

karkerên hemû welatan û gelên bîndest yekbin !

PALE

Organa **Rêxistina Şoreşvan û Welatparêzên Kurdistan**

KÛRDÎSTAN DEVRÎMCI - YURTSEVERLERÎ ÖRGÛTÛ ORGANI

T Ê D A Y Î - İÇİNDEKİLER

Rûpel - Sayfa

Xwendevanên Delal	1
Xumeynî jî wek Şah	2
Bêjeya Kurdan	6
Kürdistan'da işkenceler	24
İran'da Son Gelişmeler	27
İsmail Beşikçi Tutuklandı	33
11 Eylül Devrimi Üzerine	35
PALE'nin Siyasi Programı	46
Nikaragua Halkının Zaferi	48
Eğitim Köşesi	52
Mevsimin Olayları ve Yorumlar	58
Pirsnasiya Kovara Pale	84
Weşanên PALE	88

XWENDEVANÊN DELAL

Ev hejmara çaran ya kovara PALE ye, ku bi rêk û pêkî diweşe û dikeve destên we. Divê em bêjin, ku di warê pêkanî û weşandina kovarê de, ked û renca heval û hogiran pir e. Bêl alîkarî, destmiz û dilsoziya wan, domandina jîna kovarê ne tişteki gengaz bû. Li alîkî din, behr û para hevalbendî û mildariya xwendevanên kovarê jî, cîhekî bilind û berbiçav e.

Kovara PALE, roj bi roj, bêtir dibe malê gelên Kurdistanê û berdevkek ji berdevkên doza rizgarîxwazî û bextewariya wan. Di nav refên kedkar, xwendekar û ronakbîrên welêt de, ji destan derbazî destan dibe, lê tê gerîn û pirsîn. Heçî saziya me ye, li vê bûyer û qewmandinê, pir bi awakî baledar û ziz dide ber çavên xwe. Puteke mezin pê dide, da ku kovarê ji her aliyên ve bastir û spehîtir bike. Behr û para xwe têxe nav rêzên xebata gelên Kurdistanê. Di têkoşîn û keftelefta ji bo serbixwebûna welêt û jîna serbilindîya gelên wî de tu dirixî neke. Lê dîsan jî, wek bapîrên Kurdan gotine; "Bi destekî ve çepê nayê lêdan".

Ji lewre, di rewşeke weha de, ku gelên me li hemû perçên Kurdistanê nê tîr qir kirin, girtin, zindan kirin û eşandin, hewce ye ku em ji hemû caran zêdetir û xurtir destên xwe bidin hev. Piştî xwe bidin piştî hev û xwe biavêjin qada şerî. Xebata xwe ya li dijî koledari, bîndestî, emperyalîzm, feodalîzm û faşîzmê tîkûztir bikin. Lêdanên giran û êrîşên xurt di ser binik û baregehên dijminên çavsor û hov de bibarînin. Binemala zor û zordariya reş tarûmar û weşan bikin. Da ku em jî wek netewe û welatekî azad û bextewar bijîn. Êş û birîna çendîn hezarsalî bikewitînin.

ÊDÎ BER BI FÊŞ, PÊŞTIR, HÎN PÊŞTIR !

Têbînî:

Sed mixabin, ku şaşiyên rastniyêsîni di hejmara sisyan de jî pir bûn. Ne hewce ye, ku em hemûyan li vir rast bikin. Ji ber ku piraniya wan şaşiyên ji ketina hin tîpan bûn. Dema xwendinê ew tîr derxistin. Lê di rûpela 9 an de, li du ciyan, şaşiyên mezin bûne. Ew jî, ji jêra rûpelê ve, rêzîkên 3 û 5 an in. Di wan rêzîkan de, şûna Bexdê gotina Beesî hatine nivîsandin. Hêvidar in, ku hun rast bikin û li me bibîrin.

- ★ PALE kovara te ye. Wê bixwîne û bide xwendin!
- ★ Jê re kiryar, alîkarvan, hevalbend û hogiran bibîne!
- ★ Jê re xwestekên xwe binivîsin û nûçeyan bighîninê!
- ★ Wê, dengê azadî û rizgarîxwaziya gelên Kurdistanê yê li hember zorkerî û koledariyê nas bikin!
- ★ Wê, li dijî bîndestiyê, emperyalîzmê, bêdadî, xwînmêjî û faşîzmê bizanin!
- ★ Xebat û têkoşîna wê, ya xwe bipejirînin!

TU DIKARÎ KOVARÊ JI NAVNÎŞANA JÊRÎN BIXWAZÎ

BOX 273
S-751 05 Uppsala 1
SWEDEN

XUMEYNÎ JÎ WEK ŞAH KET XWÎNA KURDAN

Di vê demsala bihurî de, li Kurdistana Rojhelat pir bûyerên xwîn-avî qewimîn. Mîrîtiya Îranê ya ku bi destên Ayetulah Xumeynî tê gerandin, wek Şah Riza û kurê wî Şah Mihemed Riza Pehlewî yên gorbegor, careke din ket xwîna Kurdên azadîxwaz û ew qir kirin. Bîngeha vê qir-kirinê dongiya nijadperestî û şovenîzma f arisî ye. Ew xwedî dîrok û serpêhatiyeke kirêt û qirêj e.

Bê guman hilweşandin û nehiştina rejîma şahinşahtiyê bûyereke berbiçav bû. Dawîanîna vê rjîma xwînrejî û noker, ji bo pêkanîna rîstêke demokratîk, pêngavake giranbiha bû. Ji bo jîneke piçekî azad nîşaneke hêja bû. Ev jî hêviya hemû hêzên demokratîk welatparêz, pêşverû, şoreşger û gelên bindest yên rizgarîxwaz bû. Ji lewre, hîn di destpêkê de, van hêzan xwe gihandin hev û li hember şahinşahtiya zorker xwîna xwe bi mîrxasî rijandin. Wan di vî warî de tu dirixî nekirin. Ji dil û bi qehremanî xwe avêtin qada şerî û sîngên xwe ji Şahê hov û êrişbazên wî yên noker re kirin senger û mertal. Wisan ku bi çendî çend hezaran gorî dan, lê diwan jî ji reya azadîxwaziyê gavek bi şûnde venegehin. Şah û êrişbazên wî yên gelkuj, her bostek ji axa welêt, bi xwîna keç û kurên gel ve av dan.

Gelo ev mîranî û ev mîrxasî ji çi re bû? Ev rik û rikdarî, ev dilxwazî û ciwamêrî ji bo çi bû? Ji bo pêkanîna jîneke azad û demokratîk yan ji bo sazkirina rejîmeke şahinşahtiya Ayetulah û meleyan bû. Li ber çavan e, ku vî welatî û van gelan, ji bo pêkanîna jîneke azad û demokratîk xwe dan kuştin û sîngên xwe dan ber guleyên talan-keran. Ne ku Şahê serqot ji text daxînin û şahekî nû, bi şaşik û eba, binin şûna wî.

Ji bo Ayetulah û meleyên bi şaşik û eba yên kevneperest, lawazî û perçebûna hêzên demokratîk, pêşverû, şoreşger û gelên bindest yên rizgarîxwaz kêseke mezin bû. Kevneperestên bi şaşik û eba xwe ji hêzên pêşverû, demokratîk û şoreşger hem zûtir û hem jî çêtir gihandin hev. Serektî û gerandina tevgera gelên Îranê ya li dijî Şah xistin bin destên xwe. Ji bo ku hêzên pêşverû û şoreşger ji xwe bi dûr nexin, durîşmên dij-emperyalîst jî ji bir ve nekirin. Hîn di destpêkê de, tevgera gelên Îranê ya di bin serektiya mele û Ayetulahan, li ba hemû hêzên pêşverû, demokratîk û şoreşger yên cîhanê cîhekî giranbiha wer-girt. Van hêzan, li seranserê cîhanê, ji dil pişta tevgerê girtin û destên xwe dan wê.

Hêzên pêşverû, demokratîk, şoreşger û gelên bindest yên rizgarîxwaz li Îranê pir lawaz û qels bûn. Mercên dîrokî, siyasî û civakî yên ku bi destên Şahê xwînxwar hatibûn afirandin ji xebateke tîkûz re kês ne didan. Piraniya van hêzan bi destên Şah û SAVAK-ê ve hatibûn

pelixandin û perçe kirin. Di çarçîva armanceke hevpar de, yekîtî û yekdestiyeke hewce nehatibû saz kirin. Ji lewre jî tevgera dijberî ya gelên Îranê nebû xwedî serektî û gerandineke dij-empyralist û demokratîk. Anî, ev tevger ji serektîyeke rastîn, rastbîn û dûrbîn bêpar bû. Ji ber vê yekê, tevgera dijberî ya gelên Îranê nebû tevgera dij-empyralist ya rastîn. Ji xwe, serektîya tevgerê bi gelemperî ji nînerên bûrjûvaziya Îranî pêk hatiye. Ji serektîyeke wilo hêviya tevgera ke şoreşger û parastina maf û berjewendiya kedkarên welêt û gelên bindest jî xevnerojk e. Ji bûyer û qewmandinên dawîn jî dixuyên, ku karbidestên Tehranê ji nû ve xwe li ber empyralîstan xweş dikin. Dan û standinên xwe ji nû ve saz dikin û ji wan dîsan çekên nû û nûjen dikirin. Hem li welêt û hem jî li derve, bi xurtî şerê hêzên pêşverû û şoreşger dikin. Hemû rêxistin û partiyên pêşverû, şoreşger û rizgarîxwaz qedexa kirin. Bi qasî 42 rojname û kovarên pêşverû qedexa û bend kirin.

Di gel hinde tiştan, bi xurtî êrîş birin ser gelên rizgarîxwaz, nemaze gelên Kurdîstanê. Şerên kurdkujiyê li Kurdîstanê li dar xistin. Di navbera çend rojan de, heştê Kurdên azadîxwaz, li bajarên Mehabad, Seqîz, Pawe, Qehremanşehr û Serdeşt bi destên Xilxalî yê çavsor hatin gulebaran kirin. Partî Demokratî Kurdîstan-Îran (PDK-Î), ku rêberê tevgera rizgarîxwaziya gelê Kurd e, hat qedexa û bend kirin. Di derheqa karbidestên partiyê de fermana girtin û kuştinê hat dayîn.

Wek me di hejmara sisyan ya kovara PALE de jî kad kiribû, PDK xwedî dîrok, laş û gewde ye. Dîroka wê bi xebat û gorî ve hatiye nîgar kirin. Di heyama Şahê xwînêj de lêdanên pir xurt xwar, lê dîsan ji hev neket. Çendî çend endam û hevalbendên partiyê hatin girtin û kuştin. Cîhazên dezgeha Şahê faşîst pir xebitîn ku wê ji gel bicemidînin. Nehîştin ku ew di nav rêzên kedkarên welêt de reh û pej bide û bibe pêşengê doza wan. Mercên siyasî wisan kirin, ku piraniya karbidest û berpirsiyarên Partiyê ji welêt baz bidin û derbeder bibin. Ev jî bû sebebên du derd û tiştan. Dêrd û nexweşiya herî mezin, bêderman û yekemîn ew bû, ku PDK nedikaribû xwe di nav rêzên gelên Kurdîstanê de bilivîne. Xebateke xurt li dar bike û hişyarbûneke siyasî di nav gel de bela bike, ref û sînifên kedkarên welêt hişyar bike û wan di nav rêzên partiyê de rê bike. A didwan jî, serektîya PDK-ê ji gel û welêt bi dûr ket. Di xebata siyasî û rêxistinî ya ku dihate kirin de ne hevpar bû. Ji lewre jî nedikaribû taktîk û stratejiyên xebatê, rê û rêçikên têkoşîna gelên Kurdîstanê dayne û saz bike. Bi xwe jê re rêberiyê bike. Dêrd, kul û kovanên gel û yên xebatê bibîne û wan di demeke kurt de derman bike. Ev ne rêk û pêkiya han bûn sebebên qelsbûna partiyê û lawazbûna xebata wê.

Lê bê guman, ev nayê wê maaneyê ku PDK-ê hîç tiştê nekiriye. Bi a me, keftelefa wê li gor karîna û şîyanêna wê bûn. Tiştên ku ji dest hatin, kir û pê rabû. Herçendî derbederbûn û ji welêt bi dûr ketina PDK-ê bûn sebebên qels û lawazbûna xebata siyasî û rêxistinî jî, lê herweha bûn sebebên pêşîya jihevketina PDK-ê jî bûn girtinê...

Dema ku tevgera dijberiya gelên Îranê xurt bû û giha gehîneka dawîn, gelên Kurdistanê bê ser û ber bûn. Karbidestên PDK-ê, nû û hêdî bi hêdî, ji derveyî welêt vedigeriyan. Hin rîvd û komikên kêspereşt çavên xwe berdan vê bê ser û berbûna tevgera rizgarîxwaziya Kurdistanê. Hewil dan ku vê valabûn û kêmasiyê ji bo berjewendiya xwe ya kesî û rîvdî bi kar bînin.

Yek ji van rîvdan, komika "Yekîtiya Niştîmanî Kurdistan" (YNK) ya ku bi destên Talabanî dihat gerandin bû. Ji xwe Talabanî û YNK-a wî hîn di meha 11 an ya sala 1977 an de li herêma NOKAN ya Îranê, bi agehî û rêdana Şahê xwînwar, cîwar bûbûn. Bi Şah û SAVAK-ê re hevalbendîke xurt saz kiribûn.

Lê belê dema ku Şah baz da û ji Îranê derket, Talabanî destên xwe avêtin Kurdistanê Rojhelat. Talabanî di nav Kurdên Rojhelat de hîn ne hatibû nas kirin. Ji lewre jî dikarîbû di destpêkê de ji xwe re cîhekî bibîne. Wî banî hin şêx, mele, axa, beg û Kurdên bê hay û bay kir. Wan li hev civand û bi navê rûniştvanên Kurdistanê "Mecliseke Niştîmanî" saz kir. Şêx Îzedîn Huseynî kir serwer û bi navê vê meclisê "danezanek" da karbidestên Îranê. Di benda heyştan ya vê danezanê de, dev diavêtin PDK-Serektiya Demî ya Îraqê. Ji mîriya Teheranê dixwastin, ku ew Kurdên Başûr yê li Îranê derbeder in, bispêrin mîriya Beesiyan. Di gel vê jî, tenê Şêx Îzedîn Huseynî serwerê Kurdistanê Rojhelat di hate nasîn û ew dibû "Ayetulahê" Kurdistanê.

Lê PDK û serektiya wê nekete tele û xefika Talabanî. Gelên Kurdistanê Talabanî roj bi roj bêtir nas kirin. Ajawexwaziya ku wî Kurdistanê li dar xist, şerê ku wî li Merîwanê li dijî pêşmergeş Serektiya Demî kir, veqetîna Tevgera Sosyalîst ya Kurdistanê û Komîteya Amadekirinê, bûn sebebên ku rû û rûçikên Talabanî êşkere bibin. Êdî kesên ku xwe dabûn dora wî jê bi dûr ketin. Rik û rikdariyeke mezin li hember Talabanî peyda bû.

Lê çî heye, ku hevalên Talabanî yê li derveyî welêt û ji gel bi dûr ketî, ev "danezana" ha bi fêlbazî û xurtî ji xwe re bi kar anîn. Bi mehan û heta niha jî, ew her li ser vê reyê ne. Wê wek "daxwaza rastîn ya Kurdan" didin zanîn. Şêx Îzedîn Huseynî dikin kesekî "sosyalîst" û "serwerê" Kurdan. Dev diavêjin PDK-Îranê û serektiya wê.

Lê xuya ye, ku PDK xwe ji van kirêtiyên Talabanî bi dûr dixê. Rewşa welêt û gel dide ber çavên xwe û li wan hûr dibe. Wek me li jor jî got, PDK nekete tele û xefika Tlabanî. Jê xwest ku destên xwe ji Kurdistana Rojhelat vekişîne. Herweha ji Serektiya Demî jî xwest, ku ew jî xwe têkilî kar û barên Kurdistana Rojhelat nekin. Herçendî Serektiya Demî wek Talabanî xwe nexistibû nav kar û barên wan jî, lê dîsan ev pejirand.

PDK, di demeke kurt de, hêzên xwe saz kirin û zora xwe dan xebata siyasî û rêxistinî. Di nav rêzên gelên Kurdistanê û rewên kedkarên welêt de xwe bi rê xist, bû xwedî rûmet û rêzdariyeke bilind. Bi hêzên siyasî yên Kurdan û kesên welatparêz re rûnişt û yekîtiyeke xurt û berbiçav li dar xist. Mecliseke Niştimanî pêk anî. Danezanekê rêk û pêk, ku daxwazên rastîn yên gelên Kurdistanê berpêş dikirin, da mîriya Tehranê. Di warê her bûyer û qewmandineke siyasî, aborî, civakî û leşkerî de bîr û baweriyên rastîn û dûrbîn yên tevgera rizgarîxwaziya gelên Kurdistanê da diyar kirin.

Bi rêk û pêkbûna tevgera azadîxwaziya Kurdistanê, xurt û têkûzbûna wê yekemîn sebebê tîrsa mîriya Tehranê ye. Mîriya Tehranê, ji ber awirên xwe yên kevneperest û şovenîst, di bin serektî û serleşkeriya Xumeynî de êrişên xwînêrêjîyê dibin ser Kurdan. Ji Şah bêbav-tir şerê wan dikin. Armanca wan nehiştina tevgera azadîxwazî û gelê Kurd e.

Bê guman, heta tevgera rizgarîxwaziya Kurdistana Rojhelat ya di bin serektiya PDK-ê de li ser reyeke pêşverû, li dijî emperyalîzmê û kevneperestiya herêmî be, serketina wê misoger e. PDK ala rizgarîxwaziya Kurdistanê ye û divê piştê wê bête girtin.

**KURDÎ BIŞWÎNE Û
BIDE ŞWENDIN !**

ZEMBÎLFIROŞ (II)

Me di hejmara sisyan ya kovara PALE de bi kurtî ji dîroka Zembîlfiroş kad kiribû. Pirsên dijwar û tarî ji hev derxistibûn. Lê dîsan jî pir pirs mabûn. Hêviya me ew bû, ku em rojekê ji rojan belge û dokumentên nû bibînin û wan pirsan jî ronahî bikin. Berî çapkirina vê gotarê û weşandina hejmara çaran biraderekî xwe gihand alîkariya me. Di derheqa Şêx Beşîr û çapkirina çîroka Zembîlfiroş de em kirin xwedî agehiyên bêrdar. Herweha pirs da me, ku di demeke kurt de, dan û standina me bi Şêx Beşîr re li dar bixe. Ji ber komkirina agehiyên nû divê em demekê rawestînin. Da ku em bikaribin nivîsara xwe bi hay û bayên nû û bêrdar ve dewlementir bikin. Ji bo ku em wêneke rastîn berpêşî xwendevanên xwe bikin divê em bipên. Ji lewre jî em dixwazin di vê hejmarê de salixên Zembîlfiroş bidin û di warê bêjeyiya helbestê de bipeyîvin. Herweha helbestê bi xwe di gel hin şilovekirin û agehiyên zimanasî û rêzimanî biweşînin. Tiştên nû ku gihan destên me, em ê wan jî di gel gotarekê nû pêşkêşî xwendevanên xwe bikin.

Bi kurtebir; Zembîlfiroş xortekî ciwan, çeleng û ji binemala mîran e. Ji bir çelengî û bedewiya wî, her keç û jina ku ew didît, dilê wê dikete wî û dildar dibû. Ne dikaribû xwe rabigre û dixwest ku wî ji rê derxîne. Hîn di xortaniya xwe de xwe hînî raw û nêçîrê kiribû. Her roj bi heval û hogirên xwe ve diçû rawê û nêçîrvanî dikir.

Şevêkê xewnekê dibîne. Di xewnê de, dema ku dixwaze vegere serayê û here ba jina xwe, hûrî lê dibin dergevan û wî bernadin ku here jorê. Jê re dibêjin, ku divê ew dev ji mal û hebûnên dinyayê berde, dest û lepên xwe ji kar û barên mîrekiyê û dinyayê vekişîne. Di şûna wan de destên xwe bavêje pêrabûnên xwedêperestiyê. Dema ku ji xewa kûr hişyar dibe, dest bi giriyê dike û pê re jina wî jî vediciniqe û hişyar dibe. Piştî pirs û pirsiyaran, ew çîroka xewna xwe ji jina xwe re vedigerîne. Her li wê biryara xwe dide, ku dev ji hemû tiştî berde û bibe derwêş. Jina xwe jî qayîl dike û wê dişîne ba dê û bavê xwe, da ku wan ji biryarê agehdar bike. Li ser vê, dê û bav radibin ser lingan, xwe nadin ber û pê qayîl nabin. Her çendî pir li ber xwe didin jî, lê dîsan nikarin kurê xwe ji biryarê vegerînin. Gef û fortên wan bi belaşî diçin.

Bi dû re jin û zarokên xwe hildigire û berê xwe dide çol û beyaran. Piştî demekê xwe dighîne Mêrdînê û li beriya Mêrdînê ji xwe re koxekê peyda dike. Li wê dest bi çêkirina selik û zembîlan dike. Selik û zembîlên ku çêdike, dibe bajêr, difiroşe û pê debara zar û zêçên xwe peyda dike. Rojekê ji rojan jina mîrê wî welatî, di pencerê re dibîne, ku xortekî pir çeleng û ciwan selikan digerîne. Jinik çawan ku çav bi

vî xortî dikeve hiş di serî de namîne. Dilê wê dikeve ber ba û bagera evîne û ji dest diçe. Bi lez banî berdestiyekê dike, da ku bi dû zembîlfiroş de here û wî ji Gulxatûnê re bîne. Dema ku Zembîlfiroş tê serayê û Gulxatûn wî ji nêzîk ve dibîne, her yekcar hişê xwe winda dike. Li dora wî digere û dixwaze wî ji rê derxe. Lê Zembîlfiroş, wek pola, ne diçeme û ne jî ditewe. Gulxatûn gef û fortan lê dike. Lê belê dîsan jî nagihê xwestek û kama dilê xwe. Bi hîle û hewale, wî dixwe moxekê û derî lê digre. Zembîlfiroş dibîne ku tu çare nema, xwe diavêje ber bextê Xwedê. Ji bende û berdestiyan dixwaze, ku jê re misînekî bînin da ku destmêja xwe bigire. Ew misîne xwe heldigire û diçe ser banî, ku qaşo destmêjê bigire. Lê xwe ji ser banî diavêje xwarê, baz dide û xwe winda dike. Dema ku Gulxatûn dibihîze ku Zembîlfiroş baz daye, stû lê xwar dibe û janeke zirav dikeve dilê wê. Ji wê rojê pê ve, ji ber pencerê bi dûr nakeve û bi hêviya dîtina Zembîlfiroş, her bal û dêna xwe dide şeqam û kolanan.

Rojekê, mîr ji ger û seyranê vedigere. Gulxatûn dibîne, ku mêrê wê pir li ber xwe ketiye. Ne ken û ne jî rûgeşî pêre maye. Sebebên kêfrevîn, bêtengî û xemgiriye ji mêrê xwe dipirse. Mêrê wê jî jê re kad dike. Dibêje ku; min di çolekê de malbateke pir belengaz dît. Zarokên wan tazî û birçî bûn. Jina malê jî xemgîn û dilteng bû. Mêrê malê ne li wir bû. Belengazo, ji xwe re hin selik û zembîl çêkirine û ev çend roj in anîne bajêr, da ku bifiroşe û pê malê bidebirîne. Dilê min pir bi wan êşiya. Ez dixwazim destên wan bigirim û alîkariya wan bikim. Em di vê serayê de cîhekê vala bikin û wan bînin vir... Dema ku xatûna mîr van gotinan dibihîse, dilê wê çar gopal lê dixwe û ji mêrê xwe dixwaze, ku rojekê zûtir wan li wan li serayê cîwar bike. Piştî van gotûbêjan, mîr fermanê dide, ku rivdek mirov herin ba Zembîlfiroş. Da ku wî tevî jin û zarokên wî biguhêzin serayê.

Di vê navberê de, Zembîlfiroş vedigere mala xwe. Dibîne ku zar û zêç hemû kêfxweş û dilşa ne. Jinê jî xwarineke xweş çêkiriye. Tiştê nakeve bin kûmê wî. Ji jina xwe dipirse û jinik jî çî bûbe jê re dibêje. Lê Zembîlfiroş diheyire û ji bin dernakeve.

Peyayên ku mîr veşandibûn, Zembîlfiroş, jin û zarokên wî tînin serayê. Wan li wê cîwar dikin. Rojekê mîr tevî hin peyan dîsan diçe ger û seyranê. Gava Gulxatûn dibihîze ku mîr ji bajêr derketiye, banî jina Zembîlfiroş dike. Wê digire û diavêje zîndanê. Lê ji bîr dike ku xirxala lingê xwe derbixe. Şev diçe moxa Zembîlfiroş û dikeve nav nivînên wî û li bendê dimîne. Zembîlfiroş şev bi derengî tê malê û diçe ser cîhê xwe û dikeve nav nivînan. Ji nişkê ve lingê wî li xirxalên jinikê dikeve û vêca têdigihê, ku ew ne jina wî ye. Piştî gelek gotûbêjan, Gulxatûnê diavêje der û jê jina xwe dixwaze. Gulxatûn dizane,

ku nikare bigihêje armanca xwe. Bi stûxwar, dil û hinavşewitî vedigere. Jina wî jêre dişîne û êdî di agirê xwe de dişewite.

Jina Zembîlfiroş ku tê malê, bi hev dişewirin û gotina xwe dikin yek, ku ji wir derkevin û dîsan berên xwe bidin çol û beyaran. Lê piştî çend rojên din mîr ji gera xwê vedigere. Banî Zembîlfiroş dike û nameya ku ji bavê wî, mîrê Amêdê (Diyarbakir), hatiye jê re dixwîne. Bavê wî ji mîrê Mêrdînê hêvî dike, ku kurê wî jê re bişîne. Zembîlfiroş, ji ber ku naxwaze bibe mîr, dest bi lava û hêviyan dike, da ku mîrê Mêrdînê wî neşîne ba bavê wî. Lê Mîr napejirîne. Dizane ku bavê wî karbidestekî bijarte û bi hêz e. Nikare li hember wî dest hilîne û divê daxwaza wî bîne cîh.

Ji bo rûmet û rêzdariya kurê mîrê Amêdê dihol û zurne tên lêxistin. Sazbend û gewende tên kom kirin. Govend û dîlanên geş tên girtin. Ahengeke pir mezin tê saz kirin. Şahî û kêfxweşî dikeve nav bajêr û hawirdoran.

Şênî, rûniştvanên bajêr û peyayên mîrê Mêrdînê tevdareka Zembîlfiroş, zar û zêçên wî dikin, ku wî rêwî bikin. Lê di vê navberê de, Gulxatûn Zembîlfiroş radigihîne û jê hêvî û tika dike, ku çî di nav wan de qewimî be, bête ji bîr kirin. Herweha kesek pê nizanibe. Zembîlfiroş jî vê pirsê dide û ji Gulxatûnê dixwaze, ku dilniya û ewle be. Her çî ku di nav wan de qewimî be, dê heta mirinê, bi tenê li ba wan bimîne.

Zembîlfiroş bi dilekî şad û geş siwar dikin. Wî di gel bermalî û zarokan ber bi Amêdê ve dişînin. Ji şênî û rûniştvanên bajêr jî pir kes bi wan re didin rê. Bi govend û dîlanê xwe digihînin Amêdê.

Êdî Zembîlfiroş dibe mîr û karbidestê dewletê. Ew bi xwe mîr û karbidestekî pir dadmend e. Zor, zordestî û zordariyê nake. Wan ji nav radike, belengaz û hejaran diparêze. Ew dibe hevalbend û hogirê tengazar. Dewleteke ne zorker saz dike. Xweşî û geşiyê tîne welêt. Rûniştvan û şênîyên welêt dike xwedî jîneke serbilind û bextewar. Karbidestî û mîrtiya wî ya dadperwer û dadmend, nav û deng dide...

Çîroka Zembîlfiroş, çîrokeke pêşverû ye. Naveroka wê bi bîr û baweriyên li dijî zordarî û bédadiyê ve dagirtî ye. Herçendî bîr û baweriyên olperestî û xwedêperestiyê jî perpêş dike jî, lê dîsan şerê li hember zorkeriyê ramana bingehîn ya çîrokê ye. Ev ramana ha, ji van rêzikên jêrîn jî qenc xuya dibin.

"Nehêle get dilê feqîr   Hişyar be, lê nebije mîr !

Xwe neêxiye qeyd û zencîr   Li qiyameta teng û ne xoş ."

Zembîlfiroş kar û barê mîrektiye, karekî zordariyê dibîne. Heçî cîhaza dewlet û mîrtiyê ye, li ba wî, cîhaz û tokeke zorkerî û bi agir e. Nabe ku mirov ser textên mîran rûnê û tacên wan bide serê xwe. Bê guman ev ramana ha ramaneke pir giranbiha ye. Ev bawerî, ji ramana

bingehîn ya felsefeya marksîzmê ye. Felsefeya hemçax ya şoreşgeriyê ye. Armanca tevgerên şoreşger û marksîst ya bingehîn e. Ji ber ku cîhaza dewletê cîhazeke zorker ya refên burjuvaziyê ye. Ev cîhaz divê nemîne. Di şûna vê divê hemû refên kedkar bigihên hev, destên xwe têxin destên hev û gerandina xwe ya demokratîk û dadmend saz bikin. Di civatê de, ref û sinifên kedxwar û zorker ji nav rakin. Rehên wan û yên mercên ne wekhevî û bêdadiyê biqelînin. Bibin xwediyan rastî yên xêr û bêrên welêt. Xweşî û nexweşiyê li hev parvebikin. Mirovan hemû bikin wek hev û nehêlin yek ji yekî din dewlementir bibe. Ev ji rizgarbûna mirovan e. Sazkirina civateke bextewar û pêkanîna jîneke serbilind azad e. Çêkirin û sazûna civateke bêî ref û sinif e. Di felsefa marksîzmê û tevgerên şoreşgeriyê de, navê vê civatê yê zanistî komunîzm e.

Di helbesta xwe de, Mirad-Xanê Beyazîdî vê ramanê dixemilîne. Bi rêzikên xwe yên giranbiha ve wê dinitirîne. Dilnebijîna Zembîlfiroş ya ji bo text û tacê mîrîtiyê, weha berpêş dike;

"Zembîlfiroş ma heyîrî	Bi herdu çavan diket girî
Bab, hêvî dikem li min negirî	Bi serê te, nakem amîrî !

Hêvî dikem min azake	Ûyal li min ne cudake !
Ev rîya min qewî çak e	Ev şola jî ya dil pê xoş.

Sondî dixwim bi eniya babî	Narûnim li ser textî !
Li kes nakem xedr û zîmetê	Dê bim feqîrek xerqepoş."

Hozan ji bo qehremanê çîrokê, ku Zembîlfiroş e, mirovekî dilpak û ne çavbirçî helbijartîye. Zembîlfiroş peyayekî çavtêr e. Ji dil girêdayî hevala xwe ya jînê ye. Qesr û sera, tac û text jê re tîn pêşkêş kirin. Lê dîsan bawerîya wî qels nabe. Ji bîrewerîya xwe danakeve û dev ji evîniya xwe ya bilind û bi rûmet bernade. Xînişî bi jîna xwe nake. Jîna xwe li ser her tiştî re dibîne. Ne mirovekî dilbijok û çavlider e. Heqî pîrekên malên giregirin e, li ber çavên wî hîç in. Ev jî wek mîrên xwe çavbirçî û çavlider in. Xema wan, bi evîneke rastî ye. Ev di behra nexweşiyên ruhî de ne. Ji wan re jîneke bextewar, dilpêxweş û evîndariyê tune. Bêî armanc in û bi tenê roja xwe dikin roj. Giregirbûn û dewlemendiye çavên wan kor kirine. Ev jî perçeyek in ji perçeya dinya giregirin. Bal û dîna xwe bidin van rêzên jêrîn yên têrnaverok ! Hun ê bibînin, ku hozan vê baweriyê çilo dide xuya kirin:

"Ruhmê bike tu bi feqîran	Berde ji benda xwe esîran !
Pîroz bî tu bo emîran	Ey rûreşa mest û serxoş !"

Herweha, qehremanê çîrokê, mirovekî xebatkar e. Ji xebatê pir hez

Şevkê şeva îniyê bû
 Li nav xewê de girî bû
 Jina wî lê kir pirsiyar;
 Ji ber çî ev tirs û hewar?
 Şazade dibêjît; Nazenîn
 Qesr û qisûr hemû zêrîn

Xewnek ecaîb dîtîbû
 Dil û hinav le^hate coş.
 Bo çî digrî tu ey nazdar?
 Ji ber çî rabûyî mendehoş?
 Min dî xewnek xoş û şîrîn
 Tu li nav de hûrî, perdepoş.

Zembîl: Selik, sele Meclîs: Civat Xudan: Xwedî Dikeyn: Dikin
Koşk: Koşk, sera, qesr Keyfxoşî: Kêfxweşî îşk: Evîn, hezkirin, eşq
Reqs: Dîlan, govend Şahî: Şadî Çu: Tu, get, hîç, (çî) Acizî: Diltengî,
 nexweşî Niye: Tune, (nîne) Nexoş: Nexweş Xoş: Xweş Îniyê: Înê
Ecaîb: Helez. Tişteki ku nehatibe dîtin û yan jî nehatibe bihîstin.
Coş: Ev peyv bi farisî ye. "Infinitive" (fiilin mastar şekli) ya vê
 -cûşiden, cûşanden- e. An; kelîn, kelandin. "Present Stem" (fiilin şim-
 diki zaman kökü) -cûş- e. An; kel, kelîn, kelekel, fijiqîn (fişqîn), kef-
 dan, fiqefiq kirin, sergermî (heyecan), navtêdan, lê sor kirin, bi hêrs
 kirin, xwîn lê germbûn û hp. "coşmak, coşkun" yê bi tirkî jî ji vê
 peyva farisî tên. Lê helbestvan vê gotinê -coş- dinivîse û wilo bi
 kar tîne. Li hin herêmên Kurdistanê -cûş- dibêjin û wilo bi lêv dikin.
 Wek; dema ku hespan didin bezê, yan jî dema ku govend goş û germ dibe,
 ban dikin û dibêjin -Cûş! Cûş! -... Hewar: Hawar Mendehoş: Ev peyv
 erebî ye. Lê hozan pêkhatina vê gotinê guhartiye û li gor helbestê û
 piçekî jî li gor lêvkirina kurdî ew li hov siwar kiriye. Em piçekî
 din li vê gotinê hûr bin. Ev gotin ji "Triliteral Verb" (ûç sessiz
 harften oluŷan fiiller) yê erebî pêk têt. Hersê tîpên "Radical" (kök,
 temel) yê vê gotinê -dal/ha/şîn-in. "Ground-form" (Arapça fiillerin
 bağı bulundukları temel kalıplar) ya vê II, IV û VII in. "Ground-form"
 ya II an ji bo "Intensive/Extensive/Causative/Factitive/Deklarative/
 Estimative/Denominative", ya IV an ji bo "Factitive/Deklarative/Esti-
 mative/Denominative" û ya VII an jî ji bo "Middle or Reflexive form/
 Quasi Passive" in. Li gor van agehlyan, hersê tîpên "Radical" dikevin
 awayê -deheşe, dehîşe, duhîşe-, îndeheşe-. Ji van jî gotinên wek "dehşet,
 muthîş, medhûş/mundehiş" û hp. diafirin. Ji vir dixuyê, ku peyva -Men-
 dehoş-ji -Mundehiş- ya erebî têt. An; yê ku ketiye dehşetê, yê ku şaş
 û metel maye, yê ku ketiye heyretê, şaşbûyî, veciniqî, tirsayî, ji xwe
 ve çûyî, sersembûyî û hp. Şazade: Şahzade, kurê şah, emîr, yê ku jî mal-
 bat û binemala şahan be Qisûr: Bi erebî ye û pirnejmara "qesr" e.
Perdepoş: Ev ji du peyvan pêk têt. Perde û 'poş'. "Infinitive" ya vê
 gotina farisî -pûşiden, pûşaniden, pûşanden- e. An; li xwe kirin, pêçan,
 pêçandin, lê walandin, nixumandin, bi paç yan jî bi pirtî ve dev û serê

Li xew hatim bême qesran
 Li min hûrî bû dergevan
 Go; Derkeve tu nayê pêş
 Nehêle qet rojî û nivêj
 Nehêle qet dilê feqîr
 Xwe neêxiye qeyd û zencîr
 Tu dizanî mirin heye
 Milkê dunê bêfeyde ye
 Min gurek agir dîtiye
 Canê min li xew de sotiye
 Li dunê dekeyn xirabîye
 Nabînin ruhma bariye
 Jin dibêjît; Bîbiya çavan
 Bab hakimê heft îq'lîman
 Rabe here keyf û seyran
 Bikuje asik û kêviyan
 Li dest te esker sed hezar
 Bi acizî û dilê nexoş

Ez û tu pêk ve bikeyn seyran
 Lew ez hişyar bûm mendehoş.
 Here li dunê bibe derwêş!
 Bibe feqîrek xirqepoş!
 Hişyar be, lê nebiye mîr!
 Li qiyameta teng û ne xoş!
 Ev qesr û baxe bo çi ye?
 Çakî bike bo cihê xoş!
 Li cehnemê derketiye
 Lew digirîm şev û roj.
 Zilm û dizî û hîziye
 Dê çîn cîhek qewî ne xoş.
 Ji dil berde xewf û tirsan!
 Xudan genc û eskerek boş.
 Tu berde tûl û tajiyan!
 Keyfê bike bi dilekî xoş!
 Keyfê bike wekî her car!
 Dilê min sot te, ey nazdar!

tiştêkî girtin û hp. "Present Stem" pûş e. Ano; paç, pêç, pirtî, çarşev, perde, Xêlî, kalan, mîntan û hp. Hozan ji bo qafiya helbestê "poş" dini-vîse. Lê peyva -perdepoş- di helbestê de maeneya xêlîkirî dide.
Pêk ve: Bi hev re, di gel hev Nivêj: Nimêj, mêj Xirqepoş: Peyveke farisî ye. Ano; derwêş, belengazê ku xwe dike goriyê riya terîqetekê û li hawîrdoran digere da ku dîtin, raman û pêrabûnên terîqeta xwe bido belakirin û nasîn. Çakî: Qencî, rindî, xêrxwazî Cehneme: Dojeh Sotin: Şewitîn Ruhm: Rehm, dilovanî Dê çîn: Dê biçin, em ê herin Qewî: Pir, zehf, gelek Bîbî: Naverasta çavan, bebeka çavan Bab: Bav Xeyf: Tirs, saw Îqlîm: Bi latînî "Clîma/climatis", ano; herêm, hindam, welat. Hakim: Karbidest, serwer, yê ku gerandina cîhekî yan welatekî di dest de ye. Lê di dadmendiye de -dadger- e. Ano; yê ku di dadgehê de serektiyê dike. Genc: Xezîne û defîne Boş: Gelek, pir, mişe, zehf, tijî, dagirtî, gur, avadan, qelebalix Nebiye: Nebî, ne ku bibî Neêxiye: Ne-xînî, nexînî, ne ku bixî Tûl: Tol, se, seg, kûçik, tûle Asik: Kezal, aso

Şazade dibêje; Ey hurmetê
 Ruhê şîrîn emanet e
 Ku li feqîran hikmî bikem
 Cewaba xudê ez dê kû dem?
 Nazenîn mîrî dibînît
 Lez diket û dilezînît
 Debêjite dayka mîrî ye;
 Dunya li ber çavan sar biye
 Rabe tu daykê bilezîne
 Hekîm û cingîran bêne
 Digirît ji tîrsa xudê ye
 Dil nabit milkê dunê ye
 Dayîk rabû dilezînît
 Wezîra li xwe dicemînît
 Dibêjîte: Ey kurê min
 Li serê xwe danê tacê min
 Werê rûnê cihê babî
 Bistîne tu xerc û bacî
 Ji paşî gotin û cewaban
 Siwar bû bo keyf û seyran

Li min meke van nesîhetê!
 Dê çin gorek teng û ne xoş.
 Li nav qebrî ez dê çi kem?
 Roja alem li mendehoş.
 Rondika xunî dibarînît
 Dak û baban pê bihesînît.
 Kurê te xewnek dîtiye
 Digirîtin ev şev û roj.
 Babê wî pê bihesîne
 Bilê; ne î dîn e, ne î nexoş!
 Ditirsît ji ber xewfê ye
 Qewî dilteng e û bêhoş.
 Cewab bo padşa digehînît
 Kurî gazî diket dibînît.
 Were rûnê li cihê min!
 Hikmî bike li milletê boş!
 Hikmî bike li vî xelqî!
 Dilê dijminan bisoj!
 Ji ber xatira dayîk û baban
 Bi dilekî qewî ne xoş.

Hurmet: Di helbestê de maeneya jin(pîrek) dide. Lê wekî din, di maeneya rêzdariyê de ye. Di civata Kurdan de cihê jinan pir bilind e. Kurd herdem bi çavekî giranbiha li jinan nihêrîne û ji lewre jî dibêjin, ku "jin stûna malê ye". Jin, di kîjan şerî de laçika serê xwe bavêje erdê divê ew şer raweste. Ev toroya ha li ba hîç netewekê tune û jê jî dixuyê, ku bav û bapîrên Kurdan çî pute dane jinan. Lê mixabin, ku jinên Kurdan ji azadî û wekhevîyê hîn pir dûr û bêpar in. Nesîhet: Amojgarî, şîret Emanet: Spartî Qebr: Gor Cewab: Bersiv Xudê: Xwedê, Yezdan Alem: Di helbestê de bi maeneya cîhan e. Lê wekî din maeneya xelk, gel, şênî jî dide. Rondik: Hêstir, firmêzk Xunî: Xwînî Hekîm: Doxtor Bilê: Bi zaravayê soranî ye. An; bêje, bibêje Milk: Saman Bêhoş: Bêhiş, ji xwe ve çûyî, hiş ne li serî Bêne: Bîne Hikm: Karbidestî Padşa: Padşah, padîşah Wezîra: Wezîran Dicemînît: Dicivîne, kom dike Milet: Netewe Xerc: Xerac, bac

Binêrine hukmê xudê
Miriyeq dî li nav darmeytê

Pisyar kir:Ev miriye kî ye?
Cihêl bû xurt û cundî ye

Şazade li hespî peya bûye
Heta qebran helî nabû

Meyt helîna heta qebran
Nêqîr û kujtina teyran

Çav bi qebra kûr ketiye
Herdem dikete qûriyê

Zembîlfiroş kurê mîr e
Bîra mirinê hate bîr e

Çûye mal û gote babî ye:
Dê bim ebdalê xudê ye

Bab azake gerdana min
Madam e her heye mirin

Babî bihîst û dizanî
Bi naxoş di gel axeftî

Bab dibêjît: Ez bi xudê
Bigêrî wan li derê xelqe

Siwar bû ew bicîte keyfê
Li ser milan diben bo qebrê.

Gotinê: Kurê walî ye.
Vê subê bê derd mirîye.

Darmeyt li ser mila danabû
Ji çavan têt rondikê boş.

Ji bîrwî çû keyf û seyran
Ketibû haleka pîr ne xoş.

Gor, xaniyek teng wî dîtiye
Şêt û şeyda û mendehoş.

Çûbû ser qebreke kûr e
Çû malê, dilteng û nexoş.

Min navêt malê dunê ye!
Ez dê bime selefiroş.

Bide min eyal û jin!
Min navêt çu û halê xoş!

Li lawikî diket qîrî
Bi acizî û qisey ne xoş.

Nadem te mindal û jinê!
Rûs û bîrsî, 'îys ne xoş!

Darmeyt: Darbest, dara ku miriyan datînin ser û pê dibin goristanê, daremeyt, lezag. Cihêl: Xort, ciwan, ne pîr bi temen Subê: Sibehî Walî: Bajarger, yê ku gerandina bajêr di destan de ye û jê berpirsiyar e. Vê subê: Vê sibehê Mila: Milan Danê: Daynê Bicîte: Here Binêrine: Binhêrin, mêze bikin Meyt: Mirî, laş Kujtina: Kuştina Haleka: Rewşeke, haleke Şêt: Dîn, ne bi aqil Seyda: Dîn, yê ku aqilê xwe wînda kiriye, dîn û dîwane Ebdal: Di xwedêperestiyê de derecek e. Ev derece weha tên nav kirin, Ebdal, Welî û Qutub. Yê ku ji aliye xwedêperestiyê de gihaye dereceke bilind, mirovê terîqtê, terîqetperest, yê ku dilê xwe dispêre xwedê û destên xwe ji karên dinyayê vedikişîne Sele: selik, zembîl Selefiroş: Selikfiroş, zembîlfiroş Azake: Azad bike Axeftî: Axêftî, axiftî, peyîvî Acizî: Diltengî, bi hêrs, bi bêtengî Madam e: Madem ku Çu: Çi, tu, qet, hîç Qise: Gotin, peyv Qisey: Qiseyê, gotinê Mindal: Zarok Rûs: Rût, xwas, tazî, bêkinc Bîrsî: Birçî 'îys: eys: Jîn, kêf, rabuhartin, hez, xwarin û vexwarin, kêf û şadî Bigêrî: Bîgerînî, bi xwe re bîgerînî.

Zembîlfiroş ma heyîrî
 Bab, hêvî dikem li min negirî
 Hêvî dikem min azake
 Ev riya min qewî çak e
 Sondî dixwim bi eniya babî
 Li kes nakem xedr û zîlmetê
 Li riya xwedê dê bim ebdal
 Da xir bikem rizqek helal
 Xelq û alem, pîr û wezîr
 Bila biçît xwe biket jîr
 Mîrim bide destê jinê
 Îro nayêt axaftinê
 Padşax dibêjît jinka wî:
 Yan dê rûnê li ser textî
 Jin dibêjît tacê seran e;
 Feqîr e, li ber deran e
 Westê babî guh lê bûye
 Rondik ji çavan bariye
 Zembîlfiroş rabû ser pê
 Xatir xwast ji hemû xelkê

Bi herdu çavan diket girî
 Bi serê te, nakem amirî!
 Îyal li min ne cûdake!
 Ev şola jî ya dil pê xoş!
 Narûnim ez li ser textî!
 Dê bim feqîrek xerqepoş.
 Sela bigêrim mal bi mal!
 Pê bijînim jin û mindal!
 Hemû vêk re dibine mîr
 Da tam biket halê feqîr!
 Bila biçê bigerê li dunê!
 Zû dêteve bi halek ne xoş!
 Dê bî feqîr li gel mêrî?
 Xatûn, li nav ev qesra xoş?
 Jina bê mêr bê Xudan e
 Qurban bim Zembîlfiroş!
 Qise ji devê jina kurî ye
 Girîbû bi dilek nexoş!
 Maç kiriye destê babê
 Bi keyf û bi dilekî xoş.

Amirî: Fermandarî, fermanberî Îyal: Zarok, mindal Cuda: Cihê
Cuda kirin: Cihê kirin, veqetandin, ji hev dûr xistin Çak: Baş, qenc,
 rind Şol: Kar, xebat, îş Xedr: Xinizî, dil pê neşewitîn, neheqî, zor-
 destî Zîlmet: Tarîti, şeverşî. Lê di helbestê de maeneya zorkerî û
 zordariyê dide. Sela dê bigêrim: Selikan dê bigerînim, ez ê selikan
 bigerînim Da: Da ku, ji bo ku Xir bikem: Kom bikim, bicivînim
Xir kirin: Kom kirin, civandin, ber hev kirin Rizq: Nanê rojê, xwarî-
 na rojê, debar, debara jînê, tiştên xwarin û vexwarinê Helal: Tiştên
 ku li gor ola misilmanan ne qedexe, tiştên ku ola misilmanan ji kirin
 xwarin û bi kar anîna wan re rê û destûrê dide, bi destûrî, neqedexe
Vêk re: Bi hev re, bi hevdu re, bi yek û du re, pêk re, tev re
Mîrim: Mîrê min Axêftin: Axaftin, peyvîn, gotin, qezî kirin, şorê kirin
Dête: Dihête, tête Li gel: Di gel, bi, pê re, pê ve, bi hev re, tev
Dê bî: Tu ê bibî, ma tu ê bibî, tu ê pê re bî Dêteve: Vedigere, bi
 çûn de tê Narûnim: Rûnanim.

Rabû çû heremseraye
 Jê dîken hêvî û ricaye
 Lawik ji qesrê derketiye
 Li xelqê bûyîte şîn û girî ye
 Zembîlfiroş derket ji mal
 Di gel wî ye jin û îyal
 Çûn li rêkê çend rojekan
 Çêken zembîlê ciwan
 Heta ku çûne Mêrdînê
 Gdtî; Werin da biçînê
 Îyal li çolê danandin
 Kolan bi kolan gêrandin
 Hêndêk dane bi rûn û ar
 Rizq xir kir heta êvar
 Rabû li roja paşî ye
 Li kolana diket gazî ye
 Xatûn ji dûr ve dibînît
 Perdeyê li ber xwe dihelînît
 Dibêjîte xudama şîrîne;
 Xudanê sela ji bo min bîne
 Xudamê lez kir lezandî
 Ew ji bo qesrê veşandî

Ramûsî dest û pê yê dêye
 Tu bo me bikey duaye!
 Îyal û jin ketine dû wî ye
 Nema qet kesekî dilxoş.
 Nema li dil xem û xeyal
 Çûn da bixwin rizqek helal.
 Bi şev û roj çêket selan
 Heta çûn bajêrek boş.
 Koxak dî li çolê bi tenê
 Qêtir e ji qesreka xoş!
 Zembîl û sele hilandin
 Li ber dergan, ew şev û roj.
 Hêndêk da bi fêqî û girar
 Zivirî mal bi dilekî xoş.
 Zembîl li xwe hilandiye
 Gulxatûn ji dûr dîtiye.
 Heyran û bê huş dimînît
 Gazî dîkit Zembîlfiroş.
 Le z bike tu bilezîne!
 Seleke wî qewî çendî ne?
 Xwe bi derwêşî gihandî
 Xatûnê xwe xemilandî.

Heremsera: Di qesr û serayan de ode û moxeke, taybetî ji bo jin û keçên padîşah û mîran. Anî; moxa cinê ya ji bo keç, jin û pîrekan.
Rica: Tîka, hêvî Dua: Lava ji xwedê kirin, lava, qencî xwestin, qencî ciwan: Rind, bedew, qenc, baş, spehî, herweha maeneya xort, ne bi temen jî dide. Rojekan: Rojan Rêkê: Reyê, reyekê Dergan: Dergehan
Hêndêk: Hîndek, hînek, çendek Ar: Ard Fêqî: Fêkî, mêwe Huş: Hiş
Xudam: Bi erebî ye û pirhejmara "xadim" e. Anî; berdestî, qerwaş, xulam, xizmetkar Qewî: Zehf, gelek, pir, zêde. Lê di helbestê de maeneya -gelo- dide. Girar: Di devokê kurmanciya başûr de maeneya tiştên xwarinê yên germ dide. Dihelînît: Heltîne.

Xatûn dibêt;Lawê derwêş
Selika mezin bi zêr bikêş

Tu were guh bide min
Dê te kem mirovek mezin

Were ey lawê feqîr
Têkvede zulfê herîr

Lawik dibêt;Ey Xatûnê
Qayîl nabim bi gotinê

Xatûn dibêjît;Ey feqîr
Qiyametê bike ji bîr

Law dibê;Xatûnê xoş merhemetê
Qiyamet e li dû,pey me tê

Heta xwe di erdê re kem
Dilê Xudê ji xwe nakem

Xatûnê min bes biêşîne
Qiyameta selika çi nîne

Min heye îyal û jin
Ruhmê bike tu bi halê min

Kerem bike tu were pêş!
Ya biçûk qîmeta bibêj!

Li te helal bît canê min!
Bi qesr û maleka xoş!

Rûnê ser doşeka mîr!
Ez paşê dê te kem wezîr!

Navêtin min malê dunê
Dûr im ez li qisêt ne xoş.

Were razê li textê mîr!
Li des xwe neke ev roja xoş!

Agirê Xudê bi canê te ketê!
Ez lew nakem xiyametê.

Xeyanetê li kes nakem
Bo xatira rojeka xoş.

Walleh min tema' bi te nîne
Bide min,îyal binsî ne!

Birsî ne wê li hêviya min
Tu min berde hêj maye roj!

Biçûk: Piçûk Têkvede: Tevlihev bide! tevvide! Zulf: Guliyên porên keç û jinan yên ku li herdu aliyên rûyên wan de dadikevin xwarê. Ji salixdana zulfan re pir rûçik tên bi kar anîn. Wek: zulfên herîrî, zulfên enberîn, zulfên dilbend, zulfên dilkêş, zulfên dilkuj, zulfên gulbîn, zulfên enberbîn, zulfên hindî, zulfên perîşan, zulfên reş, zulfên qeytanî, zulfên çengala, zulfên çavken, zulfên çînçînî, zulfên kevanî, zulfên marî, zulfên şahînî, zulfên şevdiz, zulfên tawûsî, zulfên zincîrî, zulfên misk û enberîn, û hp. Herîr: Hevrişim Qayîl: Dilxweş, razî. Qisêt: Qisên, qisêd Qiyamet: Dema di dawiya vê dunê de ji nû ve jîndarbûn û li hev civîna hemû mirriyan, tengasiya mezin, qeza û bela, teqereq û dengê bilind. Li des xwe: Ji dest xwe Kem: Bikim Merhemet: Dil pê êşîn, dilovanî Nakem: Nakim Maleka: Meleke Xeyanet: Xiyanet, xinizî Rojeka: Rojeke Walleh: Bi xwedê Tema': Têrnebûn, çavbirçîtî, xwesteka qezenckirinê, temahkarî, pintîtî, xesîsî, necamêrî, hewes, hewesa çavberdanê, xwestek, dil pir lê bijîn û hp. Çi nîre: Ne tu tişt e Qiyamet: Bihê, nîrx Hêj: Hîn, hêşta, hîna

Xatûn dibêt; Biro qeytan
Me ji te divêt keyf û seyran

Rabe zû were ser textî
Dilê min wê bo te sotî

Xatûna gerden bi morî
Sîng û ber ji hedê borî

Xatûnê, erê Xatûnê
Çav wekû agira etûnê

Xatûna şeng û şepalê
Rû sûr e, gerden bi xal e

Ruhmê bike tu bi feqîran
Pîroz bî tu bo emîran

Xatûnê ez tobedar im
Zaro birsî ne li malin

Bes e, tu min bes biêşîne
Feqîr in ji dûr hatine

Xatûn dibêt; Ez wa nakem
Jin û biçûkan fena kem

Zembîlfiroş ma bêhêvî
Dua ji rebê xwe xwastî;

Hêj min nivêj nekiriye
Xwe li ser banî avîtiye

Dilê min qet naçît selikan
Hem kirdinî keyfeka xoş!

Têkvede ev canê spî!
Naçî tu bê bezmeka xoş!

Dem wekû sorgula sorî
Tirsî min ji rebê jorî!

Tu bejin darê zeytûnê
Tirsî min ji roja ne xoş!

Çavreşa ya çav xezalê
Min berde da biçime malê!

Berde ji benda xwe esîran
Ey rûreşa mest û serxoş!

Ez xudanê jin û îyal im
Bes e ey namûsfiroş!

Qet min tema' bi te nîne
Feqîr im selikfiroş!

Te li zîndan û hebsa kem
Yan dê cem min bî şev û roj!

Destê xwe serfiraz kirî
Xelaske min bi dilekî xoş!

Mesîn helgirt çû banî ye
Ji ber xatûna namûsfiraş.

Biro: Birû Kirdinî: Bi zaravayê soranî ye û di şûna -kirina- de hatiye bi kar anîn. Keyfeka: Kêfeke Bezmeka: Bezmeka. Bezm, bi maeneya kêf, şadî, rewş, raborîn, kêfxweşî û hp. ye. Dem: Dev, dev û lêv Hed: Derece, pêpelîng, tixub, tixûba dawîn Reb: Xwedê, yezdan, mîr, mîrze, karbidest Etûn: Ocaxa kilsê, kûre. Heqî di maeneya mecazî û fîgûratîv de be, maeneya -şerê xwînavî- dide. Sûr: Sor, rengê sor Esîr: Dîl Mest: Serxweş, westiyayî Serxoş: Serxweş Li malim: Li mala min Wa: Wisa, weha, wilo, wergî Hebs: Heps, girtin, girtîgeh, bendixane Fena kirin: Êşandin, perîşan kirin Cem: Ba, nik, rex, te- nişt Xelaske: Xelas bike, rizgar bike Mesîn: Misîn Nivêj: Nimêj Banî: Serê xanî, serxanî, serbanî.

Xudê emir kir Cebraîl;
 Me duaya wî kiriye qebûl
 Kete erdê dil bi xeyal
 Bi destxalî ziviriye mal
 Dil bi kûvan zivirîbû
 Dil aciz û dest xalî bû
 Bi acizî gehîşte mal
 Xwarinek zor xoş li bal
 Gote jine; Ev çi biye?
 Jina nazik diket kenîye
 Zembîfiroş dibêjît jinê;
 Were bo min bêje, bi tenê
 Jin dibêjît; Ebdê Xudê
 Gotin; Eva mindalê kî ne?
 Yek ji wan şeklê mîran bû
 Ev rizqe bo cemandibû

Lawî ji dest jinka melûl
 Wî rake danê erdek xoş!
 Peyda nekir rizqê îyal
 Çû nav îyal bi dil ne xoş.
 Bo nav îyal meşîbû
 Qani' bi emrê rebî bû.
 Dît, zor bi keyf jin û mindal
 Ma heyîrî û mendehoş.
 Ev xwarin ji kîrê hatiye?
 Dibêjît; Xudê henariye.
 Ez heyîrîm li wê gotinê
 Rast bêje, ev sûre çi ye?
 Sê siwar derketin li vî milê
 Ji birsa nivistîne bê hoş.
 Ewî siwarek meşandibû
 Piçûk dixwin bi dilekî xoş!

Emir kir: Ferman da Melûl: Bi kul û kovan, bi derd, stûxwar, kerixî, bê hêvî, bi xem, xemgîn, dilşikestî, perîşan, dilşewat, westî, ji hal de ketî, westandin. Cebraîl: Navê ferîşteki (melek) ye. Cebraîl, Mikail, Harût û Marût, ku ev her çar ferîşte ferîştên helî nêzik Xwedê ne. Kar û pêrabûnên wan ew in, ku silav, gotin û qewitîyên Xwedê bigihînin pêxemberan. Lê ji ber ku Cebraîl yekemîn ferîşte bû, ku seode ji Adem re bir, herweha yekemîn ferîşte bû ku bi hezretî Mihemed re dida û distand zêdetir nêzikî Xwedê tê dîtin. Destxalî: Destvala Kûvan: Kovan Gehîşte: Gihîşte, giha Li bal: Li ba Biye: Bûye Ji Kîrê: Ji kuderê, ji ku Ebd: Benî, evd, gûl Ji birsa: Ji birçî-bûnê, ji nêz de Nivistin: Razan, raketin, paldan, xew kirin, bi xew ketin. Sekl: Şekil, awa, reng. Qani': Îqna bûyî, pê bawer kirî, dilniya, dilxweşî, qinyat, yê ku tişteki bes dibîne û hew dixwaze, yê ku jê têr bûye, yê ku tatmîn bûye. Zor: Bi zaravayê soranî ji bo -gelek, pir, zehf, zêde- tê bi kar anîn. Li vir jî her di maeneya -gelek- de ye. Sûre: Me tu maenek ji vê gotinê re dernexist. Dibe ku şaş hatibe nivîsandin. Heye ku -Şore-be. Di devokê hin kurmancên başûra rojava û rojavayê Kurdistanê de gotina -şore- heye û maeneya -gotin, peyv, axaftin- dide. Eve: Ev, evan, evên han. Henariye: Hinartiye, şandiye.

Bikeyn behsa Gulxatûnê
 Girî ji ber dilsotinê
 Got xadim û xizmetkaran;
 Binêrine çol û beyaran
 Lezê biken hun bilezînin
 Bi xoşî,wî neêşînin
 Xatûna dil bi acizî
 Qewî dilteng û tarî
 Gulxatûn ji tirsê dibêjît;
 Narehetiya te ji kê bît
 Mêr dibêjîte jinê ye;
 Îyalek min dî li çolê ye
 Min got;Ew îyale yê kî ye?
 Got; Bab derwêşê Xudê ye
 Babê wan Zembîlfiroş e
 Feqîrekî xirçepoş e
 Evro hêja nehatiye
 Aya sax e,ya na mirî ye?
 Min fikr e derwêş bibînim
 Wan li qesrek xoş dayînim
 Gulxatûn dibêjîte mirî;
 Cihekî nêzik bibjêrî
 Mîr dibêjît;Xulaman gazîken
 Îyalê derwêş razîken

Lawik ji dest çû ma bi tenê
 Ji dest derket Zembîlfiroş.
 Hulûn pêk ve ber dîwaran
 Peyda biken selikfiroş!
 Zembîlfiroş bo min bînin
 Dê deme we malekê boş!
 Mêr dît ji dûr ve hatî
 Zêde dilteng û nexoş.
 Mîrê min,çi erd li te diêşît?
 Te dibînim zor dil ne xoş!
 Dema ez hatim ji rê ye
 Zar û girî bi bîrsî û nexoş!
 Bîrsî û rûs î li wê erdê ye
 Derketiye selikan bifroş.
 Ji ber Xudê daîm bêhoş e.
 Nanivîtin şev û roj
 Nizanîn,çi bi ser hatiye?
 Ji ber wî kitîne bêhoş.
 Ew û îyal bicemînim
 Da ew bijîn bi halekî xoş.
 Bo xulaman nahinêrî?
 Tey de danê Zembîlfiroş!
 Qesrek nêzik da xalî ken!
 Ev şev hêj nebiye roj!

Bikeyn: Bikin   Behs: Kad   Xadim: Berdestî, qerwaş, xulam, xizmetkar
Hulûn: Hilon! Rabin!   Dê deme we: Ez ê bidime we
Çi erd li te: Kî dera te   Narehetî: Nerehetî   Aya: Gelo
Daîm: Herdem, her û her   Evro hêja: Îro hîna, îro hêsta, îro hîn
Yanê: Yan   Min fikr e: Min dil heye ku, ez dixwazim ku
Bicemînim: Bicivînim, kom bikim   Nahinêre: Naşînî, verê nakî
Tey de: Tê de   Nebiye: Nebûye   Bende: Xulam, berdestî, kole
Ew û îyal: Şaş e. Divê -wî û îyal- be.

Xulam û bende dilezînîn
 Di nav qesrê de dinînîn
 Gulxatûn mirî dibînît
 Çewa xwe vê re bigehînît
 Adar çû hate nîsan e
 Mîr gazî diket pehlewana e;
 Gulxatûn weke zaniye
 Gote xudam û carîye;
 Gulxatûn rabûye ser xwe
 Cilka wê kirdine ber xwe
 Jinik dikete girî ye
 Ya Reb,çi bi ser me hatiye
 Xatûna bi hîle û hewal e
 Bo şolek pîs û betal e
 Zembîlfiroş ji der hatiye
 Jin li ber cîna dîtiye
 Dest avête destê jinê
 Lawik ji tîrsa Xudê
 Got;Xatûna dev bi kenê
 Pîsa mirara goşt genî
 Here derkev ji mala min
 Nebe sebebê mirina min
 Xatûn dibê; Ey wekî xwe
 Hulo biqedîne şola xwe

Derwêş û îyal tînin
 Nêzîkî xatûna dilxoş.
 Nizanît çi rê bibînît
 Bigehîte Zembîlfiroş .
 Bû wextê keyf û seyran e
 Da biçîne raweke xoş !
 Mîr ji bajêr derkeftiye
 Gazken jina zembîlfiroş !
 Jina derwêş îna ye dev xwe
 Wê hebs kir li odek xoş .
 Ji ber îyal û mêrî ye;
 Ji dest xatûna belafiroş ?
 Xwe xemiland derket ji mal e
 Bîr nehat, li pê ket xirxal e .
 Mal û mindal nivistiye
 Qû ser cî bi dilekî xoş .
 Xirxal dîtibû li pê
 Kir qîrî ma mendehoş .
 Ey rûreşa weke tenî !
 Ey bê heya,hetikfiroş !
 Bo min bêje ka jina min
 Bi halekî şîr û ne xoş !
 Nebe sebebê hepsa xwe
 Bi xoşiyê dê bîn bê hoş !

Çewa: Çawa   Vê re: Pê re, bi wî(wê) re   Dinînîn: Datînin, bi cîh
 dikin, cîwar dikin.   Raw: Nêçîr   Derkeftiye: Derketiye
Cariye: Keça berdestî ya ku mirov bi dirav dikire yan jî difroşe,
 Keç û jinên ku di şerî de tîn dîlgirtin yan jî bi dîlî dikevin, keç
 û jinên kole û bende.   Înaye: Anîye   Dev Xwe: Ba xwe, nik xwe
Gazken: Gazî bikin ! Ji ber wezna helbestê hatiye kurt kirin.
Kirdine: Kirine   Li pê ket: Ji pê derêxe
Hewal: Tiştê ku ditirsîne, saw, heybet   Hulo: Hilo, hilû, rabe !
Gulxatûn weke zaniye: Gulxatûn gava ku zaniye.
Şîr: Xîrbende, xîrabe, pîs, belengaz, tengezar, wêran

Hind tu sax î, heta bê t mîr
 Jin û mindal dê kem esîr
 Xatûn rabû derketiye
 Jina wî bo hinariye
 Zembîlfiroş dibêjîte jinê;
 Subey dê çîn ji Mêrdînê
 Li wan hat û rojin nû ye
 Dibêjîte xulam û cundî ye;
 Herin bo min derwêş bînin
 Siwar ken hemû bi siwarî bînin
 Lê emrek bo min hatiye
 Tê ew, kurê padşahî ye
 Mîr û wezîr hemû rabûn
 Li ser textê mîr danabûn
 Zembîlfiroş ma heyîrî
 Mîrim min navê agirî
 Mîr dibêje; Bi serê te ye
 Dixwaze ji min canê te ye
 Mîr kaxezê da xwendinê;
 Naşêm bidem axeftinê
 Xulama kihêl cemandin
 Mindal li kuja wê danandin

Dê te êxim bend û zencîr
 Qet nabîynî saetek xoş!
 Bi diltengî û acizî ye
 Bi rondik û dilek nexoş.
 Li vê rînin îşev bi tenê
 Bo cihek dil pê bît xoş!
 Mîr ji seyranê hatiye
 Herin bînin Zembîlfiroş!
 Paşazade bixemilînin!
 Bi muzîqe û keyf û xiroş!
 Zembîlfiroş li min xwastiye
 Ji ber dinê xwe hatiye.
 Lawik dîtî û na bûn
 Şah û wezîr li pêş west bûn.
 Bi herdu çavan kire girî;
 Cehenema reş û ne xoş!
 Hatî ew ji babê te ye
 Vêk re dê çîn bi keyf û xoş!
 Dixwazitin te û jinê
 Li pêş padşayê esker boş!
 Mêrk û jinê lê şidandin
 Bo qesra şahî keyfxoş.

Hind: Hinde, heta ku, bi qasî êxim: Têxim, bixim Dê kem: Bikim, ez ê bikim Esîr: Dîl Nabîynî: Nabînî Hinariye: Hinartiye, şandiye Rînin: Rûnin Subey: Sibehî, sibê Dê çîn: Em ê herin, em ê biçin Bît: Bibe Rojin: Rojine, hin roj Siwar ken: Siwar bikin Xiroş: Ev peyv bi farisî ye. "Infinitive" ya wê -xorûşiden-e. An; qêrîn, qar kirin, barîn, gazî kirin, bangdan, zarezar kirin û hp. "Present Stem" ya wê -xorûş-e. An; Qêrîn, bang, hawarî, zarezar, qareqar, barebar û hp. Lê hozan -xiroş- dinivîse. Di helbestê de maeneya aheng, şadî, kêfxweşî, dîlan û dilgeşiyê dide. Îna bûn: Ewlebûn, bawerbûn, bawer kirin Danabûn: Danîbûn Westa bûn: Rawesta bûn, sekinî bûn Li min xwastiye: Ji min xwastiye Mîrim: Mîrê min Naşêm: Nîkarim Kuj: Quncik, qorzî, goşe. Ji quncikê heqîb, têt, telîs û çewalan re jî kuj tê gotinê. Dinhêre: Dişîne

Zembîlfiroş xoş ciwamêr e
 Hêvî dikem sirî veşêre
 Zembîlfiroş dibêt; Bi Xudê
 Nabê kes bizanît wê şolê
 Bêjin ewa gerden zêrîn
 Ne şêt im ez, ne har û dîn
 Şev û rojan ew her diçûn
 Bi dawet û hingamî bûn
 Heta gihîştine Diyarbekrê
 Kurî maç kir destê babê
 Li bajêrî bû şahî ye
 Li siwaran û tifengçî ye
 Xort û cihêl dike keyfê
 Kur hate xizmeta babê
 Zembîlfiroş bû hakim e
 Nahêle zilma zalim e
 Hukim gêra derek zeman
 Mirin bi kes nadet peyman
 Sed û newed sal boriye
 Mirad-Xan dibêt ser hatiye

Gulxatûn ciwab dihnêre;
 Nebêje çî qisa ne xoş!
 Heta min dadenîn nav qebrê
 Bila rehet bêtin keyfxoş!
 Bila ji min bibît emîn!
 Li pêş Xudê xwe bikem şermin!
 Bi reqs û keyf û şahî bûn
 Heta çûne Diyarbekra boş.
 Peya bûn ew li derê qesrê
 Alem diken methê Xudê.
 Govend kete nav şarî ye
 Te digo qiyamet rabiye.
 Extiyar biken metha Xudê
 Zor bi keyf û bi dilekî xoş.
 Zor adil û zor alim e
 Şev derwêş, paşa roj.
 Wî xizmet kir zor bi eman
 Hemû vêk re dê çîne cihek xoş.
 Paşî hezara Hicrî ye
 Bi şîir, bi gotineka xoş.

Sir: Tiştên dizî û veşartî, tiştên ku di navbera du kesan yan jî didwan bêtir de be û ji bilî wan kesek pê nizanibe. Sêt: Dîn
Dadenîn: Datînin Reqs: Govend, dîlan Hingamî: Heke ev peyv ji -hengame- ya farisî be, maeneya wê; kom, rîvd, nijde, kerî, ref, tibab, qelebalix, tevlibev, bi deng û bang û hp. ye. Lê heke şaşiya nivîsînê be û di şûna -hingavî- de hatibe nivîsandin, wê gavê ew texlîteke govend û dîlanê ye. Wek; Sêpî, koçerî û hp. Lê li gor helbestê -hingamî- (hengamî) maeneke xweştir û rastir dide. Derê qesrê: Deriyê qesrê
Meth: Pesin, pesin vedan Şar: Bajar Cihêl: Xort, ciwan Adil: Dadmend, dadperwer Hukim gêra: Hukim gerand, mîrîtî kir, karbidestî kir, bi kar û barên dewletê ve mijûl bû û jê re serperîştî kir. Eman: Ewleyî, ewlebûn, bêl tirsîn, piv tunebûn, tirs tunebûn, qenc, temînat, bawerî, emnîyet, ciwamêrî Newed: Nod, nehêd Hicrî: Koçî Şîir: Helbest Peyman: Lihevhatin, pirs û soz Derek: Di helbestê de maeneya -demek, wextek- dide. Extiyar kirin: Hilbijartin, tiştêk ji tiştêkî din qencîr dîtin.

Têbînî: Bêl destûr, rêdan û ageha kovara PALE, weşandin, wergerandin û çapkirina vê nivîsarê qedexe ye.

KÜRDİSTAN'DA FAŞİST SÖMÜRGEÇİLERİN YURTSEVERLERE UYGULADIĞI İŞKENCELER VE BİR ÖRNEK

Ne emperyalistler, ne de kuklaları sömürgeçiler ve onların sıkı-yönetimleri, işkenceli zindanları halkımızın gelişen ve günden güne boyutlanan ve giderek devrimci bir önderlik kazandığı anti-sömürgeci ulusal demokratik kurtuluş mücadelesini engellemeyecektir.

Sömürgeci burjuva diktatörlüğü militarist güçleri vasıtası ile açık bir şekilde terör eylemlerini yürütmek ve meşrulaştırmak için Kürdistan'da uygulamaya koydukları sıkıyönetim bir yılını doldururken, devrimci mücadelenin kendini dayattığı ve marksist safların sıklaştığı, buna karşı revizyonist, reformist, burjuva milliyetçilerinin, sosyal şöven hareketlerin ipliğinin pazara çıktığı bir ortamın sıcak günlerini yaşamaktayız.

Bugün Kürdistan'ın 16 ilinde sömürgeçilerin insanlık dışı baskı ve terörü alabildiğine tüm şiddetiyle devam ediyor. Marksistler, yurtseverler ve demokratlar sömürgeçilerin zindanlarında, işkence odalarında akıl almaz bir şekilde işkenceden geçiriliyor. Kürdistan'ın her yerleşim birimine, tankları, topları, motorize birlikleri ve helikopterleri ile saldırılıyor. Amaç halkımızın gelişen ve sömürgeçileri yok etmeye yönelik mücadelesini geciktirmektir. Halkımıza göz dağı vererek ona, psikolojik yalınlık vermek ve kendi sömürü ve talanlarının ömrünü daha da uzatmaktır. Sömürgeçiler bunları yaparken, onların işbirlikçileri olan burjuvazi ve feodaller de boş durmamakta ve devrimcilere-yurtseverlere karşı en adice saldırılarını yapmaktadırlar.

Tarihin karanlığına gömülüp, hakettiği yerini alan "rahmetli Savak"ı hiçte aratmayan kardeşi "MİT", zindanlarda, çağ dışı işkence metodları ile devrimcileri yıldırma hesabı içindedir. Sömürgeçilerin eli kanlı karşı devrimci örgütlerinin Kürdistan halklarının yiğit devrimcilerine karşı yürüttüğü işkencelerden bir örneğini sunmaya çalışacağız. Bu, onların işkencelerini belgeleyen binlercesinden sadece biridir. Hala sömürgeçilerin Diyarbakır zindanlarında ölüm kalım savaşı veren bir yoldaşın kaleminden sizlere ulaştırmaktaki amacımız, emekçi kitleler içerisinde teşhir olmuş sömürgeçilerin kirli yüzlerini daha da teşhir etmek ve açığa çıkarmaktır.

"...yakalandığımda Bağlar polis karakoluna götürüldüm. Orada hiç bekletmeksizin 1. şube müdürlüğüne gönderildim. Orda sorgum sırasında suçumu itiraf etmeme rağmen bana işkence yaptılar. İsmimi bilmediğim, ancak simaen tanıdığım memur beni yere yatırıp, falaka dedikleri işkenceye tabii tuttular. Saatlerce falakada kaldıktan sonra anusuma jop kullandılar(jopla tecavüz). Falakadan çıktıktan sonra, ayak taban-

larımın şişmemesi için,sırtıma bir polis memurunu bindirerek tuzlu suda koşturdular.Ondan sonra arabaya bindirilip,Merkez komutanlığına bağlı Yenişehir inzibat karakoluna götürdüler(saat 16).Orada hiç sormadan beni bir odaya kapattılar.Sonradan ismini öğrendiğim Kemal Astsubay ve 1.şube polisleri beni tekrar falakaya yatırdılar.Uzun süre falakada kalınca bayılmışım.Gözümü açtığımda sular içinde sıralı sıklam yatıyordum.Ve tekrar falakaya yatırdılar.Sol ayağımın tabanı patladı.Orada görevli bulunan Hava Astsubayı Kemal,eline bir çivi alarak ayağımın patlayan yerine(etine) batırdılar.Artık bende hal kalmamıştı.Beni bir odaya kapattılar.Sonra aynı şahıslar yanıma geldiler.Ellerinde bulunan kağıda yazılı tanımadığım bazı isimleri ve gizli bir örgütü tanıyıp tanımadığımı sordular.Ve hemen ardından Kemal Astsubay elinde bulunan jopu göstererek "ya bunları tanırısın veyahut tekrar bunu görürsün" dedi.Ben de bunlardan hiç birini tanımadığımı ve böyle bir örgütlen ilişkimin olmadığını söylediysemde fayda etmedi.Yine beni kollarımdan tutup,yerden sürükleyerek başka bir odaya götürdüler.Orada pantolonumu soyup beni bir sandalyeye oturtular.Ve sandalyeye iyice bağladılar.Parmaklarıma iki tel bağlayarak,elektrikle işkence ettiler.Bir süre bu devam etti.Sonra durup aynı isimleri sordular.Tanımadığımı söyleyince bu sefer telleri erkeklik uzvuma(penisime) bağlayarak tekrar elektrik işkencesi yaptılar....Orada dört gün süreyle işkence görerek kaldım.Ayak tabanlarım kanlar içerisindeydi.Tuvalete beni kucaklarında götürüyorlardı.Dördüncü gece(9.6.1979) saat 21 sıralarında gözlerim bağlı olarak beni ve yanımda bulunan diğer şahısları bir yere götürdüler.Orada bizi bir yere kapattılar.Nöbetçi askerlerden oranın Merkez komutanlığı olduğunu öğrendik.Ertesi günü bir doktor Astteğmen gelerek yaralarımı pansuman edip sardılar.Bu pansuman bir kaç gün devam etti.15.6.1979 tarihinde 2 Nolu askeri ceza evine getirildim.Henüz savcılığa çıkarılmamıştım.Burada aynı doktor gelip yaralarımı bakıp pansuman yaptı..."

Yukarıdaki mektuptan da anlaşılacağı gibi,emperyalistlerin desteği ile ayakta duran Türk sömürgecileri ve onların işbirlikçileri sonlarının yaklaştığı telaşı içindeler.Sosyalizmin bir sistem haline dönüştüğü ve yasalarının pratik hayata geçirildiği çağımızda,sömürgecilerin son çarpınışları,giderek kendi acı sonlarını gördükçe,onları daha da hırçınlaşan bir uygulama içine sokmaktadır.Çünkü onlar da insanlığın yüz karası emperyalistler ve diğer sömürgeciler gibi tarihin çöp sepetine atılacaklardır.Yıllardan beri emperyalistlerin desteği ile sömürge statüsünde tutulan Kürdistan ve çağ gerisi sosyo-ekonomik bir yapı içinde bulunan Kürt halkı,bağımsızlık ve insan-

ca yaşama uğruna verdiği kavgada, sömürgecilerin döktükleri kanda boğulup kayıp olacakları günler hiçte uzak olmayan günlerdir.

Her türlü demokratik hakların(Türkiye genelinde) kazanımı için ve sıkıyönetime karşı verilecek mücadelenin anti-sömürgeci mücadeleden hiç bir zaman ayrı tutulamayacağıının bilincinde hareket etmiş, savunmuş ve savunan Kürdistan'daki marksist hareket, her türlü burjuva milliyetçi, reformist ve sosyal şoven hareketleri teşhir etmenin bilinci içerisinde. Zaten Kürt halkının devrimci önderlikli anti-sömürgeci ulusal kurtuluş hareketi ile dört sömürgeci devletin işçi sınıfı hareketi arasındaki ittifakı engellemek, tüm bu halklara ihanet etmek demektir. Biz marksistler uzun vadeli ve kalıcı ittifakları savunmalı ve hayata geçirmeliyiz. Ancak bu şekilde emperyalist kompoları ve oyunları bozarak özgürlüğe kavuşabiliriz.

Sıkıyönetimin tüm vahşeti ile hüküm sürdüğü Kürdistan'da;

- Sömürgecilerin sömürge kanununun devamını sağlamak için uygulamaya koydukları sıkıyönetime karşı aktif bir şekilde karşı koyalım.
- Bunu yaparken de halkımızın dört parçada yürüttüğü devrimci, anti-sömürgeci ulusal demokratik ve bağımsızlık mücadelesinden ayrılmayalım.
- Kürdistanlı tüm marksistler arasında diyalogları geliştirip safalarımızı bu uğurda sıkılaştıralım.
- Bozguncuların, ajan-provokatörlerin ve işbirlikçilerin oyunlarını boşa çıkaralım.
- Ülkemizin kurtuluşu, halkımızın bağımsız, onurlu, insanca yaşayacağı ve onu sosyalizme götürecektir proleterya partisinin inşası ve kitleler arasında hayata geçirilmesi için ileri.

İŞKENCELERİN AMANSIZLIĞININ BİR BELGESİ

2- Falahandüğümde başlar polis karaholuna götürüldüm. Orada hiç bekletilmeksizin L. şube müdürlüğüne gönderildim. Orda sorgum sırasında suçumu itiraf etmeme rağmen bana işkence yaptılar. İsmimi bilmediğim, ancak simâen tanıdığım memur beni yere yatırtıp, falaha dedikleri işkenceye tabii tuttular. Saatlerce falahada kaldıktan sonra anusuma jop kullandılar (Jopla tecavüz). Falahadan çıktıktan sonra, ayak tabanlarımın şişmemesi için, sırtıma bir polis memurunu bindirerek tuzlu suyla kosturdular. Ondan sonra arabaya bindirilip, Merkez Komutanlığına bağlı Yenisehir İnzibat Karaholuna götürüldük (saat 16). Orada hiç sormadan beni bir odaya kapattılar. Sonradan ismini öğrendiğim Kemal Astsubay ve L. S. 262 Polisler beni tehrat falahaya yatırdılar. Uzun süre falahada kalınca baygın

İRAN'DA SON GELİŞMELER ÜZERİNE

PALE'nin 2. sayısında, İran'da faşist Şah monarşisini alt eden halk hareketinin, çağımız ile olan bağıntılarını ve bölgenin dünya politik alanındaki önemini açıklamıştık. Bu belirtmenin yanı sıra, hareket içerisinde gelişen Kürt yurtsever güçlerinin ulusal sorunlarını gündeme getirerek, silahlı örgütlendiklerini vurgulamış ve İran'ın yeni gelişmelere gebe olduğunu belirtmiştik.

Faşist Şah monarşisine karşı gelişen halk muhalefeti üst yapıda gerçekleştirilen bir devrimle sonuçlandı ve emperyalizmin en büyük kalelerinden biri yerle bir edildi. Bu durumun dünya devrimci sürecindeki katkısı elbetteki küçüksenmeyecek ölçüde büyüktür. Fakat halk muhalefedinin başı çeken ve sadece üst yapıdaki bazı değişikliklerle yetinen Humeyni ve çevresi, esas olarak emekçi kitlelerin çıkarlarını korumaktan çok uzaktır. Diğer bir deyişle Humeyni ve çevresinin temsil ettiği ideolojinin halk kitlelerinin en ufak demokratik bir hakına bile tahammülü yoktur. Zira geçen 7 aylık bir dönemde olan hadiseler ve gelişmeler bunun açık delilidir. Monarşiden İslam Cumhuriyetine dönüşen İran, bugün gerçekte yeni bir diktatörlükle karşı karşıyadır. Şimdiye değin 42 kadar ilerici yayın organı kapatılmış ve yayıncıları tutuklanmıştır. Tüm ilerici, demokratik ve sosyalist kuruluşların merkezlerine baskınlar yapıp, talan edildikten sonra kapılarına kilit vurulmuştur. En ufak bir kıpırdanış kanla bastırılmaktadır. Grev ve muhalefetin toplu mitingleri yasaklanmıştır. Ulusal taleplerini gündeme getiren ulus ve halkların toptan katledildikleri ve de susturulmak istendiği görülmektedir. Emekçi sınıf ve tabakaların tüm sosyal ve ekonomik haklarının rafa kaldırıldığı günümüz İran, Şah dönemini tüm açıklığı ile yansıtar bir hal almıştır.

Alt yapıda çarpık kapitalist ilişkiler hakimken, üst yapıda da feodal ve dini kurumlar hortlatılmış ve egemen kılınmıştır. Her kurumun başına örneğin; Üniversitelere, hastahanelere, karakollara, mahkemelere, cezaevlerine v.s., birer başı sarıklı Ayatullah getirilmiştir. Çağın gerisinde, emekçi kitlelerin çıkarlarına ters düşen dini yasalarla ülke yönetilmeye başlanmıştır. Özellikle bu dini yasaların sadece bir din veya mezhebin anlayışına ve dünya görüşüne dayanarak yürütüldüğü göz önüne alındığında, durumun daha da vahim olduğu görülecektir.

Öyleki, aynı ulusa mensup ama değişik mezhepten (örneğin; Şii ve Sunnî Azeriler) halk kesimleri arasına özünde yapay uzlaşmaz çelişkiler meydana getirmiştir. Bu durum, Kürt ulusal sorunu ön plana çıkınca, kendini berrak bir şekilde göstermiştir. Kürt ulusal sorununa tüm Şiiiler şiddetle karşı çıkarken, Sunnî mezhebinden ulus ve halklar desteklemişlerdir. Açıkçası, ulusal istekler yerine mezhep tercih

edilmiştir.

Bu durum çağımızda çok çarpıcı bir durum alırken ilginç değerdendirilmelidir. Zira sosyalizmin bir sistem haline dönüştüğü ve yasalalarının hayata geçirildiği çağımızda, dini yöntemlerle toplumu yönetmek, çağın gerisine gitmeyi amaçlayan ve insanlık tarihinin her döneminde (ilkel komünal toplum hariç) egemen sınıfların emekçi kitleler üzerindeki sömürülerini devam ettirmeleri için dört elle sarıldıkları bu gerici zihniyet, pratik hayata yerleştirilmek isteniyor.

Şüphesiz, biz gerek Humeyni ve gerekse çevresinin İran burjuvazisinin gerçek temsilcileri olduğunu biliyoruz. Bu yönden, onların İran burjuvazisinin sınıf çıkarlarına koruyacakları ve neticede giderek emperyalizmin kuklası olacaklarının da farkındayız. Çünkü İran, bünyesinde sömürge ülke bulunduran sömürgeci ve çok uluslu bir ülkedir. Çağımızda ekonomisi emperyalizme bağımlı bir ülke, ancak sömürgelerini emperyalizmle ilişkilerini devam ettirdiği müddetçe elinde tutabilir. Bu genel doğru süreç içerisinde kendini gösterecektir.

Şu anda İran halk hareketinin başarısı üzerinden 7 ay gibi bir zaman geçmiştir. Bu halk hareketi, halklar hapishanesi durumunda olan İran'ı, bir avuç işbirlikçi dışında, Azeri, Beluci, Türkmen, Arap ve Kürt halklarının devrimci muhalefetleri fars emekçi yığınları ile omuz omuza direnerek faşist Şah monarşisinden kurtarmıştı. Ne var ki, düne kadar Şah rejiminin yaptığını bugün de Humeyni rejimi yapmaktadır. Halklar arasında yapay çelişkiler yaratarak, emekçi kitleleri birbirine kırdırmaktadır. Bunun en belirgin örneği, Humeyni yandaşlarının Neğede'de yarattıkları provokasyon ve Şii Azeriler ile Sunni Kürtleri birbirine düşürerek yörede kendi denetimini sağlamasıdır.

Şah'ın kaçıışı ve Humeyni'nin ülkeye geliş ile üst yapıda çözülen devlet yapısının yerine bölgesel komitelerle yönetim yürütüldü. Kısa bir dönemde birçok bölgede denetimi eline geçiren Humeyni, Kürdistan'da bir direnişle karşılaştı. Zira devrim sürecinde İran Kürdistanı yöresel fakat farklı sınıf içerikli komitelerle yönetiliyordu. İlk anlarda zayıf olan Humeyni hükümeti, hernekadar hükümeti Mehdi Bazarğan oluşturmakta ise de aslında bu hükümetin hiç bir fonksiyonu yoktur, Kürt ulusuna dar kapsamlı bir otonomi sözü verdi. Süreç içerisinde zaman kazanan ve birçok bölgede istikrarı sağlayan hükümet, kısa bir süre sonra beklenmedik bir şekilde Kürdistan'a saldırdı. Bu arada, Kürdistan'ın o dönemdeki durumu neydi, kitleler örgütlüdür, siyasi oluşumlar nelerdir? gibi soruları cevaplamak yerinde olur.

KÜRDİSTAN'DA DURUM

İran devrimi, dünya devrimci sürecinde, özellikle ilk dönemlerde çok saygın bir yere sahipti. Bu devrim öylesine kısa bir dönemde ge-

lişmişti ki,tüm dünyada hayretler uyandırarak yol alıyordu.Çoğu ke-reler,daha ilk başlarda hareketin değılacığı tahmin ediliyordu.ABD emperyalizmi zamanın aleyhine dönüştüğünü görünce,ilk anlarda Şah'ı desteklemesine rağmen sonradan,iş isten geçtiğinde,çıkartı gereğı rotasını değıştirerek esnek davrandı.Ancak ajanlarına,asker ve tek-nisyenlerini kurtarmaya yönelik bir çabadan hiçbir şey yapamayacağı-na görerek,Şah'a çekilmesini öneriyordu.

İran'daki bu hızlı gelişim ve değışim,kuşkusuz tüm ulusal ve sosyal kurtuluş güçlerini de yanılmıştı.Çünkü İran'daki ne sosya-list ve ne de sömürge ve bağımlı ulusların ulusal kurtuluş güçleri Şah faşizminin bu kadar kısa bir sürede yıkılacağına tahmin edemedi-ler.Dolayısıyla kitlelerin çok gerilerinde kalarak önderliğı ele ge-çiremediler.Durum,İran Kürdistanı için de aynı idi.Kürdistan ulusal kurtuluş güçleri devrime aktif bir şekilde katılmalarına rağmen,Kür-distanlı kitleleri örgütleyip önderliğı kalıcı kılamadılar.

Bugün İran Kürdistan'ında üst yapıda feodal ilişkiler,ağalık, şeyhlik ve aşiretçilik düzeni hakim bir durumdadır.Bu durum kırsal alanlarda kendini çok iyi göstermektedir.Şeyhlik gibi dini kurum ve otoriteler kendini çarpıcı bir şekilde arzetmektedir.

KÜRDİSTAN'DA SİYASİ OLUŞUM

İran Kürdistan Demokrat Partisi(KDP),geçmiş 1945'lere dayanan bir partidir.1946-47 dönemlerinde Mehabad Kürt Cumhuriyetini hayata geçiren bir siyasi oluşumdur.Ne varki.o dönemlerde yeterli bir iç dinamizme sahip olmayan genç Cumhuriyet,Sovyetlerin geri çekilmesi ile Şah monarşisi,Amerika ve İngilizlerin ortak operasyonu sonucu ortadan kaldırıldı.O dönemlerde halkı gereğı gibi bilinçlendirip örgütleyemeyen KDP,daha sonraları doğan şartlar nedeniyle,hareketi yeraltına çekmek zorunda kaldı.Şah'ın dayanılmaz baskılarına rağmen mücadelesini başarılı bir şekilde devam ettiren Parti,1961 Irak Kür-distanı ulusal kurtuluş hareketi ile de daha da güçleniyordu.Fakat Irak Kürdistanı hareketine önderlik eden Irak KDP'sinin 1972 yıllarında Şah monarşisiyle tehlikeli ilişkilere girmesi ve giderek di-raksiyonu Şah lehine elden bırakması,İrak'taki Kürt halkına olduğu gibi,İran KDP'sine de çok pahalıya mal oldu.

Parti,çok zor koşullar altında mücadeleyi sürdürürken,Şah yöne-timi de partinin en gözde ve en seçkin militanlarını birer birer yok ediyordu.Her gün partiye ağır darbeler indiriyor ve bu siyasi oluşu-mun halk kitlelerinden tecriti yönünde girişimlerde bulunuyordu. Ne varki parti yönetiminin yurt dışında olması,partinin dağılmasını ön-ledi.Aynı zamanda,parti,yurt dışından idare edilmeye zorlanan ve kitlelerden kopuk bir örgüt haline geldi.Şah'ın kaçışı ile legale

çıkan parti,kısa bir sürede geniş halk kitleleri arasında örgütlenmeyi başararak,küçümsemeyecek askeri bir güç de oluşturdu.

Hemen belirtelim ki,1977 yılının 11.ayından beri İran'ın NOKAN kasabasında karargah kurarak şahlık rejimiyle tehlikeli ilişkilere giren Celal Talabani,KDP'nin bu zayıflığından istifade etme yolunu tuttu.İran Kürdistanı'nda henüz tanınmamış olan Talabani,kısa bir zaman için de olsa,kendisi gibi bazı çıkarıcı kesimleri ve bilinçsiz halk kitlelerini ardından sürüklemeyi başardı.Talabani'nin isteğiyle toplatılan bir grup,"8 maddelik deklarasyon" olarak bilinen muhtırayı Bazargan hükümetine verdi.Bu muhtıranın 8.maddesinde Geçici Komiteye dil uzatılıyor ve Iraklı mülteci Kürtlerin Irak'a teslimi isteniyordu.İlk başlarda meselenin farkında olmayanlar,daha sonraları Talabani'nin ne menem bir kişi olduğunu anlayınca,muhtırayı doğru bulmayarak geri çekildiler.İran KDP'si ise,muhtıraya hiç de sahip çıkmadı.Fakat Talabani gibi Caş birine ve onun "ilerici" sloganlarına gemiyi kaptıran bazı halktan kopuk ve maceracı kişiler ve gurupçuklar,ulusal hayinlerin değirmenlerine su vermekten çekinmediler.Bu "8 maddelik deklarasyonu" İran Kürdistanı halklarının öz istekleriymiş gibi,hem dünya kamu oyunu ve hem de Kürdistan halklarını yanıltmak için birtakım girişimlerde bulundular.KDP'nin muhtıra ile ilgili tutumlarını anlayınca,İran Kürdistanı halklarının yegâne siyasi ve askeri öncüsü olan KDP'ye "burjuva milliyetçi aksiyonu" gibi düzmecelemlerle,Humeyni'den daha da adi bir şekilde saldırmaktan hiç utanmadılar.Bu ve bunlara benzeyen ve de "devrimcilik" adına havanda su döven şarlatanların yarın Kürdistan halklarının karşısına hangi yüzle çıkacakları merak edilmelidir.Acaba Talabani emsali ulusal bir hayinin ve piyonun "Hata ettim,affedin! ..." gibi yalvarışlarıyla mı kendilerini temize çıkarmayı isteyeceklerdir? Yoksa,devrimciliğin namuslu bir meslek olduğunu itiraf ederek,daha şimdiden hatalarını kabul edip kendilerini eleştirmeyi mi yeğ bulacaklardır? Bizce ikincisi en dürüst ve de en objektif olanıdır.

Adı geçen "8 maddelik deklarasyonu" kabul etmeyen KDP,hemen bir Ulusal Konsey oluşturarak,hükümete Kürdistan halklarının gerçek ve haklı isteklerini formüle eden bir muhtıra verdi.Bu Ulusal Konseyde,ulusal birliği sağlama yönünden Şeyh İzzetin Hüseyini'ye de yer verildi.

İran KDP'sinden başka,kendini Kürdistan'ın Humeynisi ilan eden,sosyalizmden dem vuran Şeyh İzzetin Hüseyini ve çevresi vardır.Örgütlü olmamasına rağmen kitlelerin belli bir kısmını etrafında toplamıştır.

"Kürdistan Yurtsever Birliği"(KYB)'nin ünlü başı C.Talabani'nin

1977 yılının 11.ayından beri İran'ın Nokan kasabasında karargah kurduğunu yukarıda belirtmiştik.KYB içerisinde meydana gelen parçalanma ve dağılmalardan sonra,C.Talabani,daha da hırçınlaştı.İhanetlerine yeni ihanetler eklemekten çekinmedi.20 Mart 1979'de,Talabani'nin Şah dönemlerinde SAVAK ile ilişkilerini açıklayan ve O'nun ipliklerini pazara çıkaran "Kürdistan Sosyalist Hareketi"(KSH) ve "Hazırlık Komitesi"nin(HK) 4 sayfalık ortak bildirisinden sonra zıvanadan çıkan Talabani,yeniden Geçici Komitenin peşmergelerine saldırdı.Mart 1979'da Merivan bölgesinde kardeş kavgasına gönderdiği ve çoğu İranlı olan unsurlardan 70 kadarınının kanına girdi."İran ordusunun bir garnizonuna baskın yapıp silah getireceğiz..." düzmeceleriyle 400'e yakın saf ve temiz kalpli kişiyi ölüm savaşına gönderince,Talabani,kitleler arasında daha iyi anlaşılmaya başlandı.Ardından,KYB den ayrılan KSH ve HK'nin elemanlarına karşı bu yılın Haziran ayı ortalarında giriştiği saldırıda da yine kardeş kanı akıtmıştır.Elimize en son geçen, KSH ve HK'nin resmi bir yazısından(Tarih:9.7.79,sayı:(f) olağanüstü) da anlaşıldığına göre,yapılan bir saldırı sonucu KSH ve HK 3 ölü,4 yaralı ve KYB ise 1 ölü 4 yaralı vermiştir.

Kısacası,durumunu tekrar sağlama bağlamak için hemen Şeyh İzzetin'in yanına koşan C.Talabani haşmetleri,yukarıda da belirttiğimiz "8 maddelik deklarasyonu" hazırlatarak,Şeyh İzzetin başkanlığında kurduğu "Ulusal Konsey" adına hükümete iletmmişti.Bunu fırsat bilen dışarıdaki Talabaniciler,bir bardak suda fırtına kopararak,KDP'yi "burjuva milliyetçilikle","gericilikle" suçlayıp Şeyh İzzetin'i "Kürt halkının dini ve ulusal lideri" ve "sosyalist" yapıverdiler.İlerici ve ulusal bir cephenin oluşmasını hem içeriden ve hem de dışarıdan engellemeye çalıştılar ve de çalışıyorlar.Onlara göre "KYB" gitti ise,bu sefer de Şeyh İzzetin vardır.

Fakat,acaba sosyalist ve devrimci tavır bu mudur?Aslında bunların ne devrimcilikle ve ne de sosyalistlikle alakaları vardır.Gurupçuk,kariyerizm ve isim sevdasında olan bu baylarımız,halkımızın mücadeleci gücünü parçalamaya muktedir olamayacaklardır.

Humeyni,geçtiğimiz Ağustos ayı ortalarında,pozitif bir örgütlenmenin görülmediği bu ortamdan yararlanmayı büyük bir fırsat bilerek Kürdistan'a saldırdı.İran KDP'sini önceleri "karşı devrimci","emperyalizmin bir uzantısı" ve "siyonist" göstermesine rağmen,sonradan bunların sökmeyeceğini görünce,KDP'yi "din düşmanı ve komünist" ilan ederek kapattı.Liderlerine giyabi idam cezası çıkarttı.

Faşist Şah'tan miras kalan ordunun başına kendini başkumandan tayin ederek,Hitlerin SS'lerini aratmayan milislerini de ordunun yedğine alarak Kürdistan'a "mukaddes cihat" açtı.Humeyni,fantomları, helikopterleri,tüm motorize askeri güçleri ile genel bir saldırıdan

sonra yüzlerce Kürt yurtseverinin,kadının,yaşlının ve çocuğun kanına girerek başta Paveh,Kermansah,Senendec,Neğede,Urmiye,Sakız,Mehabad,Serdeş,Bane,Miyanduab v.s. olmak üzere birçok şehri ve yerleşim merkezlerini ele geçirdi.Tüm bunlara karşılık KDP de boş durmadı.Önce-leri şehir savunmalarına girmesine rağmen,savaş cephelerini gerilla taktiklerine dönüştürerek,Humeynici güçlere ağır darbeler indirdi. Böylelikle İran Kürdistan'ında tüm ulusal ve sosyal haklar alınınca-ya kadar savaşa devam şiarı atan KDP,dünyanın tüm gözlerini yeniden üzerine çekmeyi başardı.

İran'daki tüm sosyalist,demokrat ve ilerici oluşumlara çağrıda bulunarak haklı savaşlarını desteklemeye çağırarak KDP'nin önünde çöz-mesi gereken bir sürü sorunlar da yok değildir.İran KDP'si,önündeki en güç ve en önemli sorunları teşkil eden halkın bilinçlendirilmesi, askeri yönden çekirdek gerilla guruplarının yetiştirilerek savaş a-lanında örgütlenmesi ve ulusal-demokratik bir cephenin oluşturulması gibi sorunların üstesinden gelerek,Otonomi isteği ile ilgili tavrını bağımsızlık,demokrasi ve sosyalizm şiarına dönüştürdüğü an mutlaka zafere ulaşacaktır.Zira otonomi isteği,sıcak savaşa girilmiş bir dö-nemde,emekçi kitlelerin çıkarlarını tam anlamıyla içermez.Özünde uz-laşmacı bir tavır zorunlu kıldığından,burjuva ve reformist bir ta-leptir.Humeyni'nin otonomiye bile tahammülü yokken,savaş şiarının mutlak surette yukarıda belirttiğimiz gibi bağımsızlık şiarına dö-nüştürülmesi,artık kendini kaçınılmaz kılmaktadır.

Asırlardan beri zincire vurulan Kürdistan ve onun öz sahibi Kür-distanlı köylü ve işçilerin köleliğe,sömürüye son vermek uğruna başlattıkları savaşı destekleyelim.Hatalar eleştirilirken yapıcı bir şekilde değerlendirilmesi gereğini gözden uzak tutmadan,İran'daki Kürdistan ulusal kurtuluş güçlerinin başlattığı savaşla ve onu yürü-ten KDP ve kahraman peşmergelerimizle bütünleşmeliyiz.Zafer elbette-ki sömürsüz,baskının olmadığı,güneşin hür doğduğu sabahlarla dolu Kürdistan emekçilerinin olacaktır.

Demokratlar,yurtseverler,sosyalistler,halkımızın dört parçada yürüttüğü anti-sömürgeci,anti-emperyalist ve anti-feodal ulusal de-mokratik mücadelesinin Güney ve Doğu parçalarındaki savaşlarının yanında yer alalım.Zafer Kürdistan emekçi kitlelerinin,Kürdistan ise sömürgecilere,emperyalistlere ve her türlü yerli gericiliğe mezar olacaktır.

İSMAIL BEŞİKÇİ TUTUKLANDI

Beşikçi,hayatının büyük bir kısmını Kürtler ve onların sosyolojik durumları üzerine araştırmalar yaparak geçiren,ünlü yazar,sosyolog ve bilim adamıdır.Eylül ayının ilk haftasında sömürgeci burjuvazi tarafından yeniden tutuklanarak İstanbul Topkapı cezaevine atıldı.

Sömürgeciler onun Türkiye halkları için yaptığı bilimsel çalışmalarından korktukları için bu tür uygulamalara baş vurmuşlardır.Çünkü namuslu bir bilim adamı olan Beşikçi,geçmişte ve şimdi emekçi halklar üzerinde oynanan oyunları,özellikle Kemalizmin ırkçı-şöven karakterini açığa çıkaran ünlü yapıtlar bırakmıştır.Bu hali ile Beşikçi gerek Kürt ve gerekse Türk sosyalistleri ve aydınları arasında seviliyordu.Biz şuna inanıyoruz ki,bugün T.C'nin karakterini ve kimlerden miras kaldığını kavramadıkça sorunlara çözüm bulmak pek kolay değildir.İşte bu yönde çalışmalarını yapan değerli bilim adamı Beşikçi,sömürgecilerin her türlü insanlık dışı baskılarına rağmen yiğitçe çalışmalarını sürdürmüştür.Beşikçi,daha Erzurum Atatürk Üniversitesi sosyoloji bölümünde asistanlık yaparken,Kürt sorunu üzerinde gördüğü gerçeği kendi öğrencilerine aktarmasından korkan üniversite rektörü ve MİT'in devamlı takipleri sonucu Ankara Sosyal Bilgiler Fakültesine alındı.Oradaki asistalık görevi sırasında sıkıyönetimin emri ile 1971'de tutuklanarak askeri cezaevine atıldı.Cezaevinde Kürt devrimcileri demokratları ve yurtseverleri ile birlikte 12 Mart faşizmine karşı muhakeme salonlarında Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesini savundu.Kürtler ve onların sosyolojik yapıları üzerinde yaptığı araştırmalar ve Türkiye üniversitelerine daha objektif bir bilim sistemi götürmek istediği için yargılanarak 13 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı.Yazar daha sonra 1971 yılında çıkarılan genel af kanunundan yararlanarak cezaevinden çıktı.Hapisten önce"Doguda Oluşum Biçimi ve Yapısal Sorunlar",Göçebe Atıkan Aşireti(1969),Doğu Anadolu'nun Düzeni,Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller(1969) isimli araştırmalarını Türkiyeli okurlarına kazandırmıştır.

Daha sonra sömürgeci burjuvazinin insanlık dışı uygulamalarına karşın yine boş durmamış,çalışmalarını sürdürmüştür."Kürtlerin Mecburi İskanı(1977)","Türk Tarih Tezi","Güneş-Dil Teorisi" ve "Kürt Sorunu(1977)","Cumhuriyet Halk Fırkası Tüzüğü(1978)" adlı araştırmalarına da yayınlamıştır.Bu çalışmalarını ile Beşikçi Türk soluna hakim olan Kemalizmin tahribatlarını ve sosyal-şöven karakterlerini açığa vurmuştur.Kürtler tarafından çok sevilen kıymetli bilim adamı,

hapisten çıktıktan sonra kendisine üniversitedeki görevi geri verilmemiştir. Sebebi ise sömürgecilerin onun yapacağı bilimsel çalışmalardan korkması ve üniversiteleri kendi sömürgeci emelleri için kullanmalarıdır.

Bilindiği gibi, bugün Türkiye'de uygulanan gerek öğretim sistemi olsun gerekse yapılacak çalışmalar olsun sömürgecilere hizmet anlayışını taşımaktadır. Fakat Beşikçi bunu yapmamıştır, var olan mekanizmayı eleştirmiş, yerine bilimden yana yöntem kullanmış ve Kürt ulusal sorununu en namuslu biçimde savunmuştur. Üniversitelerdeki öğretim sisteminin Kürt ulusunun dilini ve kültürünü nasıl tahribe ve inkara yöneldiğini defalarca açıklamıştır. Ve öğrencilerini de bu hususta duyarlı kılmıştır. Son yazdığı kitaplarında Atatürk döneminin arkışöven uygulamalarını ve gerici teorilerinin hangi çürük temellere dayandığını ortaya koymuştur. Fakat bundan korkan ve her geçen gün kitleler arasında deşifre olan sömürgeciler boş durmamış ve onu yeniden hapse atmışlardır. Beşikçi'nin yattığı hapishane genellikle pis olarak bilinen, adi suçlardan ceza almış suçluların bulunduğu bir yerdir. Hapishanenin mevcudu normalin çok üstünde olduğundan dolayı, yazar okuma ve yazma fırsatını bulamamaktadır. Tabii ki tüm bunlar bilinçli bir şekilde ortaya koyulmuştur. Sömürgeciler hapishanede iken bile onun yapacağı çalışmalarından korkmaktadır. Hapishanenin durumu ise kelimenin tam anlamıyla berbattır.

Tüm faşizan baskılarına ve tutuklamalarına rağmen bu değerli bilim adamının, bütün güçlükleri yeneceğini ve çalışmalarını sürdüreceğine inancımız sonsuzdur. Biz Kürdistanlı proleter sosyalistler olarak Türkiye şartlarında meseleleri objektif bir şekilde ele alan sayın Hocayı selamlarken, Kürt ve Türk emekçi sınıflarının sömürgeci burjuvaziye karşı yürüttükleri ulusal ve sınıfsal savaşlarının faşist yöntemlerle susturulamayacağını bilincindeyiz. Ve yapılan çağ dışı uygulamaları ile sömürgeci T.C hükümetini kınarız.

İsmail Beşikçi ve diğer tüm devrimcilerin ve yurtseverlerin bir an önce serbest bırakılmalarını talep ederiz.

GÜNEY KÜRDİSTAN 11 EYLÜL DEVRİMİ ÜZERİNE

Kapitalizmin sistem olarak büyük bunalımlar içine düştüğü ve dünya işçi sınıfı hareketinin günden güne yeni boyutlara ulaştığı günümüzde, klasik sömürgecilik büyük ölçüde dağılıp parçalanmasına rağmen, tamamen tasviye edilmemiş ve kendini yer yer göstermektedir.

Birinci ve ikinci emperyalistler arası sömürgeleri paylaşım savaşından sonra dünyadaki (Afrika, Asya ve Latin Amerika) sömürge halkların büyük bir kısmı kendi siyasi bağımsızlıklarını alma fırsatını bulabildiler. Bu paylaşım savaşlarında, dünya işçi sınıfı ve sömürge halkları, emperyalizmin en önemli hareketlerinden olan saldırganlığını pratik hayatın somut şartlarında daha iyi kavrama olanağına sahip olmuşlardır.

Bilindiği gibi, sömürgecilik yalnız kapitalizme, tekelci kapitalizme (emperyalizme) özgü bir olgu değildir. Sömürü ve köleci toplumda sınıfların ortaya çıkması, buna paralel olarak o günün emekçileri olan köle emeğinin sömürülmesi ile başladı. Köle sahipleri olan sömürücüler bir yandan köle emeğini sömürüyor, diğer yandan ise yeni zenginlik kaynaklarını kendi çıkarları uğruna işletmek istiyor ve zaten kendi hegemonyaları altında olan devlet mekanizmaları ile başka ülkelere saldırıyor, buraların halkını da köle ediyor ve topraklarına topraklar katıyorlardı. Böylelikle ilk olarak insanlık tarihinde sömürgecilik en kaba şekli ile başlamış oluyordu. Köleci toplum kendi çelişkisini beraberinde getirip, tarihi olarak son bulduğunda yerine feodal toplum geliyordu. Sömürgecilik feodal toplumda da, kapitalist toplumda da değişik yöntemlerle devamını korudu. Sömürgeciliğin her toplum tipinde değişik yöntemlerle uygulanması, onun esas karakteri olan sömürüyü, talanı, yağmalamayı, baskı ve zulmü değiştirmez.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, birinci emperyalist paylaşım savaşları döneminde, sömürge halklar metropoldeki sömürgecilere karşı amansız ve yiğit bir mücadele vermişlerdir. Bu dönemde dünyanın ilk sosyalist devrimi olan 1917 büyük Ekim devriminin patlak vermesi, proleteryanın iktidar, sömürge halkların ise bağımsızlık ve sosyalizm uğruna verdiği mücadeleyi birbirine kenetletirdi. 1917 Ekim devrimine kadar ulusal kurtuluş hareketlerine önderlik eden burjuvazinin böylece pili bitiyor ve yerini günümüzün en ilerici sınıfı olan proleterya bırakıyordu. Bu dönemden sonra sömürge halklar dünyanın her tarafında emperyalizme darbeler indirerek, klasik sömürgeciliği yerle bir etmeye başladılar. Sömürgelerini kaybeden emperyalist sömürgeciler can çekişirlerken, Türkiye, İran, Irak, Suriye, Portekiz v.b. gibi sömürgeciler ise ellerindeki sömürgeleri korumak için tüm vahşetlere başvuruyorlardı. Birinci emperyalist paylaşım savaşından sonra ham-

madde kaynaklarını, sömürgelerdeki ucuz iş gücünü ve pazarlarını kaybeden bazı emperyalist sömürgeci devletler(Almanya, İtalya, Japonya gibi) gittikçe silahlanmaya hız veriyorlardı. Emperyalistler arası çıkar çelişkisi artıyordu. Batı Avrupa'da feodalizmen tasviyesi, kapitalizmin gelişmesi, sanayi ilerlemelerinin kaydedilmesi sonucunda, sömürge ülkelerden getirilen hammaddelerden üretilen malların iç pazarlarda tüketilmesi imkansızlaşmıştı. Batı Avrupa'da kapitalizm gelişirken, Asya ve Afrika'da hala feodalizm yaşanıyordu. Böylelikle sömürgeler artık feodal sömürgeci devletlerin(Osmanlı İmparatorluğu v.b.) elinden çıkıp, Avrupa'daki bu yeni ve genç kapitalist sömürgecilerin eline geçiyordu.

Diğer yandan Orta-Doğu'da ise hammadde kaynaklarının bolluğu, gelişip tekeli bir aşamaya gelen kapitalizmin iştahını oldukça açıyordu. Bu dönemde iki feodal sömürgeci devlet durumunda olan Osmanlı ve Pers imparatorlukları(bilhassa Osmanlı İmparatorluğu) sömürgelerini kaybediyorlardı. Bu sıralarda sömürgeci ve feodal Osmanlı devleti, sömürgelerinin çoğunu kaybetmişti(Yunanistan ve Balkan ülkeleri bağımsızlıklarına kavuşmuşlardı). Kuzey Afrika'da Libya İtalya tarafından, Cezayir, Fas, Kürdistan'ın güney-batı kesimi Suriye ve bugünkü Lübnan Fransızlar tarafından, Mısır, Filistin, Yemen, Irak ve Kürdistan'ın güneyi ise İngilizler tarafından Osmanlı imparatorluğundan alınmıştı. Osmanlı imparatorluğunun elinde sadece Kuzey Kürdistan kalmıştı. Birinci emperyalist paylaşım savaşında Almanya'nın müttefiği olan Osmanlı devleti, savaş kaybetmelerinden dolayı İngiliz, İtalyan, Fransız ve Yunanlılarla Sevr anlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştı. Bu antlaşmaya göre İngilizler İstanbul'u ve boğazları, Yunanistan İzmir ve Ege bölgesini, İtalya Adana ve Güney Anadoluyu Fransa ise Kuzey Kürdistan'ın bir bölümünü işgal ettiler. Sevr anlaşmasının Kürdistan'la ilgili olan bölümünde Kürtlere bağımsızlık hakkı tanınmıştı. Fakat emperyalistler ve sömürgeci merkezi otoriteler, Kürdistan'ın stratejik konumu, yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklarının oldukça zengin olmasından dolayı bu bölgeyi ellerinden çıkarmaya bir türlü yanaşmıyorlardı. Kürt halkı ise antlaşmadaki ilgili maddeleri hayata geçirebilmek için uzun dönem mücadele vermişti. Bu mücadelelerin bir son bulmasını ve Sevr anlaşmasındaki Kürdistan ile ilgili maddeleri ortadan kaldırmak isteyen emperyalistler, 1923'te Lozan'da, Kürdistan'ın bölgedeki dört devlet(Türkiye, İran, Irak ve Suriye) tarafından parçalanmasını uygun gördüler. Bu durum üzerine Kürdistan'da ardı arkası kesilmeyen mücadeleler dört sömürgeci devlet tarafından her defasında kanla bastırılmıştı.

Ülkemiz üzerindeki sömürgeci statünün devamı için sömürgeci bur-

juvaziler her defasında uşaklığını yaptıkları emperyalistlerle kut-sal ittifaklar kurmuş ve halkımızın mücadelesini vahşice bastırmış-lardır.Birinci emperyalist paylaşım savaşında mağlup çıkan Alman emperyalistleri,müttefikleri İtalya ve Japonya ile birlikte ikinci emperyalist paylaşım savaşına neden oldular.Milyonlarca insanın ölü-müne sebebiyet olan ikinci paylaşım savaşından sonra sömürgecilik (bilhassa klasik sömürgecilik) büyük bir darbe daha yedi ve sosya-list sistem daha da kuvvetlendi.Bu dönemde Sovyetler Birliğinin des-teğiyle bugün İran'ın işgali altında olan Doğu Kürdistan'da,Mehabad Kürt Cumhuriyeti kurulmuştu(1946-1947).

Güney İran'ı işgal altında tutan İngiltere ve Amerika,İran sö-mürgecilerine destek olarak genç cumhuriyetin yıkılmasını sağladılar. Cumhuriyetin Genel Kurmay Başkanı olan Barzani savaşçıları ile bir-likte Irak'ın işgalinde olan Güney Kürdistan'ın Barzan mantıkasına dönmek zorunda kaldı.Irak sömürgecileri Barzani ve güçlerine saldı-rıp,onları zor bir durumda bıraktı.Bu durumda Barzani 500 kadar seç-kin savaşçısı ile birlikte Sovyetlere sığınmaya karar verdi.Sömürge-ci üç devlet(Türkiye,İrak ve İran) Barzani ve beraberindeki Kürt ge-rillalarının Sovyetler'e geçmesini engelleyebilmek için,her zaman olduğu gibi bu sefer de güçlerini birleştirmişlerdi.Barzani ve ge-rillalar,Kürdistan'ı bölen Türkiye ve İran arasındaki sınırı takip ederek Türk,İran ve Irak sömürgecileriyle çarpışa çarpışa yollarına devam ettiler.52 günlük uzun bir yürüyüşten sonra Sovyetler sınırına girmeyi başardılar.Bu yürüyüş tarihe "Kürtlerin uzun yürüyüşü" adı ile geçmiştir.Bu tarihte sömürgeciler kendi aralarında Bağdat Pakti-ni kurdular.ABD ve İngiltere,bu Pakta gözlemci olarak girmişlerdi.Bu Pakt,1958'de Irak'ta Abdulkerim Kasım'ın önderliğindeki ihtilaldan sonra,İrak'ın ayrılması ile bir darbe yemişse de,sonradan tekrar İran,Türkiye(daha sonraları tekrar Irak) başka isimlerle(Bölgesel kalkınma işbirliği,CENTO v.b.) varlığını geçtiğimiz aylara kadar korumuştur.

İrak'ta Kasım ihtilali ile birlikte krallık rejimi yıkılmış,de-mokratik bir ortam doğmuştu.Krallık rejiminden kurtulan Irak Arap halkı ve Kürt halkı büyük bir coşku içindeydiler.General Kasım'ın ihtilalinden sonra,11 yıl Sovyetlerde yaşamak zorunda kalan,tüm Arap ve Kürt halk kitlelerinin sevgisini kazanmış olan Barzani,7 Ekim 1958'de ülkesine döndü.Barzani Kürt halkının ulusal hakları uğruna verdiği mücadelede artık bir sembol durumuna gelmişti.14 Temmuz 1958'deki krallık baskı rejimini alaşağı eden iktidar KDP(İrak) militan-ları ön saflarda yer almışlardı.Yapılan yeni geçici anayasa da ikin-ci madde şu idi;"İrak devleti Arap birliğinin bir parçasıdır." madde

üç ise "Irak toplumu,vatandaşlarının tam hak,özgürlük ve eşitliğine dayanan,karşılıklı sevgi esasına dayanan işbirliğinden meydana gelir.Araplar ve Kürtler bu iki ulusu meydana getirirler.Anayasa bu iki ulusun eşit haklarını Irak içerisinde garanti eder." Bu iki madde birbiri ile karşılaştırıldığı zaman,ne kadar çelişkili olduğu pek kolay ortaya çıkar.İkinci maddenin benimsenmesi halinde ihtilalin,ilerici ve sosyal hiç bir yönü kalmıyordu.Üçüncü maddenin dürüst bir şekilde uygulanması halinde ise,ikinci madde geçerliliğini kaybediyordu.Çünkü bu ülkede sadece Arap halkı yaşamıyordu ki,Irak "Arap birliğinin bir parçası" olsun.İkinci maddenin geçerli olabilmesi için ise,iki ulusun(Arap ve Kürt) birbirlerinden ayrılmalari gerektiği de gün gibi açıktır.Bu durumlar böyle devam ederken,Mart 1959'da Albay Şavaf Birleşik Arap cumhuriyetinden aldığı yardımla,Musul'da bir karşı devrim hareketine girişti.Dünyada yankı yaratan bu karşı devrim hareketinin bastırılması KDP militanlarının araplarla yaptığı işbirliği sayesinde oldu.

CIA şefi Allan W.Dulles,Kürtlerin,bizzat cuntanın içinden çıkan bu askeri karşı devrim hareketini bastırmak için Araplarla yaptığı ortak hareketten dolayı öfkesini şu cümle ile belirtmiştir."Sovyetler Kürtleri Orta-Doğu'da ileri karakol olarak kullanmaktadır".Bu arada KDP(Irak),Irak Ulusal Demokratik Partisi ve Irak Komünist Partisi aralarında "Ulusal birlik cephesi"ni oluşturduklar.9 Ocak 1960'ta KDP kendi programını A.Kasım'a sundu.Fakat A.Kasım programdaki Irak Kürdistanı'na Otonomi maddesini iptal etti.KDP,A.Kasım'ın bu davranışını şiddetli bir şekilde eleştirdi ve protesto etti.Kasım bu arada Nasır ile ilişkilerini de düzeltmeyi başardı.Kasım aynı zamanda Kürt halkının düşmanı olan ve her zaman Arap iktidarlarının çanak yalayıcılığını yapan bir kısım aşiret şeflerini gizliden gizliye silahlandırıyor ve böylece Kürt halkını birbirine kırdırmak oyununu planlamak istiyordu.Bu sırada Sovyetlerin davetlisi olarak Ekim devriminin yıl dönümü şenliklerine katılmak amacıyla Moskova'da bulunan Barzani,oyunmak istenen oyunu sezmiş ve bundan dolayı da gezisini yarıda bırakarak Kürdistan'a dönmüştü.1961 e gelindiğinde,Kasım,bakanlar kurulundaki komünistlerin de desteğini alarak Hetaw,Jîn ve Dengê Kurd adındaki kürtçe yayın yapan dergileri kapattı.Bundan sonra Irak'ta bulunan Suriye'litürkiyeli ve iranlı Kürtlerin hemen ülkeyi terketmelerini ve Şavaf'ın karşı devrimini bastırmak için yüzlerce şehit veren ve kısmen silahlandırılan Kürt militanlarının hemen silahlarını ilgili makamlara teslim etmelerini emreden bir kararname çıkarttı.Bunu takiben Temmuz ayı içinde,KDP Merkez Komitesinin bazı üyeleri Kürdistan'a çekildi.6 Eylülde 14 parti şubesi kapa-

tıldı ve partinin yayın bürosu basılarak bütün evraklar imha edildi. Ele geçen bütün parti üyeleri tutuklandı.8 Eylülde,2.ve 3. tümenler Kürdistan'a doğru harekete geçtiler.11 Eylülde uçaklar,tanklar,top- lar ve piyadenin ortaklaşa giriştikleri askeri tarama ile katliam hareketi başlamış oldu.Bu durum Kürt halk kitlelerinin öfkesini do- ruğuna çıkarttı.Dağlarda ilkönceleri küçük gerilla çekirdekleri ku- ruldu.Bir yandan örgütlenme düzene sokulurken,diğer yandan da düşma- na ani baskınlar yapılıyordu.Ayaklanan halk büyük şehir merkezleri dışında,nahiye ve kasabalardaki karakollara baskınlar düzenliyordu. Fakat sayısı yüzbini geçen modern silahlarla donatılmış Irak Arap ordusu,(ki bu orduda 1958 den önce İngiliz subayları tarafından özel dağ savaşları için eğitilmiş komando birlikleri de vardı) napalm bombaları,ağır topçu bombardımanları ve piyade birliklerinin acıma- sızca katliamları,,yakıp yıkmaları sonucu halk dağlara çıkarken,top- rak ağaları ve şehir zenginlerinin ezici çoğunluğu hayatlarını kur- tarmak ve çıkarlarını korumak için hükümete başvurup "asilere karşı" savaşmaya hazır olduklarını açıkladılar.Böylelikle Kürt hainlerinin ilk çekirdekleri doğuyordu.Bu arada Kürt gerillalarına her gün yeni katılmalar oluyor ve çoğunluğu yoksul köylü olan pêşmergelerin sayı- sı artıyordu.1962 Ağustosunda gerillalar gezici durumdan kısmen kur- tularak bazı devamlı karargahlar kurabildiler.Zaxo'dan Xaniqîn'e ka- dar olan 35 000 km2 lik doğal dağlık mntika pêşmergelerin kontrolü altındaıdı.Kürt halk ordusunun birbuçuk yıl içinde oluşması ve bu arada Irak kuvvetlerine karşı gösterdiği başarılar karşısında şaşkı- na dönen Irak ordusu,bunun acısını Kasım'dan ve onun iktidar ortak- larından aldı.Kasım'ı deviren Baasçılar Bağdat'ta büyük bir insan avına çıktılar.Komünist avı olarak adlandırılan bu harekette onbine yakın masum insan katledilmiştir.Bu arada Irak Komünist Partisinin Kürt hareketine karşı olan tavrı ise,Kasım'ın paralelinde idi.Kömü- nist Partisi,1962 de yayınladığı bir makalede,Kürtleri şöyle suçlu- yordu; "CENTO ajanları ve petrol kumpanyaları durumdan yararlanarak ve Küveyt'deki Britanya kuvvetlerine dayanarak,uydu bir Kürt devleti yaratmak üzere,Irak devletine karşı silahlı ayaklanma hareketine gi- rişmişlerdir." Irak Komünist Partisinin bu zaafını Jean Pierre Vien- not 1965'te Paris'te yayınlanan "Le Mouvement National Kurde"(Kürt Ulus Hareketi) kitabında şöyle dile getiriyordu;"8 Şubat 1963 ikti- dar darbesinden sonra,komünistler kendilerini keptirdikleri bu ba- rışçı hayalin cezasını çok ağır olarak ödediler.Baasçuların ulusal muhafızları tarafından hararetle aranılan bir çok Irak Komünist Par- tisi ileri geleni,kendilerini Irak Kürdistanı'na ve Kürt halk ordu- sunun korunmasına atmış ve ancak böylelikle canlarını kurtarabilmiş- lerdir."(Yukarıda adı geçen eser,s.82)

Baas iktidara geldikten sonra Kürt devrimine karşı büyük bir askeri kampanya açtı.20 Temmuzda,daha önce görüşmek için Bağdat'a çağrılan Kürt heyeti,görüşmeler sürerken tutuklanmış ve aklın alamayacağı işkencelere tabi tutulmuşlardı.Ayrıca 9-10 Temmuz 1963 gecesi, Süleymaniye'de yapılan bir katliam sonunda,267 Kürt köylüsü hayatlarını kaybetmişti.Baas partisinin askeri kampanyasının en büyük ve en şiddetli saldırısı ise Çiyayên Metîna savaşıydı.Bu saldırı üç ana koldan başlamıştı.Bamernî,Amêdiye ve Banîka kollarından bir hücumla Baasçılar harekete geçtiler.Irak ordusunun gücü,Suriye'den getirilen takviye kuvvetler ve Çağlarla birlikte 40 bini buluyordu.Metîna dağlarının savunmasını ise sadece 1000 Pêşmerge üzerine almıştı.1963'ün 28 Ağustosunda başlayan savaş tam 45 gün,gececi gündüzlü devam etti.Metîna dağlarının kuzey eteklerini eline geçiren Araplar Çiyayên Berwariyan'a doğru tırmanırken,Arap askerlerinin herşey bitti diye düşündükleri bir sırada pêşmergeler saldırıya geçti.Saldırıya bir çevirme süsü verip,düşmanı aldatma taktiğini kullanıyorlardı.Gerçekte ise bin kişilik bir kuvvetle koca bir orduyu çevirmek,çeviri yapılırsa dahi imhaya kalkışmak çılgınlık olurdu.Araplar daha önce Batûfa'da uğradıkları yenilgiye düşmemek ve ağırlıkları kurtarmak için geriye çekilme kararı verdiler.Pêşmergelerin kendi sayılarını olduğundan fazla göstermedeki başarıları nedeniyle,geri çekilme tam bir bozguna uğradı.Yalnız son günde yüzden fazla ölü veren düşmandan,75 lik iki ağır top,bol sayıda cephaneye ve silah,çadır,battaniye ve erzak kaldı.Buna karşılık pêşmergelerden 45 gün içinde 33 şehit ve 75 yaralı vardı.Bu zaferden sonra Bağdat'ta yeniden karışıklıklar başladı.Abdulselam Arif rakiplerini saf dışı bıraktı ve tek başına iktidarı ele geçirdi.Cuntanın Baas kanadı temizlenmişti.Yeni devlet Başkanı Arif,Barzani ile görüşmek istediğini bildirdi.Görüşmelerde, Arif Kürt-Arap kardeşliğinden bahsediyor ve bütün suçları Kasım ve Baasçılara yüklüyordu.Arif,ateşkesin kabul edilmesi halinde Kürtlerin isteklerini kabul edeceğini belirtti ve böylece 10 Şubat 1964'te ateşkes kabul edildi.Bu tarihten(ateşkesten) sonra Parti içinde fikir ayrılığı baş gösterdi.KDP ile iktidar arasındaki bu ateşkes anlaşması üzerine,Parti Polit Bürosu üyesi olan ve aynı zamanda KDP Genel Sekreteri olan İbrahim Ahmet ve yine Polit Büroda bulunan Celal Talabani ve yandaşları başkaldırdılar.Daha sonraki aşamalarda bu başkaldırmanın ideolojik görüş farklılığının bir sonucu olmadığı,tam aksine bilinçli olarak yapılan bir ihanet olduğu ortaya çıkacaktır.

Celal Talabani ve İbrahim Ahmet ateşkes karşı çıkıyor ve ateşkes varıldığı için Parti önderliğini ihanetle suçluyorlardı.Fakat bununla ilgili hiç bir somut maddi temel getirmiyorlardı.Dağlarda

imkansızlıklar içinde sömürgeci Baas iktidarının kendisinden kat kat fazla olan kuvvetlerine karşı savaşı pêşmerge, bu ateşkesle bir soluk alabilecekti. Diğer taraftan ise gerillaların tek beslenme kaynağı olan Kürt köylüsüne uygulanan ekonomik abluka bir süre olsun hafifleyecekti. Nihayet 1964'te toplanan 6. KDP genel kongresine politbüro üyeleri (Celal Talabani, İbrahim Ahmet ve diğerleri) katılmadılar. Kongre sonucunda seçilen yeni Polit Büro, eski parti yöneticilerini geriye çağırды ise de, bu çağrıya uyulmadı. Üstelik kendi adamları ile birlikte pêşmergeye karşı silaha sarıldılar. Bunun üzerine pêşmerge karşılık vermek zorunda kaldı. Sonuçta, İbrahim Ahmet ve diğer eski Polit Büro üyeleri ile Celal Talabani bin kadar silahlı adamlarıyla, beraber, radyo istasyonunu, telsiz cihazlarını, partinin parasını ve gizli evrakları yanlarına alarak İran'a gittiler.

Bağdat, KDP içindeki bu parçalanmadan faydalanmasını bildi. O, bütün askeri hazırlıklarını tamamlamış ve hareketi içeriden vuracak güçlerle de (Celal ve İbrahim takımı) işbirliğine geçmişti. Aynı sıralarda İran'da bulunan Celal ve arkadaşları, zor kullanarak Kürdistan'a girmeye çalıştılar. Bu çabalarının boşa çıkması sonucunda bir demeç vererek, "Hükümetin ateşkesi bozması halinde Barzani tarafını destekleyeceklerini" açıkladılar. Bu demeç üzerine kendilerine Kürdistan'a dönme izni verildi. Belirtmek gerekir ki, bu dönüş hiçbir zaman Kürt halk kitleleri ile birlikte sömürgeci Bağdat ırkçılarına karşı verilecek bir mücadeleyi kuvvetlendirmek için değil, bilakis sömürgecilerin işlerini kolaylaştırmak amacıyla hareketi içeriden vurmak gibi Caşlık planından başka birşey değildi. Zira Celal, Kürdistan'a döndükten sonra adamlarını gizlice Bağdat'a gönderip, yönetim ile anlaştı. Kısa bir zaman sonra ordu ile birlikte Rewandûz savaşında sömürgeciler tarafından silahlandırılan Caşları Celal Talabani bizzat kendisi yönetecekti.

Bütün hazırlıklarını tamamlayan ve Celal ile anlaşılan Bağdat sömürgecileri 1 Mayıs 1966'da saldırıya geçti. Ağır toplarla, Mig ve Hunter savaş uçaklarıyla yapılan bombardımanlar günlerce devam etti. Dünyada bir örneği daha görülmemiş olan bir kahramanlıkla pêşmergeler düşman birliklerini dağıtarak perişan bir hale soktular. Tabii bu arada Caşlarada hakettikleri en büyük bir ders olmuştu. Celal ve diğer Caşlar bizzat beşbin kişilik bir Caş ordusunu yönettikleri, ikinci Irak tümeninin, 12 Mayıs 1966 da 1548 nolu telgrafın pêşmergeler tarafından tesbiti ile kesin olarak çıktı. Daha sonra 25 Eylül 1966 da 5. Irak Tümeni ile Celal Talabani ve Caşlarının giriştiği bir saldırı hareketi de pêşmergeler tarafından bozguna uğratıldı. Dünya kamu oyunda büyük bir yankı yaratan bu zaferden sonraki olayların

seyrine girmeden evvel,şunu diyelim ki;hareket içinde sosyalistlik, ilerici adına sömürgeci faşist Bağdat iktidarından destek alıp, halkımıza karşı savaşanlar,parti(KDP) içindeki sağ düşünceli feodallerin güçlenmelerine en büyük katkıyı yapmışlardır.Çünkü yapılan bu ulusal hainliklerden sonra,parti üst kademelerinde feodallerin etkisi gittikçe artmaya başlamıştır.Kurtarılmış topraklarda fakir köylülüğün temel isteği olan toprak sorunu çözülememiştir.Hareketin tüm yükü köylülerin sırtında olduğu halde,emekçiler ikinci bir plana itilmiştir.Bu durumlar zaten kaçınılmaz olarak ortaya çıkmıştı.Zira önderlik günden güne feodallerin eline geçiyor ve bu feodaller,sınıfsal çıkarları gereğince emekçi halk kitlelerini baskı altında tutup hareketi kendi yönetimleri altına alabiliyorlardı.Yazımızın başında da değindiğimiz gibi,Sovyetlerden dönen Molla Mustafa Barzani'nin önderliğindeki KDP,Sovyetler'le ilişkilerini sürdürüyor ve Sovyetler'den destek görüyordu.Aynı dönemde KDP'nin İran ve Irak arasındaki anlaşmazlıktan yararlanarak İran'dan yardım aldığını Sovyetler Birliği de biliyordu.Bu durum 11 Mart 1970 otonomi anlaşmasına kadar devam etti.Bu antlaşmaya Sovyetler Birliği resmi olmayan bir şekilde arabuluculuk yapıyordu.KDP'nin Irak Komünist Partisi ile olan ilişkileri ise şöyle idi: 1963'te komünistler,Baas iktidarı tarafından uğradıkları katliamdan sonra Kürdistan'a sığınmışlar ve kongrelerini burda yapmışlardı.Komünistlerin oluşturduğu birlikler,pêşmergelerle aynı saflarda bazı yerlerde iktidar kuvvetlerine karşı çarpışmalara da girmişlerdi.KDP ile Baas iktidarı arasında Kürdistan'a Otonomi hakkı üzerine görüşmeler başlayınca,Komünist Partisi KDP'ye görüşmelere devam edilmesini tavsiye ediyordu.Daha önceleri A.Arif'in bir uçak kazasında ölmesi ile yerine geçen kardeşi Abdulrahman Arif(1966) Baas partisinin ikinci bir darbesi ile(17 Temmuz 1968) düşürülerek yerine Abdurrezak El Nayefi geçirilmişti.İki hafta sonra da Ahmet Hasan El Bakr darbe içinde darbe yaparak iktidarı eline almıştı.İktidarı ele geçiren yeni devlet başkanı El Bakr,Kürtlere karşı savaşı bir süre devam ettirdi.Fakat savaşa devam edecek bir durumda olmaması yüzünden 1970'in başında,Lenin barış ödülünü kazanan sosyalist Aziz Şerif'i,kabinede değişiklik yaparak Adalet Bakanlığına atadı.Radyoda yaptığı bir konuşmada,içeride daha ılımlı bir politikanın izleneceğini açıkladı.Daha sonraları KDP ile Baas iktidarı arasındaki görüşmelere Sovyetler'in resmi olmayan arabuluculuğu,Komünist Partisinin görüşmelere devam edilmesini tavsiye etmesi,desteklemesi ve görüşmelerin Aziz Şerif'in vasıtası ile gelişmesi,giderek 11 Mart 1970 Otonomi antlaşmasının oluşma şartlarını doğurdu.İran,bu antlaşma resmen açıklanana kadar,olaydan habersizdi.

Bu olay emperyalizmin ve onun Orta-Dogu'daki baş temsilcisi Şah için büyük bir darbe olmuştu.Öte yandan,Baasçılar açısından,Otonomi antlaşmasını imzalamak ise,hem politik alanda ve hem de askeri alanda güçlenmek için bir vakit kazanma taktiği idi.Her şeyden önce Irak Komünist Partisini KDP'den uzaklaştırarak kendi tarafına çekmesi lazımdı.Bunun için Sovyetlerle imzalayacağı ticaret antlaşması için,Sovyetler'in Irak Komünist Partisini desteklemekten vazgeçmesini istiyor ve bunu bir şart olarak öne sürüyordu.Sovyetler Birliği bu öneriyi kabul etmeyince,Komünist Partisinin çalışmalarına da sınırlı bir şekilde izin verildi.Bu arada Baas Partisi ile KDP'nin ilişkileri çok kötü bir durumda idi.KDP önderliği Baas Partisine güvenmiyordu.KDP liderine karşı suikast ve Kürdistan'ın bazı yerlerinde cereyan eden olaylar Baas tarafından tertipleniyordu.Bu ortamda Sovyetler ve Irak kendi aralarında geniş kapsamlı bir ticaret anlaşması imzalamakla,artık Sovyetlerle ve dolayısıyla diğer sosyalist devletlerle ilişkilerini geliştiren ve bununla kendisinin ilerici ve sosyalist olduğu iddiasını yaymak amacını güden Baas Partisinin şimdiki lideri Saddam Hüseyin,bu çaba ve çalışmalarında başarılı oldu.Bu aşamadan sonra Irak Komünist Partisini KDP'den uzaklaştırmak hiç te güç değildi.Nihayet 1972'nin başlarında Komünist Partisinden iki kişi kabineye atandı.Hemen arkasından Süleymaniye'de Komünist Partisi'nin silahlı birlikleri ile pêşmergeler arasında silahlı bir çatışma oldu.Bu çatışmada hükümet birlikleri doğal olarak(!) Komünist Partisini desteklediler.Bu olay iki partinin arasını tamamen açtı.Bu çatışmadan kısa bir müddet sonra,Kürdistan'da partili,partisiz tüm sağcılar çalışmalarına hız verdiler.Baas Partisi ise iki parti arasında çıkarmaya çalıştığı çelişkiyi daha da büyötmeye çalışıyordu. İki parti arasında görüşmelere başlandıysa da artık iş işten geçmişti.Çünkü KDP artık tamamen feodallerin kontrolüne girmişti.Komünist Partisi ile ilişkilerin kesilmesinden sonra,Irak'taki ilericiler,KDP ye karşı tavır aldılar ve partiyi sert bir şekilde eleştirdiler.Bütün bunları yazmamızdaki maksat,olayların gelişimini olguları ile anlatmak ve Kürt halkının büyük kitlelerle desteklemiş olduğu 11 Eylül 1961 direnişini okuyucunun gözleri önüne sermek,hareketin olumlu ve olumsuz yönlerini açıklayıp,geçmiş tarihimizden dersler çıkartmaktır.

1973'te KDP önderliği,Baas ile daha önce imzaladığı Otonomi antlaşmasının iktidar tarafından uygulanmayacağını anlamış olduğundan,yeni bir Otonomi planını hükümete sundu.Fakat Baas iktidarı bunu redetti.Şimdi,artık Baas için İran'la ilişkilerini düzeltmek kalmıştı.Bu ise iki sömürgeci devlet arasında gerçekleşmesi pek de zor ol-

mayan bir şeydi.Çünkü Kürdistan'ın başka bir bölümünün İran'ın işgali altında olduğundan, Irak ile İran arasındaki tüm diğer çelişkiler uzlaşır çelişkiler halinde idiler.Ancak birinin diğerine taviz vermesi söz konusu idi ki, bu tavizi verecek olan ülke, daha doğrusu vermek zorunda olan ülke ise Irak'tı.Rabat'da 1974 Ekiminde toplanan Arap zirve toplantısında, Ürdün kralı Hüseyin'in Irak ile İran arasında arabuluculuk yapması kabul edildi.Ayrıca Mısır da arabuluculuk işini açık olarak yapıyordu.Daha sonraki aylarda İstanbul'da, Irak ve İran'ı bir araya getiren başka bir güç de Türk sömürgeci burjuvazisi oldu.Olayların seyri Washington'un planladığı bir şekilde geliyordu.Tüm bunlara rağmen, KDP önderliği, bütün bu gelişmeleri takip ettiği haldé, iki sömürgeci gücün birleşmesi halinde nasıl bir yol izleyeceğini tesbit etmiyordu.KDP'nin bu ileriye görememe hatası, halkımızdan binlercesinin katliamına ve sürülmesine neden oldu.Önderlik, daha 1972'de İran ve dolayısıyla ABD ile ilişkiler kurmakla, bununla kendini tüm sosyalist ülkeler ve ilerici güçlerin desteğinden koparmakla, tarihi ve afedilmez bir hatanın içine düşmüştü.Bunun yanında, hareketin tamamen feodal unsurların kontrolü altına girmesini sağlayan, sözleri sosyalist ama pratikleri ihanet dolu unsurların rollerini hiç bir zaman unutmamak gerekir.Politikada hata yapmamak ve ileriye görüp somut değerlendirmeler yapabilmek için, feodal veya burjuva politikası değil, ancak ve ancak marksist ve leninist bir politika gereklidir.Ülkemizin yakın tarihindeki bu gelişmelerden ki, sonuçta halkımız üzerine ve dolayısıyla Kürdistan'a baskı, işkence, katliam ve aklın tasavvur edebileceği her türlü vahşet bu olaydan sonra bir kat daha fazlalaştı.11 Eylül devrimi ve gelişmelerinden çıkaracağımız çok önemli dersler vardır.Bizce, artık kavranılması gerekli olan nokta; tüm dünyadaki ulusal kurtuluş hareketlerinin, hiç bir zaman feodallerin, komprador ve işbirlikçi burjuvazilerin önderliğinde başarıya ulaşamayacağı gerçeğidir.Sadece bu son zamanlardaki halkımıza çok pahalıya mal olan hareketin önderliğinin bu hatasından değil, direnişlerle ve mücadelelerle geçen yakın tarihinden çıkarmamız gereken çok değerli dersler vardır.Ayrıca hemen belirtelim ki; Güney Kürdistan direniş mücadelesi askeri alanda alınan mağlubiyetle değil, parti önderliğinin siyasi alandaki hatalarından dolayı dağılmıştır.Çünkü Baas kuvvetleri savaşın başlamasından sonra (ki bu bir cephe savaşıydı ve Baas havadan, karadan tüm güçleri ile saldırıyordu) bir yıl içinde Baas orduları çok az bir ilerleme kaydetmişlerdi.Ama bu ilerleme onlara 40 binden fazla ölü ve yaralıya mal olmuştu.Hiç bir dönemde önderlik halk kitlelerinin desteğini bu kadar kazanamamıştı.Hareketi durdurma ve geri çekilme kararından sonra, parti içindeki

yurtsever ve ilerici unsurların gerilla savaşına devam edebilme çabaları devam ediyordu.

Kürdistan ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinin halkımıza çok pahallıya mal olduğu ve de olacağı mutlaktır.Ancak bu olgu halkımızın direnme gücünü,baskıya ve zulme karşı koyma azmini yok edip, yıpratamamıştır.Yok edip yıpratamayacaktır da.Tam tersine,halkımızın ülkesini bağımsızlığa,birliğe ve sosyalizme kavuşturmak uğruna verdiği bu uzun savaşta,halkımız daha çok bilinçlenmiş ve sorunlarına daha ciddi bir şekilde sarılmıştır.Bu uzun savaş,halkımızın sömürgecilere,emperyalizme ve yerli gericilere karşı olan kinini arttırmış ve azmini bilemiştir.Bunun en büyük kanıtı,hareketin dağılmasından bir yıl sonra(26 Mayıs 1976) başlayan yeni direniş hareketidir.Yukarıda da değindiğimiz gibi,hareketin dağılmasından sonra bir takım yurtsever ve ilerici unsurlar toplanıp,KDP Geçici Komitesi adı altında geçici bir komutanlık kurup hareketi başlattılar.Bu durum Irak Baas iktidarını çok şaşırttı ve Baas'tan başka,içteki Çağları da tekrar faaliyete geçirdi.Bu hainler,Kürt halkı üzerindeki baskı,zulüm ve sömürünün devam etmesi için yeniden iğrenç girişimlere başvurdular.Tekrar eski efendilerine hizmet etmek için Bağdat ve Tahran'ın yolunu tuttular.Bu arada sosyalistlik,ilericilik ticaretini de hiç mi hiç ihmal etmediler.Tüm bu ihanetlerinin maddi ispatı,1978'de Hakkari bölgesinde Kürdistan ulusal kurtuluşçularının kanına yeniden girmeleridir.Bu girişimlerini planlarken,Kuzey Kürdistan'daki yan-daşlarından da destek almayı bir devrimcilik(!) ve sosyalistlik(!) vazifesi saydılar.Ne varki,sonuçta,bir kez daha kendi hainliklerinin cezasını çektiler.Bu olayda yurtsever halkımız duyarlılığını ve kesin tavrını bir defa daha ortaya koydu.

Yeni hareketi üç yıldan fazla bir zamandan beri yürüten KDP Geçici Komite'sinin,bu süre içinde izlediğimiz gelişmesi sonucu şuna kesinlikle inanıyoruz ki,Geçici Komite,parti içinde ilerici ve sosyalistlere çalışma ortamı sağlamak için büyük bir çaba gösteriyor.Yurtsever,ilerici ve sosyalistler üst kademelere getirilerek,sosyalist örgütlenmenin çekirdekleri atılıyor.Fakat bundan dolayı KDP Geçici Komite'sinin dört dörtlük marksist-leninist bir parti olduğu iddiasını gütmüyoruz.Ama böyle bir parti olma yolunda,yukarıda da belirttiğimiz gibi,ilerlemeler kaydedildiğini de vurgulamaktan kendimizi alıkoyamıyoruz.Kuşkusuz,her zaman kardeşlik ilişkileri içinde olumlu yanlarını kabul edip,destek olarak,olumsuz olduğuna inandığımız davranışlarını da marksist eleştiri mekanizmasını çalıştırarak eleştireceğiz.Çünkü bize göre dostluk ve kardeşlik ilişkileri olmadan,daha doğrusu bu tavrı içine girilmeden,eleştiri haklı da olmaz.

AÇIKLAMA

Bilindiği gibi, dergimizin 3. sayısında PALE Merkez Komitesinin Örgütün 2. Genel Kongresine sunduğu siyasi raporu sunulmuştu. Ne varki yer darlığından dolayı kongremizde değişikliğe uğrayan Siyasi Programımızı okuyucularımıza aktaramadık. Bu sayımızda, geç te olsa, Örgütümüzün 2. Genel Kongresinde oybirliği ile kabul edilen yeni Siyasi Programımızı yayınlamaya çalışacağız.

PALE KÜRDİSTAN DEVRİMCİ YURTSEVERLERİ ÖRGÜTÜ SİYASİ PROGRAMI

Adı: Md.1- PALE-KÜRDİSTAN DEVRİMCİ YURTSEVERLERİ ÖRGÜTÜ.

Amaçları:

- Md.2-Örgütümüz;Orta Doğu'da yaşayan Kürt ulusunun dünyanın diğer ulusları gibi kendi kaderini kendisinin serbestçe iradesi ile tayin etme hakkına sahip olduğuna inanır.
Bu amacına ulaşmak için,ülkesi emperyalist ve gerici merkezi otoritelerce bölüşülüp sömürgeleştirilen Kürt halkının,gasp edilen temel demokratik milli haklarına kavuşması için mücadele eder.
- Md.3-Örgütümüz;Kürdistan'dan gelen işçi ve talebe kitlesinin yurtsever, demokratik ve devrimci kuruluşudur.Yurt dışında bulunan bu kitleyi ezilen Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesinin gerçek çıkarları doğrultusunda örgütlemeyi amaç edinir.
- Md.4-Örgütümüz;anti-sömürgeci,anti-emperyalist ve anti-feodal bir kuruluş olup,mücadelesine işçi sınıfının dünya görüşü olan bilimsel sosyalizmi rehber edinir.
- Md.5-Örgütümüz;Kürt ulusunun milli kurtuluş gücünün işçi sınıfının ideolojisi ışığında,işçi ve köylülerin yanında tüm ezilen sınıf ve tabakaların olduğuna inanır.
- Md.6-Örgütümüz;Kürdistan ezilen sınıf ve tabakalarının yurt içinde diğer yandaş güçlerle ilkeli birlik çerçevesinde sosyal,siyasi ve ekonomik hakları uğruna verdikleri mücadeleyi yurt dışında da desteklemek ve ona yeni dostlar kazanmak uğruna mücadele eder.

- Md.7- Örgütümüz;Türkiye'de iktidar sahibi olan gerici işbirlikçi burjuvazinin sömürgeciliğine,faşizmine,onun ülkeyi ekonomik,sosyal ve siyasi krizlere maruz bırakan,günden güne işsizliği arttıran ve de Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkeleriyle yaptığı modern köle ticaretine karşı, Kürdistan ve kardeş Türkiye emekçilerini seferber etmeye çalışır.
- Md.8- Örgütümüz;Kürdistan'da yaşayan tüm etnik gurupların her türlü milli,sosyal,politik hak ve isteklerini kısıtlamadan tanır.Bunun gibi mevcut dini ve mezhebi gurupların inançlarına saygı duyarak,bu gurupların kardeşçe bir arada yaşamaları için çalışır.
- Md.9- Örgütümüz;dünya kamu oyunu,ezilen Kürt halkının mücadelesinden gerçekçi bir şekilde haberdar ederek,dünyanın diğer halklarına Kürt ulusunun milli varlıklarını tanıtarak onlarla kardeşçe karşılıklı ilişki ve devrimci bir dayanışma oluşturmaya çalışır.
- Md.10-Örgütümüz;dünyada emperyalizme,her çeşit sömürü ve baskıya karşı milli kurtuluş ve sınıfsal savaşlarını veren tüm ezilen halkların mücadelesini destekler.
- Md.11-Örgütümüz;yukarıdaki görüş açılardan hareket ederek, Kürt ulusunun kendi kaderini kendisinin serbestçe tayın etme hakkına inanan ve bundan asla taviz vermeyen,bu yönde teorik ve pratik eylem gösteren her devrimci kuruluşla fikir ve eylem birliğine girer.

PALE'yi oku ve okut!

NIKARAGUA HALKININ ZAFERİ

Toplumlar tarihine bakıldığında her toplumun belirli bir tarih süreci içinde, açık karanlık ve zulüm dolu günleri olduğu görülür. Bu acı ve zulüm dolu karanlık günler günümüzde bazı toplumlarda hâlâ devam edebilmektedir. Bazı toplumlarda ise bu insanlık dışı yöntemlere karşı halkların kazandığı zaferler hergün birbirini izliyor. Baskı, zulüm ve sömürülerin çeşitleri her ülkede değişik metodlarla uygulanırken, temelde yine ortak yönleri itibarıyla ya bir diktatör aile ya da bir sömürgeci devlet ya da günümüzün en genel kavramıyla bir emperyalist devlet tarafından şekillenmektedir. Ne var ki sömürü, baskı, zulüm ve bütün insanlık dışı yöntemlerin kaynakları ister diktatör ve despot bir aileye, ister sömürgeci bir ülkeye ve isterse de emperyalist bir ülkeye dayansa bile, bu yöntemlerin karşısında halkların zaferleri kaçınılmaz olmuştur. Yaşadığımız günlerin tarihi bu zaferlerin altın harfleriyle yazılıdır. İşte bu zaferlerin sahiplerinden biri de Nikaragua halkıdır. 16. yüzyıldan günümüze kadar dört yüz yıllık bir sömürü ve baskının çeşitli yöntemleri altında yaşamak zorunda bırakılmış loan Nikaragua halkı, geçtiğimiz günlerde, sömürüyü ve baskıyı her yönüyle uygulayan diktatör Somoza'ya ve Somoza ailesine karşı kesin bir zafer kazanmıştır. Konuya tam olarak geçmeden gelişen olayların izlenimlerini ve yorumlarını yapmadan Nikaragua tarihine kısa bir göz atmak istiyoruz. Zira genel anlamıyla gericiiliğin başsavunucusu olan emperyalizme karşı zafere ulaşan Nikaragua devriminden, Kürdistan halklarının ve özellikle devrimci ve yurtseverlerinin çok değerli dersler çıkarması gerektiği kanısındayız.

Bir Orta-Amerika ülkesi olan Nikaragua, Orta ve Latin Amerika'yı birbirine bağlayan bir köprü vazifesi oluşturduğundan, tarihin her döneminde istilalara maruz kalmıştır. Daha 16. yüzyıllarda zamanın istilacı ülkelerinden olan İspanya'nın saldırılarına maruz kalan Nikaragua bu yüzyılda İspanyol sömürgeciliğinin Orta Amerika'daki kalelerinden biri halindedir. Bu durum, yani İspanyol sömürgeciliği, 1811 yılına kadar devam eder. 200 yılı aşkın bir zaman İspanyol sömürgeciliği altında kalan Nikaragua, 1821 bağımsızlığına kavuşur. Bağımsızlığın ardından ülke bu defa demokratik haklar için mücadelelere sahne olur. Bu mücadeleler direk olarak liberaller ve muhafazakarlar arasında gerçekleşir. Bu yüzyılın ortalarında, ABD ve İngiltere, Nikaragua'da dünya pazarlarına daha kolay açılabilme için bir kanal yapabileme sevdasıyla bu savaflara katılırlar. 1850 yılında, ABD ve İngiltere Nikaragua hükümetine denişmeden bu kanalın yapımı için ülkeyi aralarında paylaşan "Clayton-Bulwer" anlaşmasını imzalarlar. 1955 yılında, ABD, William Walker adlı maceraperesti Nikaragua devlet başkanlığına getirtir. Bu dönemde kölelik ve köle ticareti Nikaragua'da tekrar uygulanmaya başlanmıştır. Bu süreç bir süre sonra

nır.Fakat kısa bir süre sonra bu maceracı,halkın direnişine dayanama-
yıp ülkeden kaçır.1912 yılında ABD Nikaragua'ya askeri çıkarma yapar
ve 1914 yılında ABD firmaları Nikaragua'nın zengin altın,gümüş v.b.
gibi kaynaklarına el atarak,ülkede demiryolları,barajlar inşa etmeye
başlar.Böylece Nikaragua bir yandan askeri diğer yandan ise ekonomik
abluka altına alınır.Bu örnek,bize, günümüz emperyalizminin başını çe-
ken ABD emperyalizminin çeşitli entrikalarını bütün çıplaklığı ile
gözler önüne seriyor.1927 yılında Nikaragua halkı general Augusto Cés-
sar Sandino (şimdiki Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi ismini bu ge-
neralden alıyor) önderliğinde,ABD'nin bu hegemonyası tutumuna karşı
dağlara çekilerek gerilla savaşına başlar.Kısa bir süre sonra ABD kuv-
vetleri halkın gücüne dayanamayıp,ağır yenilgiler vererek ülkeden çe-
kilirler.Fakat ekonomik bağımlılık olduğu gibi kalır.1933 yılında dik-
tator Somoza ailesinin ilk lideri olan Anastasio Somoza,çeşitli ent-
rikalarla general Sandino'yu yumuşatır ve bir pusuya getirerek katle-
der.1936 yılında,Somoza kendini devlet başkanı ilan ederek,çegimizin
en uzun süren aile diktatörlüğünün temelini atar.Bu tarihten sonra Ni-
karagua halkı için sadece işkencehaneler,sefillik,fakirlik,idamlar v.b.
veba görülür.Nikaragua halkı 45 senelik bir zaman içinde bütün insan-
lık dışı yöntem ve vahşetlere maruz kalır.Fakat halkın bütün bu zor-
balıklara karşı mücadelesi dinmez ve tükenmez.1958 yılında Carlos Fon-
seca Amador,Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi'ni oluşturur.(Bu cephe-
den bundan böyle yazımızda FSLN olarak bahsedeceğiz.FSLN İspanyolca
"Frente sandinista de Liberación Nacional"ın kısaltılmış şekli olup
"Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi" anlamına gelmektedir.)

İdeolojik parçalanmalar olmuşsa da,bu parçalanmalar hiç bir zaman
FSLN'in önderliği elden bırakması anlamına gelmemiştir.Bu kısa yazı-
mızda adı geçen parçalanmaların temel neden ve olgularını açıklamayı
uygun görmüyoruz.

Nikaragua tarihi üzerine kısa bir değerlendirme yaptıktan sonra
esas konumuz olan Somoza diktatörlüğü dönemindeki Nikaragua halkı ve
yurtseverleri ve devrimcileri üzerine uygulanan baskı ve ülkenin em-
peryalizme bağımlı olan çarpık ekonomisi konusuna geçelim.Yukarıda
da belirttiğimiz gibi,45 senelik Somoza ailesi diktatörlüğü Nikaragua
halkına ve bütün ilerici güçlerine sadece tutuklamalar,işkenceler v.b.
gibi insanlık dışı yöntemler getirmiştir.Somoza,ülke üzerindeki dikta-
törlüğünü elinde tutabilmek için,hergün onlarca devrimciyi katletmiş,
kadın,çocuk,yaşlı ve hasta demeden bütün halkı kırımdan ve katleamdan
geçirmiştir.Somoza,Mayıs ayında ülkeden kaçtığı zaman,işkencehaneler
ve hapishanelerden 300.000devrimci,yurtsever,kısacası Somoza diktatör-
lüğüne karşı olan tutuklu yarı ölü,yarı yaşar bir halde özgürlüğüne

kavuşmuştu.Fakat nafile.Bütün bu baskılar,işkenceler Somoza'nın aile diktatörlüğünü koruyamamıştır.Koruması da imkansızdı zaten.Çünkü halkın hergün artan hinine karşı ne Somoza'nın işkencehaneleri,ne hapishaneleri ve ne de bütün teknik gelişmeye haciz modern silahları durabilirdi.Emperyalizmin,bilhassa ABD emperyalizminin modern silahları Somoza'ya ve onun "ulusal Muhafızlar"ına çevrilerek,emperyalist ve yerli diktatör uşaklarını bir defa daha hayretler içinde bıraktı.Nikaragua halkı,uzun beri Somoza diktatörlüğüne karşı yoğun bir mücadele verdiği halde,mücadelelenin boyutları ilerici dünya tarafından bilinmiyordu.İlk olarak 27 Aralık 1974 tarihinde FSLN'nin bir baskın sonucu I4 politik tutukluyu kurtarmaları,ilerici dünya kamuoyunun tüm dikkatlerini bu ülke ve halkının mücadelesi üzerine çekti.Somoza bu baskına karşılık olarak,ülke çapında sıkıyönetim,demokratik haklar ve basın üzerindeki sansür ve FSLN'e karşı savaş tedbirleriyle cevap verdi.Fakat bütün bu önlemler Nikaragua halkının ve onun öncüsü FSLN'in mücadele azmini kıramadı,bilakis daha da ateşlendirdi.Genel grevler,yürüyüşler,mitingler Nikaragua halkının normal yaşantısının birer parçası oldular. 24 Ağustos 1978 tarihinde 25 FSLN militanının Somoza'nın "Ulusal Saray"ını basarak çok sayıda siyasi tutukluların hayatını kurtarmaları,Somoza'ya,hem ülke çapındaki güçleri bakımından,hem de uluslararası dostu olan emperyalizm bakımından en büyük darbelerden biriydi.Ve Nikaragua halkının kahramanca mücadelesi Mayıs ayına kadar devam etti.Somoza bütün aile efradı ile birlikte ülkeyi terketmek ve ağababalarına sığınmak zorunda kaldı.Halbuki kendini Şah'a benzetmek istemiyen ve Şah'ın kaçışını bir korkaklık örneği olarak belirten Somoza,ne gariptir ki kendisi de aynı skibete uğradı.

Bilindiği gibi tekelci kapitalizm dönemine tekabül eden emperyalizmin en belirli özelliği,sermaye ihracıdır.Kapitalizmin rekabeti döneminde görülmeyen sermaye ihtiyacı,tekelci kapitalizm döneminde ortaya çıkar ve geri kalmış,sanayisi gelişmemiş ülkeleri ekonomik abluka altına alarak,uluslararası finans-oligarşisinin çarklarını döndürür.Tekelci kapitalizm sanayisi gelişmemiş ülkeleri ekonomik abluka altına alırken,bu ülkelerde kendisini temsil edecek gerici,diktatör ve faşist iktidarları da kendisi belirler ve sömürsünü devam edebilmesi için var gücüyle bu tip unsurları doyurmaya çalışır.Bu yerli iktidarların karakterleri ne olursa olsun,emperyalistler için bir önem tanımaz.Mühim olan tek şey,sermaye ihracının devamı,yeraltı ve yerüstü doğal zenginliklerin kendi çıkarları uğruna talanıdır.Bu yerli iktidarlar,genel kavramıyla,uluslararası tekelci burjuvazinin iş birlikçileridir.Somoza ve ailesi,Nikaragua'nın tarihi değerlendirmesi ve geo-politik yapısı itibarıyla,diktatör karakterli yerli işbirlikçilerdir.

dir.Somoza,Şah ve daha nice diktatörlerin ana görevleri ülkedeki halkların sömürüye karşı devrimci potansiyellerini kırmak ve halkı ortaçağ yaşamına terk ederek emperyalist sömürürüyü devam ettirmektir. Nikaragua ekonomisi de işte bu yöntemlerle günümüzün en büyük emperyalist devletlerinden olan başta ABD,Japon ve Batı Alman emperyalizmi tarafından bir abluka altına alınmış ve sömürülüyordu.Diğer yandan Somoza ve ailesi ülkedeki bütün üretim kuruluşlarını kendi aile efradının hegemonyası altına almıştı.Bu aşiret 50'yi aşkın fabrika,sanayi kuruluşları,çeşitli şirketler ve genel hizmet kurumları,binlerce dönümlük prinç,tütün,kahve v.b. gibi toplumun hayat damarlarını oluşturan ekonomik dallarda da tekellerini kurarak,siyasi üstünlüğün yanı sıra ekonomik üstünlüklerini de kurmuşlardı.Diğer önemli bir konu ise ülkedeki dinamik güçlerin engellenmesi için uygulanan metodlardır.Bunların başında sınıf bilincine varmış olan proleteryanın düzenli ve sistemli bir şekilde engellenmesi gelir.Somoza sahip bulunduğu iktisadi kuruluşlara sadece kendi ailesinden ve uşaklarından olan kimseleri yerleştirerek,ülkedeki proleter sınıfın organik gelişmesini önlemeye çalışmıştır.

Fakat Somoza'nın diktatörlüğünü koruması için aldığı bütün önlemler sınıf bilinçli Nikaragua Proleteryası(sayısız az da olsa) ve genel olarak Nikaragua halkı tarafından parça parça edilerek,yerle bir edilmiştir.

Nikaragua devrimi,tüm dünya ezilen ve sömürge halklarının,uluslararası işçi sınıfı ve sosyalist sistemin uluslararası plandaki baş düşmanı ve dünya gericiliğinin jandarması olan tekeli kapitalizmin (emperyalizmin) Orta-Amerika'daki bir kaalesini yıkarak,ulusal kurtuluş hareketleri ve proleter devrimlere değeri çok büyük olan bir güç katmıştır.

Bir halkın haklı mücadelesinin birkaç sayfa ile anlatılmayacağı şüphesizdir.Ama Kürdistan Devrimci-Yurtseverleri olarak,Kürdistan halklarının temel demokratik ve ulusal hakları uğruna verdikleri mücadelede,halkımızın ve devrimci militanların Nikaragua devriminden kısa da olsa haberdar olmalarını gerekli görüyoruz.Çünkü Nikaragua devrimi,yukarıda da belirttiğimiz gibi,dünya proleter devrimleri ve ulusal kurtuluş savaşlarının bir parçasıdır.

EĞİTİM KÖŞESİ

TOPLUMLARIN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ (3)

KÖLECI TOPLUM:

İlkel toplumun giderek gelişmesi sonunda, köle sahiplerinin ortaya çıkışı ile ve gittikçe güçlenmeleriyle kölelik düzeni gelişip kuruldu. Böylece ilkel toplumun yerini köleci toplum aldı. İlk defa Asya ve Afrika'da ortaya çıkan kölelik düzeni, ilkel topluma nazaran, ilerlemeyi daha da olanaklı kılıyordu. Çünkü nüfusun bir kısmı kol çalışmasından kurtarılmasıyla ilerleme daha olanaklı oluyordu. Kölelik düzeninin yerleşimi uzun süren yaşam boyunca oldu. Henüz ilkel toplulukta ortak mülkiyetin güçlü olduğu bir zamanda ortaya çıktı. Bu dönemde köle, topluluğun ortak malı idi. Ataerkil aile şeklinin ortaya çıkmasıyla ataerkil kölelik ortaya çıkıyordu. Bu kölelik biçimi ilkel toplulukta uzun zaman içinde kendini korudu. Fakat bu dönemde köle emeği başlıca rolü oynamıyordu. Kölelerin sayısı azdı ve aşiret ile klanın içinde yardımcı öge şeklinde idi. Mülkiyetin gittikçe ilerlemesi ile beraber, yavaş yavaş yalnız maddi servetlere değil, onların üreticilerine de sahip olma hakkı yerleşti. Topluluğun üyelerinden malını kaybetmiş ya da topluluk tarafından öyle kabul edilenler hukuken köle oluyordu. Özel mülkiyet gelişmesiyle birlikte, kan bağlarını da koparıyordu. Köle edinmenin kaynakları, savaşlar, köle alışverişi, toplumda mallarını yitirmiş, batmış veya kişilerin borçları karşılığında köleleştirilmesiydi. Genel olarak bazı değişik farklar dışında, köle edinmenin bu kaynakları, köleci toplumlar tarihinde görülür.

DEVLETİN ORTAYA ÇIKIŞI:

Üretici güçlerin gelişmesine paralel olarak, kölelik düzeni ilerlemekte idi. Tarımsal üretimin artması, hayvancılığın ve tarımın arasındaki gittikçe artan ayrılık, madencilik ilerlemesi üretici güçlere (köle) talebi arttırıyordu. Böylece gittikçe kölelerin sayılarının artması ile birlikte köle sahipleri sınıfı ve köleler arasındaki uzlaşmaz karşıtlık keskinleşiyordu. Kölelerin sömürülmesi tarihte görülen en zalim ve ilki oldu. Efendiler (köle sahipleri) köleleri ve toplumun özgür üyelerini ellerinde tutabilmek ve onları kendi yararlarına kullanabilmek, kendi zenginliklerini arttırabilmek için sürekli bir baskı örgütüne ihtiyaç duydular. Bu örgüt, zaman sürecinde devlet haline geldi. Köleci devletin görevi, gerek feodal ve gerekse kapitalist toplumda olsun, geri kalan toplumlarda olduğu gibi, sömürülenlere baskı yapmaktı. Köleci devletlerin tipik görevleri her zaman fetih savaşları yapmak, başka halkları köleleştirip haraca bağlamaktı. Böylece sömürü alanlarını genişletmektir. Bu görev yalnız köleci devletlerin değil, bütün sömürücü devletlerin baş vurduğu ve yaptığı tipik durumdu. İlkel topluluk zamanında silahlı güç tüm topluluk üyelerinin eli silah tutanlarından oluşurken,

köleci devlet halktan ayrı ve ona düşman olan silahlı güç,köle sahiplerinin çıkarlarını koruyan sürekli bir ordu yarattı.Daha sonraları bütün toplumun çıkarlarını değil sadece egemen sınıfların çıkarını hedef alan mahkemeler ortaya çıkar.Bu dönemde din adamları devletin ayrılmaz bir parçasıdır.Bu tabaka,yönetim aygıtı ile bir bütündür.Tüm diğer görevliler de aynı amaca hizmet ederler.Toplumun ilk defa sınıflara ayrılması,köleci toplumda oldu.Bunun da sebebi ekonomik yapı yani üretim ilişkileridir.Sınıflar; üretici güçlerin gelişmesiyle insanın gereksinmelerini karşılamak için gerekenden fazlasını üretmek olanağını verdiği zaman,yani artı-ürünün ortaya çıkmasıyla ortaya çıkar.Sınıfların toplumsal ölçütü,onların toplumsal çalışmadaki yerlerini,gelirlerinin kaynağı ve hacmi gibi başlıca çizgilerini belirleyen ve de üretim araçları karşısındaki durumlarıdır.Devlet; sömürünün bulunduğu toplumlarda sömürücü azınlığın ve sömürülen çoğunluğa hükmeden baskı aletidir.Tarihte bilinen ilk köleci devletler Mezopotamya'da,Hindistan'da ve Çin'de kurulmuştur.Mezopotamya'da Sümer,Akat ve Babil köleci devletleri ile kürtlerin ataları olan Kardaka köleci devletleridir.Sümer arkeolojik yapıtlarında Kardaka ülkesinden bahsedilmiştir.(M.Ö. 2000).Daha sonraları Yunanlı yazar Ksenafon'un "On Binlerin Dönüşü"nde Kardaka ülkesinden ve onların komşusu olan Ermeni ve Pers ülkelerinden bahseder.Ksenafon'dan bu yana Kardaka ülkesi olarak Dicle nehrinin doğu kesimlerini Cudi dağı ile birlikte içeren ve Urmiye gölüne kadar uzanan topraklar kastedilmiştir.Klasik yazarlar bu bölgeye "Gutium" veya "Gordien" adını vermektedirler.Gordien,Gutium veya Gutian deyimleri Kürt isminin ve Kürt etnik karakterinin tarih içinde bir başka sözcükle ifade edilmesinden başka bir şey değildir.Ermeni yazarlar (tarihçiler) bu topraklara Bed-Kardu ve cezire şehrine ise Kardu Gazartası(Karduların Merkezi) adını kullanmışlardır.Ksenafon "On Binlerin Dönüşü"nde (MÖ.400-401) şöyle demektedir: "Bu Karduklar ne kral Artekses ve ne de Ermeni krallarının hakimiyetini tanıyorlardı." Karduk kürtleri,MÖ dokuzuncu yüzyıldan altıncı yüzyıla kadar geçen uzun tarihi devirde yaşayan URARTU devletini kurmuşlardır.Günümüzde dahi canlı arkeolojik eserlerin tanıklığını yapan URARTU medeniyeti,kuvvetli devlet kurumlarıyla yüzyıllar boyu yaşadığı Van gölü havzasında kurulmuştur.Kürt milletinin mutlu olduğu ve tarihe sanat şaheserleri armağan ettiği bu devir,Kürdistan tarihinde altın bir devirdir.Bu konuda Sovyet akademisyeni tarihçi Marr:"Her ne kadar Urartularla bu günkü kürtlerin dilleri arasında bir uygunluk mevcut değilse de,bu hiç bir şey ifade etmez.Zira Kürtler,diğer milletler gibi,zamanla dillerinde bir takım değişiklikler yapmışlardır."der.

MEDLER: Merr-Minorski-Bois üçlüsünün vardıkları etimolojik sonuçtan ve KURD-MANC yani (Kardukların ve Medlerin) aynı bir milletin(Kürdlerin) tarihi birer kolu oldukları anlaşılmaktadır.Merkezleri EKBATANA(Hemedan) İran Kürdistan'ında bulunmakla beraber,MED'ler hemen hemen bugünkü Kürdistan topraklarınının tümünü kapsıyan bölgelerde hükümlan olmuşlardır.Med imparatorluğu M.Ö. 555 yılında Farslara yenilmiş ve o tarihten sonra da,Med körtleri Acemlerle birleşik ve ortak devletler kurarak,istikrarlı tarihi bir topluluk halinde eski bir millet olarak yaşamakta devam etmişlerdir.Kürt tarihinin Med periyodu adı verilen tarihi devir içinde meydana getirilen devletlerle;bu Kürt İmparatorluklarınının medeniyetleri,zaferleri,büyük imar ve sanat hamleleri son derece açık ve kesin tarihi belgelerle bilinmektedir.Medlerin,Aşağı Mezopotamya denilen,Güney Irak topraklarındaki sami menşeele devletlerle(Elam,Sümer,Babil ve daha kuzeydeki Asurlarla) ilişkilerde buldukları ve bu kavimlerle Medlerin arasında savaşların eksik olmadığı bilinmektedir.HEREDOT'un tarihinde Medlere ait geniş tarihi bilgi yer almaktadır.Amnien Marcellin'e göre Medler savaş oklarını,yağ ve petrolden oluşmuş sıvılara batırmak suretiyle kullanıyorlardı.Aynı tarihçi "...Böylece tutuşturulan ok değdiği yeri yakardı...bu yangınları söndürmek için kullanılan su ise,onu söndüreceği yerde çoğalttırdı" diyor.Çağımızın modern savaşlarında da büyük rol oynıyan petrolün önemine bu nedenle değinen THOMAS BOİS,Kürdistan topraklarında bol miktarda bulunan bu"siyah altın"ın,Gordien(Kürt) ateşi adı verilen Medlerin korkunç silahlarına benzemesindeki tarihi anıya dikkatı çekmektedir.Kürt Medya imparatorluğu üç büyük eyalete ayrılıyordu.1-Büyük Medya;İran bozkırlarına kadar uzanan bugünkü Güney Kürdistan.2-ATROPATEN MEDYASI:Bugünkü Azerbeycan ve Ararat(Ağrı) bölgesi.3-KAJES MEDYASI:Tahran'ın batısı ile Van gölünün doğusunu kapsıyan bölge.Beni İsrail tarihini anlatan Tevrat'ta da Rayes Medyasından bahseden parçalar vardır.Tevrat'a göre Medya'nın bu bölgesinde ta o zamanlarda Yahudi Komunotoları vardı;Melek Refael,Neftali Yahudi kabilesine mensup merhametiyile Angın Tobi'yi alıp medlerin ülkesine getirmiştir.Kürt Medya imparatorluğu,İmparator Kiaksar zamanında görkenliliğinin zirvesine ulaştı.Bütün Kürt prenslerini,merkezi imparatorluk otoritesi altında toplıyan KİAKSAR(MÖ 633-584) ötedenberi Asurların başkenti olan Ninova'yı zaptetmek ve bu ülkeyi imparatorluğunun hudutları içine almak arzusunda idi.MÖ 626 yılında Asur kralı Asurbanipal ölünce,Kürt imparatoru KİAKSAR'ın isteklerini gerçekleştirmesi için gerekli ortam doğmuş bulunmakta idi.Kiaksar,hazırlıklarını tamamladıktan sonra Kürdistan dağlarından Ninova'ya(Bugünkü Musul Çevresinde bulunan ve

arkeolojik önemi son yıllarda daha çok su yüzüne çıkan ünlü ASUR başkenti) indi ve şiddetli savaşımlardan sonra, burasını zaptetti. (MÖ-612). Bu büyük tarihi olayla birlikte, cengaverlikleriyle ün yapmış olan Asurlular Kürtlere yeniliyor ve Asur toprakları Kürdistanı katılarak büyük Kürt Medya İmparatorluğu meydana gelmiş bulunuyordu. Günümüzden tam 2591 yıl önce, Ninova'nın büyük Kürt kralı ve kumandanı Kiaksar tarafından zaptedilmesi ile, Kürdistan tarihinde yepyeni bir görkem sayfası açılmış ve MÖ.612 yılı, ANTİK KÜRD takviminin başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Yüzyıla yaklaşan çok renkli ve görkemli MEDYA imparatorluğu Kiaksar'ın torunu imparator Astyaj'ın MÖ.594 Büyük Sirus'a (Açem kralı) yenilmesiyle Kürtler ve Açemler aynı bir imparatorluğun hudutları içerisinde birleşmiş oldular. Irki kökleri len-güstik ve sosyal özellikleri birbirine çok yakın olan bu iki Ari kavimin müştereken kurdukları devletler tamamen kendi milli varlıklarını sürdüren eşit şartlar altında oluşan siyasi organizasyonlar şeklinde görünmüşlerdir. İmparatorluğun çekirdek askeri güçleri ve komuta heyeti her iki milletin en kristalize olmuş çevrelerinden oluştuğu gibi, merkezi imparatorlukların kendileri de, bazan Kürt bazan de Açem aslından gelmişlerdir. DARIUS (DARA) (MÖ.521-486) zamanında, ilk çağların en büyük Ari imparatorluğunu kuran Kürtler ve Açemler, İslamiyetin doğuşuna kadar beraberce yaşamakta devam etmişlerdir. İRAN tarihinin en görkemli ve en parlak devirlerini oluşturan bu yüzyıllarda Kürt-Açem dilleri, edebiyat, sanat ve sosyal değerleri ve ekonomik ilişkileri birlikte gelişmiştir. Amerika'da (Güney ve Orta Amerika) köleci devletlerin ortaya çıkması, İspanyolların bu kıtaya gelmelerinden önce, yaklaşık olarak 150-200 yıl evvel ortaya çıkmıştır.

KÖLECI DESPOTİZM (ZORBALIK): Aşiretlerde şefin güç ve yetkisinin git-tikçe genişlemesi ve sağlamlaşması neticesinde, birçok aşiretlerin birleşmesinden meydana gelen aşiret federasyonlarının, Asya, Afrika ve Amerika köleci devletlerinde köleci despotizm biçimine dönüşmesi sonucunu doğurdu. Bu devletler arasında, tarihsel ekonomik koşullar ve coğrafi ortamın farklı olmalarından dolayı bazı farklılıklar görülüyordu. Eski tarihi eserler bu gün köleci despotizmin belirli özellikleri için belge olarak bizlere gerekli fikiri vermektedir. (Bu belgeler: Mısır papürüsleri, el yazmaları, yazıtlar, destanlar, eski yazarların tanıklıkları gibi). Babil kralı Hamurabi'nin yasaları, köleci toplumun toplum yaşamı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. MÖ.18. yüzyılda bir Bazalt taşı üzerinde kazılarak yazılan bu yasalar, bilinen en eski yazılı yasadır. Bu yasalar kölelik düzeninde özel mülkiyetle ve insanın insan tarafından sömürülmesine yer vermektedir. Babil'de iktidar; yasama, yürütme gücü, hukuksal adli ve dinsel güç kralın elinde

toplanmıştı.Babil kölelik düzeninin en önemli özelliklerinden biri, kralın tanrılaştırılıp ona tapılmasıydı.Yönetim merkezi idi.Ülkeyi yöneten kral brokratik bir aygıttan yararlanıyordu.

KÖLECI TOPLUMDA ÜRETİM İLİŞKİLERİ: Toplumda üretim ilişkileri,üretim araçlarının mülkiyeti biçimleri,emeğin toplumsal örgütlenmesinde sınıfların görev ve yerleri,aynı zamanda ürünlerin dağıtılması(paylaşımı) gibi özelliklerden oluşur.Hamurabi yasaları yalnız Mezopotamya'daki üretim ilişkilerine değil,tüm köleci toplumun açıklanmasında ışık tutar.Babil yasalarını ayakta tutan,Babil'de egemen güç olan küçük ve orta köle sahiplerinin çıkarlarını korumalarında idi.Yasalar doğrudan veya dolaylı olarak köle sahiplerinin çıkarlarını koruyordu.Bir başkasının kölesini yaralayan veya hayvanlarına zarar verenler az bir para cezası ile cezalandırılıyordu.Bir kölenin öldürülmesi halinde,suçlu,köle sahibine bir köle vermek zorunda idi.Kölelerin özel durumları(aile bağları v.s.) hiç hesaba katılmadan alınıp satılıyor,mal karşılığında değiştiriliyor ve miras olarak mülk ediniliyordu.Bir kölenin çalınması veya kaçmasına yataklık edilmesi, toplumun temeline karşı çıkılmış sayılıyor ve ölüm cezası ile cezalandırılıyordu.Her köle,sahibinin bir işaretini taşıyordu.Herhangi özgür bir kişi bu işaretleri silerse ağır bir ceza ile cezalandırılıyordu.Böylece efendilerin üretim araçları ve köle kol emeği üzerindeki tüm mülkiyetleri,köleci üretim ilişkilerinin temelini oluşturuyordu.Köleler fetih savaşlarından sağlandığı gibi,Babil toplumunun kendisi de köle edinmeye elverişli idi.Toplumda egemen köle sahipleri mülkiyetinin yanı sıra küçük zanaatçı ve köylü mülkiyeti de vardı.Fakat özgür köylüler ve zanaatçılar giderek bağımsızlığını yitiriyor ve köleleşiyorlardı.Babil'de özgür halk,yurttaşlık haklarından yararlananlar ve yararlanmayanlar diye ikiye ayrılmıştı.Yurttaşlık haklarının tümünden yararlanan bir yurttaş,sakat bırakıldığında,suçlu da aynı şekilde sakat bırakılıyordu.Yurttaşlık haklarından tam yararlanmayan ve meşkenu diye adlandırılan ikinci kategorideki birisi sakat bırakılsa,suçlu,yalnız para cezası ödüyordu.Hırsızlık halinde ise "meşkenu" olan bir insan,aynı durumda,yurttaşlık haklarından tam olarak yararlanan bir insanın ödemek zorunda kalacağı para cezasının bir kaç kat fazlasını ödemek zorunda idi.Fakat bir kölenin çalınması toplumun temeline karşı bir suikast sayılıyor ve ölüm cezasıyla cezalandırılıyordu.Yurttaşlık haklarından tam yararlananlar da kendi aralarında zenginler ve fakirler diye iki guruba ayrılıyordu.Yoksullar yaşantılarını sürdürmek için zenginlerden çalışma aletlerini,para gibi şeyleri ödünç alıyorlardı.Borçların ödenmemesi halinde,eğer borçlu toprağa sahip bulunuyorsa,toprağı elinden alınıyordu.Yoksullaşan yurttaş,borçları yüzünden köle oluyordu.Bu arada

kendi yurttaşlarını satın alıp,kol emeği arayan köle sahiplerine satan yeni bir köle ticareti ortaya çıkıyordu.Devletin kuruluşundan evvel,yükselen sularla sulanan toprakların verimliliği,iyi düzenlenmiş bir sulama sistemine yönelik bir tarımın doğmasına yardımcı olmuştur.Zorla çalıştırılan köle,çalışmasının sonucu onu ilgilendirmediginden,sulama tesislerinin tehlikeye girmesine ve tarımın gerilemesine sebep olabilirdi.Bundan dolayı devlet tarım topluluklarını muhafaza etmeyi daha yararlı buldu.Eskiden olduğu gibi,topluluğun üyeleri büyük bir emek ve çok büyük kol gücüne ihtiyacı olan yerlerde çalışıyorlardı.Topluluk gitgide barajlar,setler ve kanallara muhtaç oluyordu.Yine ekim yapılıyor,ürün kaldırılıyordu.Fakat ürünün büyük kısmını rehipler ve kral alıyor veya silahlı birliklerin bakımını için ayrılıyordu.Krallığın birlikleri devamlı olarak sulama tesislerinin işler halde ve iyi olması için kontrol ediliyorlar ve topluluğun üyelerinin vergileri sürekli ödemelerine dikkat ediyorlardı.Sonuçta üreticileri,ürettikleri servetlerin en iyi ve en büyük payından yoksun bırakıyorlardı.Aynı durum Çin'de,Mısır'da,Hindistan'da,bugünkü Kürdistan'ın kendisi olan Medya ülkesi ve İran'da,Amerika'da Inka imparatorluğundaki duruma çok benzemekte idi.Köleci devlet, ilkel tarım topluluklarının korunmasında yarar görüyor idiye de yine giderek onun yapısını parçalıyordu.Savaşlar sayesinde genişleyen topluluğun arazilerinin büyük kısmı hükümdarın elindeydi.Hükümdar kendi toplumsal temelini sağlamlaştırmak için köle sahiplerinin bir kısmına,askerlere,tapınaklara,devlet görevlilerine büyük topraklar dağıtıyordu.Toplulukta bazı üyelerin gittikçe zenginleşmesi,ötekilerin fakirleşmesi sonucu,toplum,devamlı dağılıyor ve parçalanıyordu.Özgür halk devlete gerek direk olarak tarım ürünleri ve hayvan, gerekse nakit olarak vergi veriyordu.Hükümdar ve tapınaklar,"tutsaklar evi" diye adlandırılan özel evlerde yaşayan çok sayıda kölelere sahiptiler.Vergilerden toplanan servetlerin yardımıyla saraylar yapılıyor ve bu saraylar kanunların özel koruyuculuğuna alınıyordu(özgür halktan alınan vergilerle).

DÜZELTME: Dergimizin 3.sayısında yer alan "Toplumların Tarihine Genel Bir Bakış(2)" adlı yazı serimizde,anlamsızlığa yol açan bir yazı hatası olmuştur.52.sayfadaki "Köleliğin Ortaya Çıkması" adlı konunun 4.satırındaki "...öldürülmüyorlardı." sözcüğü,"...öldürülüyorlardı." şeklindedir.Düzeltilir,özür dileriz.

MEVSİMİN OLAYLARI VE YORUMLAR

1 Temmuz Pazar

- Bursa'da bir öğrenci öldürüldü.
- AP,MHP,MSP. hükümetin güven oyu istemesi gerektiğini ortak bir bildiriyle belirtti.
- Kuveyt savunma Bakanı,petrol bölgelerine karşı girişilebilecek bir askeri müdahaleye karşı ABD'yi uyardı.
- Çin,savunma harcamalarını %3 arttırarak 13.5 milyar dolara çıkardı.

2 Temmuz Pazartesi

- MHP binasına karşı girişilen saldırılar konusunda bir açıklama yapan içişleri Bakanı,parti binalarının sıkı biçimde korunacağını açıkladı.
- Adana ve İstanbul'da iki kişi öldürüldü.

3 Temmuz Salı

- BaŒra ve Tarsus'ta iki kişi öldürüldü.Mersin Soda fabrikasında bir kişi ölü bulundu.
- Çin'da 20 yıl aradan sonra ülkenin ekonomik durumunu belirten ayrıntılı bir rapor yayınlandı.

4 Temmuz Çarşamba

- Ecevit,Korütürk'ün partilerarası diyalog önerisini cevaplandırdı ve bunu kabul ettiklerini belirtti.
- Gönen,İskenderun ve Adana'da üç kişi öldürüldü.

5 Temmuz Perşembe

- OECD'den alınma olanağı olduğu belirtilen 300 milyon dolar ön kredinin şimdilik gelmeyeceğı,buna karşılık bazı ülkelere temmuz ayında,kredi anlaşmalarının imzalanmasına çalışılacağı açıklandı.
- İstanbul'da bir kişi öldürüldü.
- Norveç Hükümet temsilcileri,Oslo'da yaptıkları açıklamada,ABD'nin kendi topraklarından Sovyetleri denetlemek için faydalanmasına karşı çıkmayacaklarını açıkladı.

6 Temmuz Cuma

- İstanbul Merter'de,iki kişinin ölümüyle biten operasyonu yöneten polis şefi Ahmet Ateşli ağır yaralandı.
- MHP,MHP Beşiktaş İlçe sekreterinin MIT ajanı olarak hükümetçe aralarına sokulduğunu açıkladı.CHP Başkanı Ecevit,sözkonusu şahsın 1977'de,MIT'e alınmadığını açıkladı ve Türkes'ten ellerindeki belgeleri istedi.
- Cezayir'in 14 yıldır hapiste bulunan eski devlet Başkanı Ben Bella, salıverildi.
- AET,Vietnam'a yaptığı yardımı durdurmayı ve aynı parayla mültecilere yardım yapmayı kararlaştırdı.

7 Temmuz Cumartesi

- Demirel,Cumhurbaşkanının diyalog önerisini redetti ve"hiç kimse gayri-meşru ilan ettiğimiz bu hükümetle diyalog kurmamızı istiyemeyiz" dedi.
- MHP'nin ajan olduğunu iddia ettiği kişi hakkında savcılık soruşturma açtı.
- Mersin'de bir cezaevi gardıyanı öldürüldü.
- Ecevit,döviz transferine gelecek hafta başlanacağını açıkladı.
- ABD Savunma Bakanı Harold Brown,ABD çıkarlarının tehdit edilmesi durumunda Basra Körfezi ve Hint Okyanusu'ndaki hayati bölgeleri işgal edebileceğini açıkladı.

8 Temmuz Pazar

- Norveç Hükümeti de,U-2 uçaklarının topraklarından uçması için Sovyet onayını ve bunların Norveçlilerce kullanılmasına şart koştı.
- İzmit'te bir kişi öldürüldü.
- Ş.Elçi,politik yaşamını CHP'de sürdürmesi için bir sebep olmadığını açıkladı.

9 Temmuz Pazartesi

- İçişleri Bakanlığının verdiği bilgiye göre,son 15 yılda,bir orduyu donatacak kadar kaçak silah ele geçirildiğini açıkladı.

- DİSK Genel Başkanı Baştürk, faşizmle diyalog kurulamayacağını, onunla mücadele edilebileceğini açıkladı.
- İzmir'de büyük bir yangın meydana geldi.
- Humeyni'nin yardımcılarında Zabrani, bir suikast sonucu öldürüldü.

10 Temmuz Salı

- MHP'nin MIT ajanı olduğunu ileri sürdüğü Ergin Örgörün gözaltına alındı.
- Üç ildeki olaylarda 4 kişi öldürüldü.
- Sandinist Gerillalar, "Somozanın diktatörlüğünü yıkılincaya kadar savaşın süreceğini" açıkladı.
- Bulgaristan Devlet Başkanı Jivkof Türkiye'ye geldi.

11 Temmuz Çarşamba

- Bedrettin Çenert'in katillerinden biri yakalandı.
- Jivkof ile Ecevit arasında yapılan görüşmelerde, ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi kararlaştırıldı. Korutürk, Jivkof'a selam mesajı gönderdi.
- ABD Savunma Bakanı, SALT-2 olmadığında, dünyanın daha istikrarsız ve tehlikeli olacağını açıkladı.

12 Temmuz Perşembe

- Atatürk Eğitim Enstitüsü'ne bomba konuldu. Olayda TÖB-DER üyesi Recep Taşçı öldü ve 15 kişi yaralandı. Ülkücü Veli Can Oduncu ve arkadaşları, Paşakapısı cezaevinde Maden-İş üyesi bir işçiyi öldürdü.
- İpekçi'nin katili M. Ali Ağca, basına tanıtıldı ve suçunu itiraf etti. Ağca, tabancayı, ülkücü M. Şener'den aldığını ve cinayetten sonra da, tabancayı Aksaray MHP binasında, aynı şahsa teslim ettiğini açıkladı. Ağca, basına ne sağcı ne de solcu olmadığını, bağımsız bir "terörist" olduğunu da açıkladı.

13 Temmuz Cuma

- Ecevit, katillere arka çıkanların kurtulmayacağını açıkladı.
- Amerikan Skylab hava gemisi, birkaç yüz parça halinde, Avustralya yakınında denize düştü.
- Washington Post, Sovyetlerin, U-2 uçaklarının, Türkiye'den geçmesine izin vermediğini iddia etti.
- Nevşehir, Tekirdağ ve Samsun'da, üç kişi öldürüldü.

14 Temmuz Cumartesi

- Bir grup Filistinli gerilla, Mısır'ın Ankara Büyük Elçiliğini bastı.
- Baskında, iki polis öldürüldü. Mısır Başbakanı olaydan "tüm hizipleri ile beraber FKÖ'yü sorumlu tuttuklarını" açıkladı.
- Adana'da bir şoför öldürüldü.

15 Temmuz Pazar

- Gerillalarla görüşmek için Filistinli bir grup Ankara'ya geldi. Elçilikten kaçan 4 Mısır'lıdan biri öldü. FKÖ, olayla ilgilerinin olmadığını açıkladı.
- Kars'ta bir kişi öldürüldü.

16 Temmuz Pazartesi

- Filistinli 4 gerilla polise teslim oldu.
- Irak, İran ve Libya, Türkiye'ye yeni fiyatla petrol satacaklarını açıkladı. Bu Türkiye'ye yıllık 200 milyon dolar ek maliyet yüklüyor.

17 Temmuz Salı

- Filistinli 4 gerilla sıkıyönetim cezaevine gönderilirken, olayların tepkisi sürüyor. Mısır, olaydan Suriye'yi sorumlu tuttu.
- ABD'de enerji krizi devam ediyor. Carter, halkı enerji konusunda birliğe çağırды.
- Hindistan Başbakanı Desai istifa etti. Hükümet bunalımının kolay çözülemeyeceği tahmin ediliyor.

18 Temmuz Çarşamba

- Nikaragua'da diktatör Somoza istifa etti ve özel bir uçakla ABD'ye geçti. Gerillaların kesinlikle yönetiminin kabul etmeyeceklerini açıkladıkları meclis başkanı F. Urcugo, geçici başkanlığa getirildi.
- Toprak ve tarım reformunun iptalinden sonra, çok kısıtlı olarak kamulaştırılan toprakların da tekrar eski sahiplerinin eline geçtiği belirtiliyor.

- Selimiye Askeri Cezaevinde, bir ülkücü arkadaşını öldürdü. İstanbul Eyüp'te de bir kişi öldürüldü. Cezaevine tabanca ve bıçakla giren ülkücü avukatlar gözaltına alındı.
- Irak'ta Hasan El-Bakr Devlet Başkanlığından istifa etti. Saddam Hüseyin Devlet Başkanı oldu.
- Çin, Fransa'dan alacağı iki nükleer santraldan vazgeçti.

19 Temmuz Perşembe

- MİSK'teki patlamada iki kişi öldü. Savcılık, bombanın MİSK'te imal edildiğini açıkladı. Olayla ilgili olarak MHP binası arandı.
- Silifke'de banka soyuncuları ve polis arasında çıkan çatışmada iki kişi öldü. Tarsus'ta iki, Adana, İstanbul ve Mersin'de birer kişi öldürüldü.
- Türk parası 15 yabancı paraya karşı yeniden %2-9 oranında devalüe edildi.

20 Temmuz Cuma

- IMF'ye verilen niyet mektubunda, "ücret artışlarının makul düzeyde kalması" önerisini de taşıyor. IMF'nin Türkiye'ye kademeli yardımı onayladığı açıklandı.
- Tarsus'ta dün de iki kişi öldürüldü. İstanbul'da taranan kahvede iki kişi öldü.
- Ankara Emniyet Müdürlüğü, MİSK'in, aralarında Mamak sanıklarının da bulunduğu sanıklara para dağıttığını açıkladı.
- Nikaragua'nın Geçici Devlet Başkanı da ülkeden kaçtı. 5 kişilik "Geçici Hükümet Heyeti" işe başladı.
- İran Devriminin liderlerinden M. Muntazari Bazirgan hükümetini ağır bir dille eleştirdi.

21 Temmuz Cumartesi

- IMF yetkilileri, ilk 90 milyon dolarlık kredinin Türkiye'ye verilmesini kararlaştırdı.
- Orgeneral Evren ve 3 Bakan uçak kazası geçirdi.
- Adana, Malatya ve Silifke'de 4 kişi öldürüldü.
- Nikaragua'da gerillaların büyük bölükler halinde, Managua'ya geldikleri ve halkın büyük yiyecek ve barınak sıkıntısı içinde olduğu belirtiliyor.
- Malatyalı eczacılar, ilaç yokluğundan, hergün 10 çocuğun öldüğünü açıkladı.
- Özel ve kamu sektörüne bağlı 78 işyerinde 7 bin 641 işçinin grevde olduğu açıklandı.
- Humeyni'nin isteği üzerine polis komutanı Rahimi istifa etti.

22 Temmuz Pazar

- Aranan üç MİSK yöneticisi teslim oldu. Demirel, konuyla ilgili olarak, suçu savunacak durumda olmadığını ve öyle olmamasını dilediğini açıkladı. Demirel, "gökkubbeyi hükümetin başına geçirmeyi boyun borcu" bildiğini de belirtti.
- Koç Holding Başkanı Rahmi Koç, hükümeti, ülkenin 9 başağrısından biri olarak gördüğünü ve ülkenin yeni bir lidere susmuş olduğunu açıkladı.
- Ecevit, dış yardımın içerden engellenmesi planının bozulduğunu açıkladı.
- Sosyalist Enternasyonal'in İsveç'teki toplantısında, FKÖ ile birlik istendi.
- Antalya'da dur emrine uymayan bir grup polise ateş açtı. Bir polis öldü. İstanbul 4. Levent'te bir polis öldürüldü.

23 Temmuz Pazartesi

- Ecevit, Ağrı'da yaptığı konuşmada, MHP ve ÜGD'nin hasta çevrelerin silahı olduğunu açıkladı. G. Ökçün MHP hakkında delillerin toplandığını açıkladı.
- Kıbrıs Rum yönetimi Ecevit ve Denktaş'ı B.M.'e şikayet etti.
- Artvin ve Uşak'ta üç kişi öldürüldü. Diyarbakır'da buğday alımı için bulunan 4 Iraklı expertten biri öldürüldü. Silifke'deki soygun sırasında yaralanan komiser ve Antakya'da arama yapmak isteyen bir polis öldürüldü.

- Macaristan ve Çekoslovakya'da temel tüketim maddelerine %50,lux tüketim maddelerine ise %20-25 oranında zam yapıldı.Gözlenciler iki ülkede gelebilecek tepkilere karşı önlemler alındığını açıklıyor.

24 Temmuz Salı

- Aydın'daki trafik kazasında 36 kişi öldü.
- Kilis Gümrük Müdürü ve Kars eski MHP İl Başkanı öldürüldü.
- FKÖ'nün büro için Ankara'ya heyet göndereceği açıklandı.
- Uzakdoğu'da Laos,Kamboçya ve Vietnam'dan gelen göçmenler sorunu Cenevre'deki uluslararası toplantıda görüşüldü.Gözlenciler Uzakdoğuda süren savaşların çeşitli ulusal azınlıklar ve devletler arası güvensizliklerin ve doğal zorlukların göçlere sebep olduğunu belirtiyor.Konferans 260 bin Vietnamlı göçmene yeni yurt tayını etti.
- İran-Türkiye sınırında Kürt gerillalar ve İran ordusu arasında çatışmalar çıktığı ve ordunun bölgedeki kara yolunu denetim altına aldığı belirtiliyor.İran'da ramazan dolayısıyla,radyo ve TV'de müzik programları yasaklandı.
- Afganistan'ın Pansir bölgesinde büyük bir ayaklanmanın başladığı bildiriliyor.

25 Temmuz Çarşamba

- MHP İstanbul İl Gençlik kolu başkanı,Politika Gazetesi yazılışleri müdürü Ali İhsan Özgür'ü öldürmekten sanık olarak tutuklandı.
- Artvin'in Şavşat kazasındaki mitingten sonra çıkan çatışmada,ölenlerin sayısı sekize yükseldi.Uşak ve Urfa'da iki kişi öldürüldü.

26 Temmuz Perşembe

- İstanbul'da Abdî İpekçi Spor Sitesinin temelini atan Ecevit,devletin artık şiddetten daha güçlü olduğunu açıkladı.
- Milli Güvenlik Kurulu,terör kaynaklarına inmede önemli başarılar kaydedildiğini açıkladı.
- Ankara Sıkıyönetim Askeri Savcısı,"silahlı çete kurmak"la suçlanan MİSK yöneticileri hakkında 10 yıldan az olmamak üzere hapis cezası istedi.
- Vietnam'lı mültecilerin,Türkiye'ye geçici mülteci olarak kabul edilmesini isteyen teklif rededildi.
- Manisa'da bir kişi öldürüldü.

27 Temmuz Cuma

- MHP Genel sekreter yardımcısı Necati Gültekin,MHP'li tutuklulara gönderdiği mektupta,iktidara geldiklerinde af ilanı vaad etti.
- Ecevit,Tokat'ta yaptığı konuşmada,"kahrolsun faşizm" sloganının atılması üzerine:"faşizm toptan kahroldu,1977 sonunda Millet Meclisinin oylarıyla,iradesiyle kayboldu" dedi ve "özgürlükle faşizmin de komünizmin de gelmeyeceğini" iddia etti.
- Antalya ve Samsun'da iki kişi öldürüldü.
- Carter Kıbrıs'ın,tüm uluslar için bir kaygı kaynağını oluşturduğunu belirtti.
- Sovyetler Birliği ve Çin arasında ilişkilerin normalleştirilmesi için görüşmelerin Eylül ayında başlayacağı açıklandı.

28 Temmuz Cumartesi

- Ankara'da bir bakkalın iki ülkücü oğlu öldürüldü.İstanbul'da Şavşat olayını protesto edenlerle polis arasında çıkan kavgada çok sayıda kişi yaralandı.
- Milliyet gazetesi,İMF'ye verilen niyet mektubunu açıkladı.Mektupta, aşırı üretimin kısıtlanması,yeni devlet borçlarının 1 milyar doları aşmaması vs. gibi maddelerde yer almakta.
- Fransa ile 70 milyon dolar kredi için anlaşma imzalandı.Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında 20.ticaret protokolu imzalandı.

29 Temmuz Pazar

- Niyet mektubu üzerine çeşitli tepkiler başladı.MHP,niyet mektubuyla,"hükümet Türk insanının boğazına biraz daha sıkacağım diyor" dedi.
- 8 MİSK yöneticisi,tutuklanarak askeri tutukevine gönderildi.
- İstanbul,Adana ve Ankara'da beş kişi öldürüldü.

- Bitlis'te sigara fabrikasının temelini atan Ecevit, "Ortadoğu'da etnik sorunlar dışardan kaynaklanıyor. Kıskırtmalara kapılanlar tuzağa düşüyor" dedi.
- 12 yıl önce, Hollanda'nın deprem dolayısıyla yardım olarak gönderdiği 70 bin paket tereyağı depoda bulundu.
- İstifa eden Hindistan Başbakanı Desai'nin yerine Çarang Sirg başbakan oldu.
- Küba ile yeni Nikaragua yönetimi arasında diplomatik ilişkiler kuruldu.

30 Temmuz Pazartesi

- Seçim dolayısıyla uygulanan sokağa çıkma yasağına rağmen İstanbul'da bir kişi öldürüldü. Ankara'da sol görüşlü 15 sanığın lehinde tanıklık yapmak isteyen sağ görüşlü bir kişi öldürüldü.
- Eczacıbaşı, yaptığı açıklamada, Türkiye'nin eksiklerinin siyasi istikrarsızlık, beceriksiz bürokrasi ve yönetimde kararsızlıktan ileri geldiğini iddia etti.
- T.C. Merkez Bankası Başkanı Aydınoğlu, 1977'den beri duran döviz transferlerinin yeniden bu hafta içinde başlayacağını açıkladı.
- ABD'nin Moskova Büyükelçisi Malcolm Toon "U-2'ler olmadan da SALT-2'nin tam denetiminin sağlanabileceğini" açıkladı.
- İran Kürdistanının Merivan kentinde kürtlerle ulusal muhafızlar arasındaki çatışmada 20 kişi öldü. Ayrıca, İran'ın, Sovyetler Birliği'ne yaptığı doğal gaz satışlarını durdurduğu ve doğal gaz boru hattının Sovyetlere yapılmasını öneren anlaşmadan vazgeçtiği açıklandı.

31 Temmuz Salı

- İlk transferle yapılacak ihracatların neler olacağı saptandı. Alınacak mallar içinde petrokimya hammaddesi, demir-çelik, yedek parça vs. de var. Sanayi kuruluşları, transferlerin başlamasını olumlu buldular.
- Urfa'da Bucak ailesinin oturduğu köye yapılan baskında 4 kişi öldürüldü. Elazığ, Balıkesir, Kütahya ve Adana'da 5 kişi öldürüldü.
- Yeni Nikaragua hükümeti, "karşı-devrimcilerin bastırılabilmesi için" ABD hükümetinden silah yardımı istediğini bildirdi.
- İran'da Kürt liderlerinden Şeyh İzzetin Hüseyini, Bazargan'a gönderdiği mektupta, Kürdistan'daki olayların engellenmesini istedi.

1 Ağustos Çarşamba

- Erzurum'da üç köy halkının çatışmasında 8 kişi öldürüldü. İstanbul'da yağ kamyonunu kaçırmak isteyen üç Dev-Sol'cudan biri öldürüldü.
- Baştürk, CHP ağırlıklı hükümetin, "eğüdüm, güler yüz, sıkıyönetim kavramlarının arkasına sığınmadan hesap vermesi" gerektiğini belirtti.
- İran liderlerinden Ayatullah Seriat Mederi, ABD'nin petrol bölgelerine yapacağı muhtemel bir saldırının ağır sonuçlar doğuracağını açıkladı.
- FKÖ bürosunun açılması konusunu görüşmek üzere, Ankara'ya bir temsilci heyet gönderildi.
- Feyyaz Berker ilan edilen niyet mektubunun, TUSİAD'nin politikasını yansıttığını açıkladı.
- Erbakan, İranla Türkiye'nin arasında yeni bir dönemin başladığını açıkladı.

2 Ağustos Perşembe

- Ecevit, Konya'daki toplantısında, "faşizme geçit yok", "kahrolsun ÜGD ve MHP" diye bağırarak gençleri eleştirdi ve "faşizmin halkın oylarıyla katledildiğini" açıkladı.
- Almanya'dan dönen Türkes, "komünizm, bölücülük ve sömürüye karşı çıktığı takdirde, CHP ile hükümet kurabiliriz" dedi.
- İstanbul ve Adana'da üç kişi öldürüldü.
- İran'da 30 bin Kürt, Merivan'a doğru yürüyüşe geçti. Zaman zaman, hükümet kuvvetleriyle Kürtler arasında önemli çatışmaların olduğu bildiriliyor.
- FKÖ'nün Paris temsilcisi Şeyh Zübeyr Muhsin öldürüldü.

3 Ağustos Cuma

- Demirel, IMF'ye verilen niyet mektubu hakkında verdiği bilgide "Bu mektupla kalkınmanın duracağını" açıkladı.
- Misilleme yapan Bucak aşireti iki kişiyi öldürdü ve altı kişiyi rehin aldı.
- İran, Merivan'da çatışmaların önlendiği ve halkın kente geri döndüğünü iddia etti.
- Carter, SSCB'nin, Helsinki anlaşmasına uymadığını açıkladı.
- ABD, Nikaragua'ya askeri yardımı ilke olarak kabul etti.

4 Ağustos Cumartesi

- Savcı Doğan Öz'ün katili I.Çiftçi, Ankara, sıkıyönetim mahkemesince ölümlü cezasına çarptırıldı.
- IMF, kredi için, aralarında yeni kur ayarlamasının bulunduğu 7 koşul öne sürdü. Merkez Bankası Başkanı, transfer için verilen dövizlerin petrol için kullanılmayacağını, hepsinin de sanayii ve diğer üretici kuruluşlara aktarılacağını açıkladı.
- Sanayii Odaları Birliği Başkanı Sakıp Sabancı, ekonomik sorunların arttığını açıkladı.
- MHP Kartal İlçesi eski başkanı, "TKP-C" adlı grupça öldürüldü. Adana da bir kişi öldürüldü.
- İspanya'daki ETA örgütü, turistlere ve turistik yerlere karşı giriştiği eylemleri durdurduğunu açıkladı.
- Brzezinsky, Afganistan konusunda SSCB'ni uyardı.
- Romanya'nın, ülkesinden geçen tüm turistlere, dövizlerden başka parayla petrol satmama kararı, doğu Avrupa ülkelerinde büyük bir tepki yarattı.

5 Ağustos Pazar

- 91 milyon dolarlık ilk para dilimi gelirken, özel sektörün para sıkıntısından yakındığı belirtiliyor.
- İstanbul Kazlıçeşme'de, MHP Zeytinburnu yönetim kurulu üyesi üç kişi öldürüldü. Adana ve İskenderun'da iki kişi öldürüldü.
- Amerikan kalkınma bankası, Nikaragua'ya 500 milyon dolarlık kredi vermeyi kabul etti.
- Doğan Öz olayında, hakimın MHP'yi suçlaması üzerine, MHP'li yöneticilerden Kabadayı ve Okuyan sıkıyönetim mahkemesini suçladılar.

6 Ağustos Pazartesi

- IMF'nin Türkiye'nin niyet mektubu üzerine verdiği gizli raporda, Türkiye'nin yanlış politikadan vazgeçtiği, Türkiye'de ekonomi ile ilgili önemli bazı tedbirlerin alındığı açıklandı.
- Eczacılar Birliği 9 Ağustosta tüm eczahanelerin 3 gün kapatılmasına karar verdi.
- AP, seçimlerden, senatörlüklerin 32'sini ve Milletvekillerin de tümünü kazanacağını, Türkeş ise, milletin CHP'den hesap soracağını açıkladı.
- Adana'da bir kişi öldürüldü.
- Sovyetler, Vietnam'a göndermek için, Türkiye'den 40 bin ton buğday alma kararı aldı.

7 Ağustos Salı

- Adana'da Sabancı sitesine bomba atıldı, 4 kişi öldü. Kars, Ankara ve Antalya'da üç kişi öldürüldü. Kayseri'de bir üstegmen ölü bulundu.
- Moritanya ile Polisario arasında, Batı Sahra konusunda barış anlaşması imzalandı.

8 Ağustos Çarşamba

- Askeri Şura, 1 ve 2.Ordu Komutanlarının görevine devam etmesine ve Org. S.Demircioğlu'nun 3.Orduya tayin edilmesine karar verdi.
- Peynir, sucuk, salam gibi maddelere %15-45 arasında zam yapıldı.
- İstanbul Baltalimanında bir takside iki ceset bulundu. İstanbul ve Ünye'de iki kişi öldürüldü. Hilvan'da jandarma ile bir grup arasında çıkan çatışmada bir kişi öldürüldü.
- Bir süredir tutuklu bulunan, MİSK yöneticileri ve İstanbul MHP Gençlik Kolu Başkanı serbest bırakıldı.
- TÜRK-İŞ, seçimlerde partilerüstü kalacağını, DISK ise destekleyeceği partiyi Eylülde saptayacağını açıkladı.

- FKÖ ile Türkiye arasındaki görüşmeler sona erdi.Hazırlanan anlaşmanın imzalanması için Faruk Kaddami'nin geleceği açıklandı.
- Kabil'de patlak veren ayaklanmada 400 kişi öldü.
- Irak'ta aralarında bir bakanında bulunduğu Baas Partisinin yüksek düzeydeki 21 elemanı idam edildi.

9 Ağustos Perşembe

- ODTU'nun açılışında,İstiklâl Marşı okunurken,bir kısım öğrenciler ayağa kalkmadılar ve Enternasyonal Marşını söylediler.
- Diyarbakır'da Belediye işçileri greve gitti.
- Adana ve Bayrampaşa'da iki kişi öldürüldü.
- Ankara'da,Üç sıkıyönetim mahkemesinin daha kurulması kararlaştırıldı.
- Çin ile SSCB arasında 484 milyon dolarlık ticaret anlaşması imzalandı.

10 Ağustos Cuma

- Demirel,ODTU olayı ile ilgili olarak yaptığı açıklamada,"Enternasyonal marşını söyleyenlerin arkasında hükümetin olduğunu" açıkladı.
- Bucak ailesinin dünürü Viranşehir'de öldürüldü.İstanbul'da ve Siveerek'te iki kişi öldürüldü.
- Saddam Hüseyin,hainlere karşı zafer kazanıldığını açıkladı.
- Humeyni,İran'da,bugün "grevin haram" olduğunu açıkladı.

11 Ağustos Cumartesi

- Adana ve Antep'te iki kişi öldürüldü.
- 1978 yılındaki trafik kazalarında 8 bin kişi öldü.
- ODTU öğretim üyeleri,"İstiklâl Marşı ve Cumhuriyete saygı yürüyüşü" yapmayı kararlaştırdı.
- İran'da Hava Kuvvetleri Komutanı istifa etti.
- ABD Akdeniz donanması yetkilileri,Sovyet savaş uçaklarının ABD 6. filosuna bağlı "Caron" ve "Farborgut" muhripleri üzerinde füze atış deneyleri yaptıklarını iddia etti.

12 Ağustos Pazartesi

- Jandarmanın ODTU'nde yaptığı aramada 4 kişi gözaltına alındı.İstanbul,Giresun ve Kayseri'de biri asteğmen olmak üzere 7 kişi öldürüldü.
- İran'da 3 Ağustosta yapılan Kurucu Meclis seçimlerinin resmi sonuçları açıklandı.Meclisteki 75 üyelikten 60'ını mollalar kazandı.
- Romanya'nın Doğu Blaku ülkeleri arasında yapılan toplantıda,benzini dövizle satma kararında direndiği belirtildi.
- Sovyet istihbarat gemisinin ABD torpidosuna el koyması,iki ülkenin Pasifikte karşı karşıya gelmesine yol açtı.

13 Ağustos Pazartesi

- Seçim çalışmaları sürüyor.CHP yetkilileri,CHP'nin seçimlerde 29 senatör ve 3 milletvekili çıkaracaklarını açıkladılar.CHP'nin bazı adayları veto ettiği,AP'de ise,eski TRT Genel Müdürü Karataş Konyadan milletvekili aday oldu.
- Manisa ve Tatvan'da çıkan çatışmalarda çok sayıda kişi yaralandı.
- Yasir Arafat Washington Star gazetesine verdiği demeçte,ABD ile barış görüşmelerine hazır olduklarını açıkladı.
- Nikaragua,SSCB'den de askeri ve ekonomik yardım kabul edeceğini açıkladı.
- Romanya'nın ardından Macaristan da benzini,turistlere dövizle satmaya başladı.

14 Ağustos Salı

- Menderes döneminin ünlü polis şefi Şahin öldürüldü.Urfa'da imam hatipli iki kardeş,Antepte iki genç,Bingöl'de MHP Belediye Başkanı, kardeşi ve annesi,Ankara'da da sol görüşlü ber kişi öldürüldü.Mersin'de iki olayda dört kişi öldürüldü.
- CHP Genel Merkezi,Celal Sungur'un adaylığını veto etti.
- Ankara'da "Cumhuriyete saygı ve istiklâl marşı töreni" yapıldı.
- Tahran'da 4 bin solcu ile Humeyni kuvvetleri arasında çatışmalar çıktı.
- Zonguldak'ta maden ocaklarındaki grizu patlaması sonucu 6 kişi öldü.

15 Ağustos Çarşamba

- ABD kongresi, Türkiye'ye 4 savaş gemisinin sevkiyatını durdurdu. Gemiler, TBMM'nin mahkûmları teatisi anlaşmasını onayladıktan sonra teslim edilecek.
- Hatay'da bir, Siverek'te iki kişi öldürüldü. Kınakhan ve İstanbul'da üç kişi öldürüldü.
- İran'da tüm gösteri ve yürüyüşler yasaklandı.
- Sovyetler Birliği'nde 32 bin tonluk dev nükleer zırhlı gemilerin yapımına başlandığı bildiriliyor.

16 Ağustos Perşembe

- 227 Bankanın 2,3 milyar dolarlık DÇM (Dövizle Çevrilebilir Mevduat) borçlarının çarşamba günü erteleneceği bildirildi.
- Türk-İş'in toplumsal anlaşmadan memnun olmadığı ve 17 Temmuzda, konuyla ilgili hükümet ve Türk-İş arasında toplantı yapılacağı bildirildi.
- FKÖ'nün, Ankara'da temsilcilik açması için FKÖ ve Türkiye arasında anlaşma imzalandı.
- MESS Genel Başkanı Turgut Özal, enflasyonun %70'i aştığını, hükümete duyulan güvenin 7-8 ayda kaybolduğunu ve IMF ile anlaşmada büyük gaf yapıldığını açıkladı.
- ABD kongresinin 9 üyesi Türkiye'ye acil yardımın şart olduğunu bildirdi.
- Afganistan'da bir türbeyi ziyaret eden 30 Sovyet yurttaşı öldürüldü. Saldırganlardan 15 kişi de çatışmada öldü.
- Turgutlu'da kahvehane baskınında 3 kişi öldü.
- Şerafettin Elçi, Cumhuriyet'e verdiği demeçte, "AP'nin üzerindeki MHP gölgesinin sağduyulu Ap'lileri partiden kopardığını" açıkladı.
- Fas ile Polisario kuvvetleri arasındaki çatışmalarda 500 kişi öldü.

17 Ağustos Cuma

- Tek Gıda İş sekreteri öldürüldü. İstanbul Küçükköyde, Adana ve Samsun'da üç kişi öldürüldü. Siverek'te Bucak ailesine mensup Şeyh Emin Derekuş öldürüldü. Kasabada yapılan operasyonda 11 kişi yakalandı.
- Milli Güvenlik Kurulu yaptığı toplantıda, devletin etkinliğinin arttığını belirtti ve sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasını istedi. Bakanlar Kurulu bu isteği kabul etti.
- ABD'nin BM Büyükelçisi Andrew Young istifa etti. Young, ülkesinin çıkarlarını savunduğunu açıkladı. Young FKÖ yetkilileri ile bir dizi görüşmelerde bulunmuştu.

18 Ağustos Cumartesi

- Denizli'de 4 solcu, diğer bir solcu guruptan da üç kişi öldürüldü. Adana'da iki kişi ölü olarak bulundu.
- AP, Milli Güvenlik Kurulunun son bildirisinin halkı şaşkına çevirdiğini açıkladı.
- Ecevit, "Türk-İş dışındaki sendikaların teknelci sermaye ile işbirliği" ettiğini iddia etti.
- Çavuşesko, Ankara'da Ecevit ile görüştü.
- Afganistan'da, 22 eyaletin asilerin elinde olduğu açıklandı.
- Andrew Young, "Carter yönetiminin dış politikasına birçok yönden karşı" olduğunu açıkladı.

19 Ağustos Pazar

- İran'da ordu ile Kürt birlikleri arasında şiddetli çatışmalar meydana geldi. Humeyni Paveh'in boşaltılmasını istedi ve kendisini başkomutan ilan etti.
- Demirel, "vatandaş çetelerden kurtarması" için Korutürk'e müracaat etti.
- Ordu, Kayseri, Konya ve Adana'da 4 kişi öldürüldü.
- Çin'i ziyaret eden ABD kongre üyeleri, Çin'in Sovyetlere karşı deniz gücü arttırmasını ve ABD ile Çin arasında askeri işbirliği yapılmasını önerdi.

20 Ağustos Pazartesi

- İran Kürdistan'ının Senendec kentinde çıkan çatışmalarda 400 kişinin öldürüldüğü bildiriliyor. Kürt gerillaların "kaçmasını önlemek

için" Türk-İran sınırı kapalı tutuluyor.Ayrıca KDP üyesi 11 kişinin idam edildiği bildiriliyor.

- Şişli'de karakol komutanı assubay öldürüldü.İstanbul'da iki,İzmir, Muğla ve Antep'te de üç kişi öldürüldü.
- Toplumsal anlaşma ile ilgili hükümet ve Türk-İş arasındaki toplantılar 4 Eylül'e ertelendi.
- Klerides,ABD ile Sovyetlerin Kıbrıs konusunda ortak bir politikada anlaşmaya vardığını açıkladı.
- Andrew Young,"ABD'nin FKÖ ile temas kurmamasının saçma bir politika" olduğunu açıkladı.Carter'in özel temsilcisi İsrail ve Mısır yetkilileri ile görüştü.Enver Sedat ise,ABD'nin "CBS" televizyonuna önceki gün verdiği demeçte "Young yüzde yüz haklı bulunduğunu" açıkladı.

21 Ağustos Salı

- "Apocular" üzerindeki tartışmalar artıyor.Demirel,"Apocular,bir bakandan bile haraç aldılar" deyince,sözkonusu bakan"Apoculara haraç vermedim.Demirel'in ıleri yarı cüssesinden korkmadıktan sonra,Apoculardan mı korkacağız" dedi.AP'liler,Hilvan'ın bir hayalet şehre döndüğünü,Silvan'da herkesin silahlandırıldığını iddia etti.
- Kızıltepe,Batman ve Samsun ve Diyarbakır'da 7 kişi öldürüldü.
- İran Kürdistan'ının Senendec kentindeki Kürt direnişinin bastırıldığı,KDP ve tüm Kürt derneklerinin kapatıldığı ve Kürt halkına karşı katliam girişiminde bulunduğu bildiriliyor.Şah döneminin son Başbakanı Bahtiyar,Humeyni'nin Şah kadar acımasız bir diktatör olduğunu ve Ocak ayına kadar düşeceğini açıkladı.
- Küba,Havanna'daki bloksuz toplantısı için Pol Pot hükümetine de giriş vizesi verdi.
- BM,Çin Hindinden ayrılan 500 bin göçmenin kayıp olduğunu açıkladı.
- Hindistan'da parlamento güvenini yitiren Çaranga Sing hükümeti istifa etti.

22 Ağustos Çarşamba

- Mecliste sıkıyönetim görüşmelerinden sonra sıkıyönetim 2 ay daha uzatıldı.Görüşmelere katılmayan Elçi Mardin'e gitti.AP'li Aksakal'ın kuliste oynadığı tabanca patlayınca panik çıktı.AP'li Ucuzaal,hükümetin eylemcileri teşvik ettiğini,MHP'li Somuncu ise,MGK'nun altedildiğini açıkladı.MSP toplantıya katılmadı.
- İran'da çatışmalar devam ediyor.Kürt gerillalardan 21 kişi daha kurşuna dizildi.Çatışmalarda 500 kişinin daha öldüğü bildiriliyor.
- Demirel,"GüneyDoğu'da,devletin yerini Apocuların aldığı" açıkladı.
- Genelkurmay Başkanı Evren ve Karakuvvetleri Komutanı Erşin,Diyarbakır'a gitti.Gezinin bölgedeki durumla ilgili olduğu bildiriliyor.
- İstanbul Kartal'da bir işçi öldürüldü.

23 Ağustos Perşembe

- Çeşitli yerlerdeki üç büyük soygunda 10 milyon lira alındı.Uşak, Bursa,Antalya,Çorum,Adıyaman,Adana İstanbul ve Denizli'de 8 kişi öldürüldü.
- Ecevit,124 Apocudan 22'sinin ele geçirildiğini ve "bir bakandan haraç alındığı haberinin yalan olduğunu" açıkladı.Ecevit,Apocuların ailesel ilişkilerden yararlandığını da açıkladı.
- İran'da,ordu birlikleri ile Kürt peşmergeleri arasındaki çatışmalar sürüyor.Çatışmalarda 1000 kişinin can verdiği bildiriliyor.İran'ın Ankara Büyükelçisi,"çıkartları tehlikeye giren emperyalistlerin İran da karışıklık çıkardığını" ıleri sürerken,Şhapur Bahtiyar da "Ordu desteği ile yeniden iktidara geleceğini" açıkladı.
- Hükümetle Türk-İş arasında,KIT'lere özerklik verilmesi konusunda anlaşmaya varıldı.
- İMF ve çeşitli kaynaklardan gelecek kredilerin ancak 50 milyon dolarının transferlere ayrılabilceği açıklandı.
- Pekin'de bir parti yetkilisinin astığı duvar gazetesinde,siyasal tutuklulara işkence yapılmaması istendi.

24 Ağustos Cuma

- Şeker bayramı arifesinde, parti liderleri mesajlarında, sevgi ve birlikten sözettiler. Bayram mesajı yayınlayanlar arasında, Ecevit, Türkeş, Kaçmaz ve Denizcier de bulunmakta.
- İzmir'de TKP-MAL üyesi 11 kişi yakalandı. Bafra, Trabzon ve Adana'da biri bekçi üç kişi öldürüldü.
- Diyarbakır'da 22 gündür tutuklu bulunan Disk Genel Sekreteri Işıklar serbest bırakıldı.
- Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, TUS-DER'i sıkıyönetim süresince kapattı.
- Demirel, Ecevit'e bir mektup göndererek Başbakanın, "Apocular" ile ilgili açıklamasını yanıtladı ve "124 Apocudan 22'si yakalandıysa, 102'sinin nerede olduğunu" sordu.
- Son 7 ayda, 126 işyerinde grev, 21 işyerinde lokout ilan edildiği açıklandı.
- Ürdün Kralı Hüseyin ile Arafat'ın "pratik girişimler" konusunda anlaşığı bildiriliyor. Çin Dışişleri Bakan yardımcısı He Ying, "İsrail saldırganlığı ve yayılmacılığı karşısında, Filistin ve Arap ülkelerini daima destekleyeceklerini" belirtti.
- İran Dışişleri Bakanı İbrahim Yazdi, hükümetinin Andrew Young'ı İran'a davet ettiğini açıkladı.

25 Ağustos Cumartesi

26 Ağustos Pazar

Şeker bayramı dolayısıyla, Türkiye'de gazeteler yayınlanmadığından bu günlere ait etraflı bilgileri veremiyoruz. Bu günlere ait kısa bir özet, 27 Ağustos P.tesi günlü haberler arasında vermekteyiz.

27 Ağustos Pazartesi

- Bayram tatili boyunca çeşitli illerde çıkan olaylarda 15 kişi can verdi.
- Cezaevi kaçağı Ferhat Tüysüz yakalandı ve Adana'da 6 kişiyi öldürdüğünü açıkladı.
- Genelkurmay Başkanı Evren terör hareketlerini eleştirdi ve "çıkar çevrelerinin istedikleri senaryonun hiç bir yurtseverce onaylanma" yacağını" açıkladı.
- İçişleri Bakanı Güneş son günlerde yoğun olaylara sahna olan Sive-rek'e gitti ve "Türk devletinin eşkiyayı halka egemen kılmayacağını" açıkladı. Güneş konuşurken, konuşmacı yerine yakın bir yerde AP'li Belediye Başkan Yardımcısının babası öldürüldü.
- Afganistan'da meydana gelen yeni çatışmalarda birçok kişi öldü.
- Eşi, ABD'ye iltica eden Sovyet balerini Goduonov'un bulunduğu uçağın havalanması ABD yetkililerince engellendi. Sovyetler, ABD'ye protesto notası verdi.

28 Ağustos Salı

- Ankara, Adana, Samsun ve Kayseri'de 8 kişi öldürüldü.
- Türk-ABD savunma görüşmelerinde ortaya yeni pürüzler çıktı. Türkiye'nin anlaşmanın NATO'nun yükümlülükleriyle sınırlı olmasını istediği bildiriliyor. Savunma Bakanı Akmandor, "Türkiye'nin NATO'ya üye olması Doğu Bloku ile iyi komşuluk ilişkilerinin sürdürülmesini" engellemez" dedi. Akmandor, SSCB ve müttefiklerinin başka ülkelere saldırı amaçlarının olmadığını da belirtti.
- İçişleri Bakanı Güneş, "Doğu'da paralı askerler toplandığı ve bunların İran'a gönderildiği" yolundaki haberleri yalanladı.
- 2. dünya savaşında İngiliz kuvvetlerinin önemli komutanlarından olan Lord Mountbatlen İrlanda'da öldürüldü.
- Moşe Dayan, "İsrail'in Filistin'e ilişkin tutumunu yeniden gözden geçirmesi gerektiğini" açıkladı.
- ABD Başkan yardımcısı Mondale, Çin ile daha sıkı ilişkiler kurulmasını istedi.

29 Ağustos Çarşamba

- Genelkurmay Başkanı Evren, "Yunanistan'ın, NATO'nun askeri kanadına döneceğine" inandığını açıkladı.
- Adana, Ankara ve Adapazarı'nda ikisi asker 8 kişi öldürüldü.

- Yabancı 264 bankayla olan borç ertelenmesi anlaşması Londra'da imzalandı.
- CHP'li İskan Azizoglu ve Bağımsız N.Yılmaz, Kürtlere karşı, hükümetin İran'a yardım ettiği ve İran askerlerini Türkiye'den geçirttiği kanlı Humeyni rejimine destek olduğu yolunda haberlerin basında yer aldığını ve bununla ilgili hükümetin açıklama yapmasını istedi.
- AP'li Bucak, Korutürk ve Meclis Başkanı Karakaş'a gönderdiği telgrafta, can güvenliğinin sağlanmasını istedi.

30 Ağustos Perşembe

- Mersin'de bir kişi öldürüldü.
- AP'nin 14 Ekim seçimlerinden sonra, erken genel seçimler için kampanya başlatacağı bildiriliyor.
- Humeyni, "Kürt liderlerinin vatan haini olduklarını ve mutlaka ezileceklerini" açıkladı.

31 Ağustos Cuma

- Korutürk, 31 Ağustos dolayısıyla yayınladığı mesajda, "İrk, sınıf ve mezhep ayırımına dayanan faaliyetlere yer verilmemesini" istedi ve "bazılarının başları ezilecektir" dedi. Çeşitli gözlemciler, Cumhurbaşkanı'nın ilk kez böyle bir demec verdiğiğine dikkatini çekiyor. Bu arada, mesaj çeşitli tepkilere yol açtı. Ecevit, "İrk ve mezhep ayırımına karşı her zaman mücadele ettiklerini" açıklarken, Güneş, konuşmayı "yerine getirilmesi kaçınılmaz bir direktif" olarak niteledi.
- İstanbul, Ankara, Tarsus ve Suruç'ta 6 kişi öldürüldü.
- Yüksek Askeri Şura üyesi Orgeneral M. Ülker, yeni görevini pasif bularak istifa etti.
- Ecevit, İran konusunda basında çıkan haberleri yalanladı ve gerçek istihbarata dayanmadan yorum yapmanın sakıncalı olduğunu belirtti.
- Kosigin, "ABD ile varolan karşılıklı anlayış geleneğinin çok çabuk yitirilebileceğini" açıkladı.

1 Eylül Cumartesi

- Karadeniz Bölgesindeki sellerde 50 kişi can verdi.
- Tarsus ve İstanbul'da 3 kişi öldürüldü.
- Türkiye, İran'ın satışa çıkardığı F-14 uçaklarını satın almaya talip olduğunu açıkladı.
- İran'da hükümet birliklerinin Mehabad'ı sardığı ve kentte açlık tehlikesi olduğu bildiriliyor. Hükümet yetkilileri, çatışma olmadan Mehabad'a girme yolunda KDP ile anlaşıldığını açıkladılar. Ancak, KDP bu iddiayı red etti.
- Moşe Dayan, "FKÖ'üz barış olmayacağını" açıkladığı konuşmasında, Gaza'da Filistin yetkilileri ile görüşüldüğünü belirtti.
- Kıbrıs Rum yönetimi Dışişleri Bakanı Havanna'da Türkiye'yi suçladı.

2 Eylül Pazar

- AP Milletvekili Celal Bucak, "Ecevit'in dediği gibi 120 değil, 1000'e yakın Apocu'nun bulunduğunu ve bir ay içinde kendilerinden 41 kişinin öldürüldüğünü" açıkladı.
- İstanbul'da iki polis öldürüldü. Kayseri, Tarsus ve Ünye'de çıkan olaylarda da üç kişi can verdi.
- Avrupa İnsan Haklarının Kıbrıs konusunda açıkladığı raporda, Türkiye suçlandı ve 1974 yılındaki "Barış hareketinde" Türk askerlerinin sivillere karşı öldürdüklerini ve kadınların ırzına geçtikleri belirtildi.
- Küba'da bulunan 3 bin Sovyet askeri ile ilgili olarak bir açıklama yapan senatör Frank Church, bunlar geri çekilmesi halinde, SALT-2'nin onaylanmasını istedi.

3 Eylül Pazartesi

- 14 Ekim seçimleri için partiler çeşitli illerde adaylarını saptadı.
- İran İçişleri Bakanı, Türkiye'nin İran'daki Kürtlere yardım etmeyeceği yolunda taahhüt verdiğini açıkladı. İran, Irak'a Kürtlerin Irak'tan İran'a geçişini engellemesi için uyarıda bulundu.
- Çeşitli illerdeki olaylarda 6 kişi öldürüldü. İskenderun'da da, 4 kişi yayılım ateşi ile can verdi.
- Türk Hür Teşebbüs Başkanlar Konseyi, Korutürk'ün demecini desteklediklerini açıkladı.

4 Eylül Salı

- Bağılantısız ülkelerin 6.zirve konferansı Havanna'da başladı.Konferansta özellikle Castro tarafından savunulan Bağılantısız ülkelerin, sosyalist bloka yaklaşması görüşü ve Titoca savunulan her iki bloka karşı da bağımsız politika izlenmesi görüşü,mevcut başlıca eğilimleri oluşturuyor.Kamboçya'nın hangi iktidar tarafından temsil edileceği ve Mısır'ın üyeliğinin devam edip etmemesi sorunu ise,en önemli sorunları teşkil etmekte.Kıbrıs sorunu da toplantının gündemindeki noktalardan biri.
- Memur yan ödemeleri katsayısı 4'ten 6'ya çıkarıldı.
- Mehabad kentinde şiddetli çatışmalar meydana geliyor.Iran jetlerinin kenti bombaladıkları,Kürtlerin ise 15 "devrim muhafızını" öldürdükleri bildiriliyor.KDP yaptığı açıklamada,bir tek kişi kalıncaya kadar direneceklerini açıkladı.

5 Eylül Çarşamba

- Türk-İş yönetim kurulu Rize'de toplandı.Yeni ve güçlü bir hükümete gerek olduğunu belirten Denizci,toplumsal anlaşmanın yeni bir düzeye kavuşturulmasını,aksi taktirde örgütüne yeni talimatlar vereceğini açıkladı.
- Ankara,Tarsus,Keşan,Dörtöyol ve Biga'da 6 kişi öldürüldü.
- Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı,halkevlerinin Atatürkçülüğe aykırı bir tutum takındığını ve haklarında yasal soruşturmaya gidileceğini açıkladı.
- İsrail'e giden Enver Sedat,büyük bir törenle karşılandı.
- Bağılantısız ülkeler Doruğunda konuşan Castro,Çin ve ABD'yi sert bir dille eleştirdi ve Kıbrıs'ın işgaline karşı Rumları desteklediklerini açıkladı.
- Dünya Stratejik Araştırmalar Enstitüsü,"gelişme yolundaki ülkelerin genel bir silahlanma yarışı içinde" olduklarını açıkladı.

6 Eylül Perşembe

- Ecevit,seçimlerin Türkiye'de bir iktidar değişikliğine yol açmayacağını iddia etti.Ecevit,MHP ve ÜGD'nin kapatılması isteminin de doğru olmadığını belirtti.
- İstanbul,Hatay ve Siverek'te üç kişi öldürüldü.

7 Eylül Cuma

- Türk-İş,hükümetin toplu anlaşma ve diğer konularda kendisine verdiği raporu eksik bulduğunu açıkladı ve AP-CHP'nin biraraya gelmesi dileğinde bulundu.
- Ecevit,CHP dışı solla ilişki kuranların cezalandırılmasını isteyerek,DİSK ve TÜRK-İŞ'i suçladı.CHP küçük kurultayınca yayınlanan bildiride,birlik için hizipleşmeye son verilmesi istendi.
- Çeşitli yerlerde 4 kişi öldürüldü.
- AP Genel İdare Meclisi toplantısında yaptığı konuşmada,Demirel,5 milletvekilliğini kazanacak zorunda olduklarını açıkladı.
- Hakkari Milletvekili Ahmet Zeydan,CHP'den istifa etti.
- İsrail gezisini tamamlayan Enver Sedat,Filistin sorunu ile ilgili açıklama yapmaktan kaçındı.

8 Eylül Cumartesi

- Adana ve Hopa'da iki kişi öldürüldü.
- Türk-İş'in Rize toplantısı sona erdi ve toplantıda "toplum anlaşmasının" askıya alınması kararlaştırıldı.Yayınlanan bildiride hükümet eleştirildi.

9 Eylül Pazar

- Manisa ve Tunceli'de 4 kişi öldürüldü.
- Demirel,"5 milletvekilliğini kazandıkları anda bu hükümetin yok" olacağını açıkladı.
- Kipriyanu,Havanna'daki Bağılantısızlar toplantısında,üye ülkelerden kendilerine yardım edilmesini istedi.
- Ankara sıkıyönetim komutanlığı,Brecht'in kabare oyununu yasakladı.
- Carter,Küba'daki Sovyet askerleri sorununun ciddi,ancak diplomatik yollarla çözülebilecek bir sorun olduğunu açıkladı.

10 Eylül Pazartesi

- CHP'den ayrılan Ahmet Zeydan yine partisine döndü.
- AP temsilciler meclisi, iktidara geldiklerinde, anayasa değişikliği dahil tüm tedbirlerin alınmasını kararlaştırdı.
- Adana, Gaziantep, Erzurum ve Bursa'da 4 kişi öldürüldü.
- Ankara sıkıyönetim komutanlığı, Nazım Hikmet'in bir oyununu yasakladı.

11 Eylül Salı

- 6 ilde ortaya çıkan olaylarda biri TİP kurucusu Mehmet Can olmak üzere 7 kişi öldürüldü.
- Gündüz Ökçün, Bloksuzlar konferansının Türkiye aleyhine aldığı kararın "propaganda amaçlı" ve "Kipriyanu-Denktaş anlaşmasına aykırı" olduğunu açıkladı.
- Seçim kampanyası başladı. AP, "yeni AP iktidarı neler yapacak" adıyla yayınladığı broşürde, çok yönlü dış politikaya son verileceğini açıkladı.
- TOB-DER, 14 Ekimde hiç bir partinin desteklenmemesi kararını aldı.
- Şerafettin Elçi, 141 ve 142'nin ikelliği temsil ettiğini açıkladı.
- Sovyet TASS ajansı, Bağlantısızlar konferansının, artık emperyalizmin istediği havayı bulamayacağını gösterdiğini belirtti.
- İran'da devrimin liderlerinden Talagani öldü.

12 Eylül Çarşamba

- Adana'da Rektör yardımcısı Prof. Ünsal öldürüldü. Adana, Antep ve Rize'de üç kişi öldürüldü.
- Angola Devlet Başkanı Agustino Neto, Moskova'da öldü.
- Tito, Havana toplantısının, bağlantısızlık hareketinin bağımsızlığını kanıtladığını açıklarken, Çin, zirve toplantısının, Vietnam ve Küba nedeniyle tam başarıya ulaşamadığını belirtti.
- Pravda, 1962'den beri Küba'daki Sovyet Birliğinin yerini koruduğunu açıkladı.

13 Eylül Perşembe

- İstanbul, Elazığ ve Bursa'da 6 kişi öldürüldü.
- Türkiye, NATO'ya ortak silah yapımını önerdi. Bu arada, ABD kongresinde, 4 savaş gemisinin Türkiye'ye verilmesini engelleyen önerge geri alındı.
- MESS Başkanı, ücret artışlarının, makul bir düzeyde tutulmasını istedi.

14 Eylül Cuma

- OECD'nin Türkiye ile ilgili düzenlediği toplantıda, devlet yönetiminin güçlü kılınması istendi.
- Ülkücü cezaevi katili Cengiz Ayhan yakalandı.
- MESS, üyelerinin uzun süreli grevlere karşı tedbir almasını istedi.
- Adana ve Ankara'da 3 kişi öldürüldü.
- Demirel, hükümetin herşeyini kaybettiğini ve koltuğuna sarıldığını açıkladı.

15 Eylül Cumartesi

- 4 valinin yeri değiştirildi. 8 ile yeni valiler atandı.
- ABD Dışişleri sözcüsü, U-2 uçaklarının uçuşu sorunundan vazgeçmediklerini açıkladı.
- MGK, İstanbul'da toplandı ve seçim güvenliği sorununu görüştü.
- Gaziantep'te 2 kişi öldürüldü. Siverek'te Bucak'lardan bir kişi daha öldürüldü.
- Ülkücü Ferhat Tüysüz, kendisinin MHP değil TİKP üyesi olduğunu açıkladı.
- Rodezya konusunda Londra'da hükümet ve gerilla liderleri arasında yapılan toplantıda halen bir sonuç alınamadı.

16 Eylül Pazar

- Komando Cengiz Ayhan, Mersin'de bir polis komiserin evinde saklandığını açıkladı.
- Elektrik kısıntısı günde 5,5 saate çıkarıldı.
- İstanbul ve Turgutlu'da üç kişi öldürüldü.

17 Eylül Pazartesi

- Ecevit, bazı siyasi kişilerin, gençleri cinayete teşvik ettiğini açıkladı.

- Türkiye'den ayrılan OECD Genel sekreteri denep, amaçlarının, Türkiye'ye baskı yapmak olmadığını açıkladı.
- İçel Emniyet Müdürü İbrahim Bulut, ülkücü Cengiz Ayhan'ın bir emniyet müdürü tarafından korunduğunu açıkladı.
- AP Genel Başkanı Demirel, cumhurbaşkanının tarafsız olamayacağını açıkladı. Demirel, aynı zamanda, hükümeti suçlarken "bunların üç ay içinde defterini düzderim ama, burunlar sürünsün istedim " dedi.

18 Eylül Salı

- Ecevit, sol strateji verenlerin sağcı olduklarını iddia etti ve "sol gruba karşı halktan bir tepkinin doğduğunu saptadığını" da açıkladı.
- Gaziantep'te CHP il yöneticisi bir doktor öldürüldü. Kars ve Tarsus'ta iki kişi öldürüldü.
- Lockheed olayı ile ilgili belgeler, ABD'den getirilip, özel bir banka kasasına kapatıldı.
- İran'da yönetim kadrolarında, köklü bir temizliğe gidileceği açıklandı.
- MHP'li Okuyan, faşist bir liderden sözedilecekse onunda Ecevit olduğunu iddia etti.
- KTFP'de Toplumsal Kurtuluş Partisi, iktidarın dış politikada bir yeniliğe uğradığını açıkladı.
- Washington Star gazetesinin iddiasına göre, Ecevit, ABD'nin U-2 uçakları yerine E-B 57 uçaklarının uçuşu önerisini reddetti.

19 Eylül Çarşamba

- TUSİAD Genel sekreteri T.Güngör Aras'ın yaptığı açıklamada, sorunların hürriyetçi demokratik ve parlamenter bir düzen içinde çözülebileceğini iddia etti.
- CHP'den Haberler Dergisi, Almanya'daki neo-faşist Partisi liderinin Türkiye'ye 1970'te yazdığı mektubu açıkladı. Mektupta, iki parti arasındaki dayanışma sözkonusu ediliyor.
- Demirel, hükümetin gideceğini ve kırıp döktüklerinin hesabının sorulacağını açıkladı.

20 Eylül Perşembe

- Isparta ve Burdur'da konuşan Demirel seçim sonucunun 5-0 olacağını açıkladı.
- Adana'da öğretmen sitesini basan ülkücüler, 6 öğretmeni yüzüstü yatırarak kurşuna dizdi. İstanbul'da, biri eski Malatya ülkü ocakları Başkanı ve Hergün gazetesi memurlarından bir kişi, Ankara'da da bir başka kişi öldürüldü.
- Afganistan'da uzun bir süredir süren karışıklıklar sonucunda Tarakki'nin devrilip öldürüldüğü ve yerine Sovyetlerle daha güçlü bir ittifak isteyen Hayrullah Amin'in geçtiği bildiriliyor. Uluslararası Af Örgütü, Tarakki'nin, binlerce kişiyi sorgusuz tutukladığını ve kurşuna dizildiğini açıkladı.
- AP milletvekili Atilla Ocak, Demirel'in siyasi kumar oynadığını açıkladı.
- Ecevit, hükümete yönelen kampanyanın, rejimin tahribini amaçladığını açıkladı. Başbakan, bu arada "6 öğretmenin ideolojik ayırım gözetme" den öldürülmesini" de "ilginç" olarak niteledi.

21 Eylül Cuma

- Devlet Bakanı Faruk Sükan hükümetten istifa etti. Bu arada CHP milletvekili Ali Çalık'ın da bir trafik kazasında ölümü, CHP'nin hükümetteki desteğini daha da azalttı. Faruk Sükan, Lockheed olayında Demirel ve Melen'in suç işlediğini de açıkladı.
- IMF genel direktörü, yabancı bankalara gönderdiği bir yazıda, Türkiye'nin anlaşmanın gereklerine uyduğunu açıkladı. Bu arada Türk-ABD savunma işbirliği anlaşması Ankara'da başladı. ABD'nin 5 yıldaki askeri yardımı 250 milyon dolar dolayında arttırmak istediği bildiriliyor.
- Adana Ticaret Borsasına patlayıcı madde konuldu.
- Kıbrıs Rum Temsilciler Meclisi, 1967'de alınan Enosis kararını kaldırdı.

- ABD Büyükelçisi Spies,"U-2'ler konusunda,Türkiye ile özel ilişkilerin" sürdüğünü açıkladı.
- Türkiye'nin,Kıbrıs sorununun EM'de,Özel Siyasi komite'de ele alınması yolundaki önerisi rededildi.

22 Eylül Cumartesi

- AET ile Ankara'da yapılan görüşmelerde,bir sonuç alınmadığı belirtildi.AET yetkilisi O'Kennedy,"görüşmelerin yeniden Türk hükümetinin hareket geçmesiyle" başlayabileceğini açıkladı.
- Ecevit,Sükan'ın istifası ile ilgili açıklamasında Sükan'ın istifasında,bazı iş çevrelerinin etkinliği olduğunu açıkladı.Ecevit,Sükan'ın ara rejim isteklisi olduğunu da iddia etti.
- Sanayi Bakanı Orhan Alp,işçilerin yönetime katılması yolundaki hükümet önerisine karşı çıktı ve bunun "komünistlik" olduğunu iddia etti.
- Bağımsız Bakan Karaaslan,"şu sırada istifa etmelerinin ülke için zararlı" olduğunu açıkladı.
- Orta Afrika İmparatoru Bokassa,Dacko tarafından yapılan kansız bir darbe sonucu devrildi.
- Çin Halk Cumhuriyeti,Afganistan'daki olaylarla ilgili olarak ülkedeki Sovyet ajanlarını suçladı.
- Carter,Küba'daki durumu değiştirmek için herşeyin yapılacağını açıkladı.

23 Eylül Pazar

- Ecevit,ara rejim önerilerini eleştirerek,bunun halksız yönetim olacağını açıkladı.
- Nusaybin'deki çatışmada 5 "kaçakçı" öldürüldü.
- BM Genel Kurulu,Kamboçya'nın Pol Pot yönetimince temsil edilmesini 35 karşı 71 oyla kabul etti.
- MHP'nin Anayasa mahkemesinin ihtarına rağmen,Almanya'daki örgütünü kapatmadığı ve Türkiye'in,Alman Nazi Partisiyle ilişkilerin geliştirilmesini istediği,Cumhuriyet gazetesinden belgeyle açıklandı.
- Bağımsız Mete Tan,"bağımsızlar olarak hükümete devam ettiklerini" açıkladı.DP,CHP hükümetini sert bir şekilde eleştirdi.
- Yunanistan'ın,Sovyetlerle birlikte terşane kurma kararı büyük tepkilere yol açtı.Yunanistan hükümeti,ABD'nin olaya karşı gösterdiği tepkiyi haksız ve kabul edilmez olarak buldu.

24 Eylül Pazartesi

- Ecevit ve Demirel,"çesitli çevrelerce" hazırlanan "tertipleri" eleştirdi.Türkeş,CHP'lilerin,Ecevit'i komünist ve bölücülerle başbaşa bırakmasını istedi.
- Cumhuriyet gazetesi,Türkeş'in bir genelgesini daha belgeleriyle yayınladı.Türkeş,bu genelgede,komünist elemanların sindirilmesini ve Cumhuriyet okuyanlara karşı tedbir alınmasını istemekte.
- Uluslararası Postalar Birliği,Rum yönetiminin çağrısı üzerine,KTFD'nin pollarını "yasa dışı ve geçersiz" ilân etti.
- Humeyni'yi sert biçimde eleştiren Sedat,devrimin "ulusun acılarına çare" olduğunu açıkladı.
- Bokassa'nın çesitli ülkelere istediği sığınma hakkı rededildi.

25 Eylül Salı

- Hem Ecevit ve hem de Demirel,ara rejim isteklerini suçladılar ve bunun demokrasiyle bağdaşmadığını açıkladılar.
- Aralarında İstanbul Bakırköy MHP İlçe Başkanının da bulunduğu iki kişi,Samsun,Adana,Uşak,Malatya,Kayseri ve İstanbul'da 6 kişi öldürüldü.
- Komando Cengiz Ayhan,"Türk halkını kurtaracak tek liderin Türkiye olduğunu iddia etti.Bu arada Yargıtay Başsavcısı,MHP'nin durumunu dışişlerinden soracağını açıkladı.
- Japonya'da yayınlanan bir ekonomi dergisi,Çin ve Polonya'nın,dünya bankası kredilerinden yararlanmak için,IMF'ye üye olmak istediklerini iddia etti.

26 Eylül Çarşamba

- Demirel,"her defasında rejimi aydınlığa çıkarmanın AP'ye nasip olduğunu" açıkladı.

- Gaziantep ve İstanbul'da 4 MHP'li, Adana'da bir CHP'li, Akhisar'da da iki kişi öldürüldü.
- MHP'nin anayasa mahkemesinin ihtarından sonra da, Almanya'da 62 yerde yan örgütünü kurduğu açıklandı.
- İktisadi kalkınma vakfı başkanı Prof.Orhan Dikmen, bir ara rejimin kaçınılmaz olabileceğini iddia etti.
- Irak Baas Partisi Organı Et Tavra gazetesinin İran liderlerini, Basra Körfezi ülkelerinin içişlerine karışmalarını konusunda sert bir şekilde uyardığı ve "İran'daki yeni Şahları durdurabiliriz" dediği belirtilmekte.

27 Eylül Perşembe

- Ankara Savcılığı MHP olayına el koyma kararı aldı.
- Abdi İpekçi'nin katili için askeri savcı ölüm cezası istedi.
- Demirel, Artvin'da "maceracıların analarından doğduklarına pişman olacaklarını" belirtti. Türkeş ise, milliyet gazetesine verdiği özel demeçte, bir AP hükümetini dışardan destekleyebileceklerini açıkladı. Türkeş aynı zamanda bir ara rejim isteğine de şiddetle karşı çıktı.
- İstanbul'da üç kişi öldürüldü.
- Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanı Oktay Vabler, Türkiye'de nüfusun % 60'ının kırsal alanda oturduğunu açıkladı.

28 Eylül Cuma

- Alman Anayasasını Koruma Örgütünün (Alman İstihbarat Teşkilatı) 1978 raporunda, MHP yanlısı örgütlerin Almanya'daki sayısının 100'ü bulunduğunu ve MHP'nin 1978 ocağındaki hükümet değişikliğinden sonra, çabalarını arttırdığına açıkladı. Bu arada, ülkücü katil, MHP ve ÜGD'nin kendilerine nasıl cömertçe yardım ettiklerine dair önemli açıklamalarda bulundu.
- Adana, Samsun, İskenderun, Urfa ve Antep'te 7 kişi öldürüldü. Ankara'da "Apocu" oldukları iddia edilen 9 kişi tutuklandı. Mecidiye Köyü'ndeki bir saldırıda da iki kişi öldürüldü.
- Irak hükümeti, Küba'ya 10 milyon dolarlık yardımda bulunmayı kararlaştırdı. Fidel Castro, bunun büyük memnuniyet yarattığını açıkladı.

29 Eylül Cumartesi

- ABD Kongresi Uzlaştırma Komitesi, Türkiye'ye 450 milyon dolarlık yardım ve kredi vermeyi kabul etti. Olay, Ankara'da sevinç yarattı.
- MHP'nin uzun süredir baş hedefi olarak aldığı Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul öldürüldü. Urfa Belediyesinin CHP'li Başkanı ve eşi yaralandı. Bitlis'te Belediye Başkanının evi bombalandı. Ankara'da bir kişi öldürüldü.
- Maden-İş, seçimlerde bağımsız adayların desteklenmesini kararlaştırdı.

30 Eylül Pazar

- Adana Emniyet müdürünün katli büyük protestolara neden olurken, Cumhurbaşkanı Korutürk, sert bir bildiriyle olayı kınadı.
- Bakırköy'de bir kişi öldürüldü.
- İmar ve İskan Bakanı Karaaslan hükümetten istife etti.

**PALE kovara te ye,
wê bixwîne û bide xwendin !**

YORUMLAR

Türkiye'de geçen dönemin özellikle seçim öncesi bir dönem olması büyük bir önem taşımaktadır. Diğer yandan faşistlerin sıkıyönetime rağmen devrimci ve demokratlara karşı giriştiği yeni katliamların hızla tırmandığı bir devre oldu. Bizce bu dönemin en önemli olayları şunlardır :

- 1- Seçim hazırlıkları ve "ara rejim" sorunu ve Ecevit hükümetinden iki bakanın daha istifası
- 2- Siyasi cinayetler ve MHP dosyası
- 3- T.C Cumhurbaşkanı'nın iki ayrı konuşması
- 4- Türk-İş - CHP anlaşmazlığı
- 5- ABD-Türkiye savunma görüşmeleri
- 6- AET-Türkiye görüşmeleri

1- Seçim hazırlıkları ve "ara rejim" sorunu; Hükümet sorununu yakından etkileyecek olan seçimler, dergimizin hazırlandığı günlerde yapılmış olacaktır. Geçtiğimiz dönemde özellikle Eylül ayında seçim hazırlıkları alabildiğine yoğunlaştı ve özellikle AP-MHP kanadının CHP'ye yönelttiği saldırılar sert bir nitelik kazandı. Buna karşılık CHP Genel Başkanı ise, hükümetin bütün engellere ve istifalara karşın ayakta olduğunu ve ayakta kalacağını, bir hükümet buhranının ne şimdi ne de seçimden sonra söz konusu olamayacağını iddia etmekteydi.

Bu arada dikkati çeken diğer bir özellik, bazı kurumların (İKV-İktisadi Kalkınma Vakfı v.s) Türkiye'de yeni bir ara rejime gidilmesi ve bağımsız bir başbakanın başkanlığında "partiler üstü" bir kabine kurulması isteğine üç siyasi parti liderinin kesinlikle karşı çıkması oldu. Bu gelişmeler olurken, DP'nin parlamento ve hükümetteki tek temsilcisi Faruk Sükan devlet bakanlığı görevinden istifa etti. Sükan AP ile birlikte hükümeti de eleştirdi ve hükümetin sorunlara çözüm getiremeyeceğini açıkladı. Ecevit, Sükan'ın istifasında "ara rejim" isteklerinin etkisi olduğunu açıklarken, İmar ve İskan Bakanı Ahmet Karaaslan'da 8 sayfalık bir istifa mektubunu Başbakana veriyordu. Ecevit, bu istifa üzerine "çatıdan birkaç kremit daha kayabilir, ancak hükümet sürecektir" diye açıkladı. Bu açıklamaya rağmen, hükümetin parlamentodaki desteği 218 e düşüyor ve 5 bağımsız milletvekilinin de hükümeti destekleyip desteklemeyecekleri belli olmamakla beraber, durumdan pek hoşnut olmadıkları da belli oluyordu.

CHP iktidarının daha uzun bir süre yaşamasını pek muhtemel görmeyen bazı siyasal gözlemciler, çeşitli hükümet alternatifleri ileri sürüyorlardı. Bir CHP-MSP, CHP-AP, AP-MSP-MHP v.s gibi alternatifler bunlardan bazılarıdır. Hakim sınıfların önemli çoğunluğunun, CHP'nin

içinde bulunacağı bir hükümete evet diyemeyecekleri ve hele CHP-MSP gibi acayıp bir denemeye pek imkân tanımayacaklarını da ortadadır. Bu arada AP'nin yeni seçimde, önemli oranda gelişmesi muhtemel olarak görülmektedir. MHP ve MSP'nin böyle bir olanağı şu anda pek hatırlarına getirmek istemedikleri de açıktır. Öte yandan MHP başkanı Türkes bir AP iktidarını dışardan destekleyebileceklerini açıkladı. Ki bu 1. ve 2. MC'den daha fazla devletin MHP'lileşmesi olanaklarını beraberinde getirebilir. MSP de daha önce böyle bir açıklamada bulunmuştu. Bu olanağın mı hayata geçirileceği, yoksa başka bir olanağa mı gidileceği şu anda belli değil. Herşeye rağmen faşizmin mevcut güçlenmesinin devam edeceği ve reformizmin daha da gerileceği belirtilebilir.

2- Siyasi cinayetler ve MHP dosyası; Geçtiğimiz dönemde siyasi cinayetler alabildiğine yoğun laştı ve Eylül'ün sonlarında Adana Emniyet müdürü C. Yurdakul'un öldürülmesine karşı gösterilen büyük tepkiler, Adana'da bir dizi olaya da sebep oldu. Yurdakul, birçok kez MHP milletvekilleri ve MHP'nin yayın organı Hergün'ce tehdit edilmiş ve bir ara Demirel'le sert bir şekilde tartışmıştı.

Yine bu dönemde, MHP'yi ilgilendiren üç olay meydana geldi. Bu olaylardan biri, MHP'nin birçok siyasi olaya karışmış bulunan Beşiktaş İlçe Başkanı'nın MİT ajanı olduğunu iddia etmesiydi. CHP ve MİT yetkilileri bu iddiayı reddettiler ise de, olayın yankıları devam etti ve MHP aynı iddiayı sürdürdü. İkinci olay Ferhat Tüysüz ve Cengiz Ayhan'ın yakalanması olayı oldu. Cengiz Ayhan MHP ile ilişkilerini açığa vururken, kendisinin Mersin'de bir polis komiserinin evinde saklandığını açıkladı. Bu gerçek, faşizmin devlet organlarında varolan büyük etkinliğini ve CHP'nin, faşist devlet görevlilerinden "hesap sormada" pek başarıya ulaşamadığını ortaya koyuyordu. Polis komiseri görevden alınmakla yetinildi. Diğer faşist katil Ferhat Tüysüz ise sadece İstanbul'dan hapisten kaçtıktan sonra 6 kişiyi öldürdüğünü açıklıyordu. Ancak Türkiye'de artık âdet haline geldiği üzere, bu olayların olağanüstü önemi yine kavranamadı ve faşizme taviz siyasetinin (ve CHP'nin zaten ipin ucunu kaçırmış olmasının) bir ürünü olarak bu olayda gazete sayfalarında terkedildi. MHP bunları da yarasız beresiz aştı. Diğer önemli bir olay ise, Cumhuriyet gazetesinin MHP'nin yurtdışındaki örgütlenme ve çalışmaları ile ilgili önemli bazı dökümanlar yayınlaması oldu. Bilindiği gibi anayasa mahkemesi MHP'ye, yurtdışında bulunan şubelerini kapatmasını ve siyasal partilerin yurtdışında örgütlenmeye giremeyeceğini ihtar etmişti. Ancak, Cumhuriyet bu ihtardan sonra da sadece Almanya'da MHP'nin 60'tan fazla yan örgütü

bulduğunu ve bunların Alman Faşist Partisi'yle ilişkide bulunduğunu açıkladı.MHP bu belgelerin yalan olduğunu belirtmekle yetindi.

Bütün bunlardan çıkan sonuç şu; Bu gelişmeler seçimler arifesinde,CHP'nin 2 yıla yaklaşan iktidarında tüm olayların kaynağını faşizmin oluşturduğunu,faşizmin devlet içinde ve devlet dışındaki güçlerce beslendiğini açığa vurmaktadır.

3- T.C Cumhurbaşkanı'nın iki ayrı konuşması; Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün bir ay arayla yaptığı iki açıklama da,geçen dönemin olayları arasında ele alınmaya değer,Birinci açıklama,30 Ağustos Bayramı dolayısıyla yapıldı ve özellikle Urfa'da birçok cinayetin işlendiği ve siyasi gerginliğin hüküm sürdüğü bir ortama rast geldi.Korutürk açıklamasında,ülkede anarşinin büyük boyutlara vardığını,bazı yerlerde kurtarılmış bölgelerin kurulmuş bulunduğunu söylüyor,bunun devam edemeyeceğini açıklıyor ve "bazılarının başları ezilecektir" diyordu.Bu açıklama,faşist cinayetleri gözden kaçırmak ve devrimci hareketi tehdit etmek amacıyla yapılmıştı.T.C yasalarına göre bu tip açıklamaları yapma hakkı olmayan Korutürk'ün başkanlık süresinin sona ermesine 6 ay kala böyle bir açıklama yapması tepkiyle karşılandı. Açıklama,yalnız demokratik güçleri hedef almamakta,aynı zamanda çeşitli maceraları bahane ederek,Kürt halkını tehdit etmekteydi.Ancak çeşitli "sol" partiler,konuşmayı protesto için yaptıkları açıklamalarda bu soruna değinmediler ve Korutürk'ün,başını "demokrasi duvarına " çarptıracağını açıkladılar.

Eylül sonlarında Adana Emniyet Müdürünün öldürülmesi olayı ile ilgili olarak da Korutürk bir açıklama yaptı."Devletin hakimiyeti" "anarşiye karşı mücadele" v.s gibi klasik sloganlarla örtülü olmasına rağmen bu açıklama,cinayeti sert bir şekilde kınamakta ve seçimler arifesinde artan olaylara dikkatini çekmekteydi.Gerçekten,özellikle son dönemde ortaya çıkan bir dizi olay,Korutürk'ün içinde bulunduğu çelişkili durumu berrak olarak ortaya koymakta;zaman zaman faşist cinayetlere karşı çıkmakta,fakat bu onun iki yüzlülüğünü değiştirmemektedir.Diğer yandan,sömürgeci ordunun Korutürk üzerinde bir denetime sahip olduğu da kavranmalıdır.AP ve MHP Korutürk üzerinde aynı zamanda bu yolla da denetim kurmak istemektedirler.

4- Türk-İş-Chp anlaşmazlığı; Geçtiğimiz dönemde ortaya çıkan ve henüz hiç bir sonuç kazanmayan diğer önemli bir olay ise CHP ve hükümetle Türk-İş arasında çıkan çelişme oldu.Son kongrede,MHP'nin ve AP'nin etkinliğini önemli ölçüde sağlamlaştırdığı Türk-İş yönetim kurulu,hükümetle geçen sene imzalanmış bulunan toplu anlaşmanın değiştirilmesini ve geliştirilmesini,aksi taktirde anlaşmanın rafa kaldırılacağını belirtti.Rize toplantısı olarak nitelenen yönetim

kurulu toplantısı,hükümetin önerilerini kabul etmedi ve sorun böylece ortada kaldı.Sorunun 14 Ekim sonrasında bir açıklığa kavuşabileceği tahmin edilmektedir.

5- ABD-Türkiye savunma görüşmeleri; ABD ve Türk askeri makamları arasında devam eden savunma-işbirliği anlaşması görüşmelerinde,Amerikan makamları,anlaşmayı,üsler konusundaki anlaşmanın bitim tarihi olan 9 Ekim'e kadar sonuçlandırmak istediklerini birçok kez açıklamışlardır.Anlaşma arifesinde,iki ülke arasında,ilişkilerde bir yumuşama sağlayan bazı olaylar da oldu.Bu olaylardan birisi,ABD Kongresi Uzlaştırma Komisyonunun,Türkiye'ye verilecek 450 milyon dolarlık krediyi onaylaması oldu.Kongre de onaylarsa bu kredinin muhtemelen önümüzdeki yıl verilmesi beklenmektedir.Ancak buna rağmen,anlaşmanın önünde bazı engeller de bulunmaktadır.Özellikle değişen dünya durumu karşısında pazarlığın,Türkiye açısından mümkün olduğu kadar çok şeyin koparılması amacına yöneleceği açıktır.Bu pazarlıklar sonunda mevcut birçok sorunlara rağmen toplantıların olumlu sonuçlanması da kuşkusuz ki muhtemeldir.Bu konuda gelecek sayımıza kadar bir sonuç alınabileceğini sanıyoruz.

6- AET-Türkiye görüşmeleri; AET ile Türkiye arasında geçen ve "fiyasko ile biten" önemli toplantı sona erdi.AET ile görüşmeler sırasında,Türkiye'de bulunan OECD yetkilileri ısrarla "Türkiye'nin kendi öz kaynaklarına dayanması gerektiğini" belirtiyorlardı.Bu hava içinde AET ile başlayan görüşmeler karşılıklı suçlamalar ile devam etti ve sonuç alınamadı.AET heyeti,toplantı sonunda yeni görüşmeler için insiyatifin Türkiye'den gelmesini istediklerini açıkladılar.

KIBRIS; Geçen dönemde Kıbrıs'ta özellikle KTFD'ni(Kıbrıs Türk Federe Devleti) ilgilendiren iki önemli olay oldu.Bu olaylardan biri,Blok-suzlar zirvesinin,Kıbrıs'taki Türk işgalini kınayan ve Türk askerlerinin Kıbrıs'tan çekilmesini isteyen kararı oldu.Bazı ülkelerin karşı çıkmasına rağmen,karar büyük çoğunlukla alındı ve gerek KTFD'nin,gerekse de Türkiye Dışişleri Bakanlığının sert tepki ve protestolarına yol açtı.İkinci olay ise,Avrupa Konseyinin,1974'teki Kıbrıs işgali sırasında Türk askerlerinin adada sivil halka karşı terör hareketlerine giriştikleri,birçok katliamlarda buldukları,kadınlara tecavüz ettikleri yolundaki açıklamasıydı.Türk makamları bu konuda bir açıklama yapmadılar.

IRAK; Irak'ta faşist Baas yönetiminin başa gelmesinden bu yana,çeşitli biçimlerde ortaya çıkan huzursuzluklar,geçen aylarda bizzat Baas Partisinin yüksek kademelerinde de ortaya çıktı ve alabildiğine kanlı bir tasfiyeye yol açtı.Önce rejimin görünürdeki Cumhurbaşkanı olan Ahmet Hasan El Bekr'in "sağlık nedenleri" dolayısıyla istifa

ettiği açıklandı,yerini Saddam Hüseyin aldı.Kısa bir süre sonra da aralarında çeşitli bakan,ordu ve Baas partisi yetkililerinin bulunduğu 21 kişi Saddam Hüseyin'e karşı darbe düzenledikleri gerekçeyle idam cezasına çarptırıldı ve aynı gün kurşuna dizilerek idam edildiler.İdamlar dünyada büyük tepkilere yol açarken Saddam Hüseyin idamların devrimlerini engellemek isteyenlere karşı büyük bir darbe olduğunu açıkladı.Baas rejimi uzun yıllardır birçok Arap ve Kürt yurtseverlerini çeşitli biçimlerde yok etti.Ancak bütün bunlar,Irak' taki huzursuzluğu engelleyemedi.Özellikle,çelişkilerin artık bizzat yönetim içinde ortaya çıkmasınının,bazı siyasal gözlemcilerin iddialarının aksine,gerçekte yönetimin artık zayıfladığının bir belirtisi olarak ele alınması gerektiğine inanıyoruz.

ORTA-DOĞU:

Geçtiğimiz mevsimde,Orta-Doğu'da en önemli gelişme,bir yandan İsrail'in Lübnan'a saldırıları devam ederken,diğer yandan da,ABD ile FKÖ,ve FKÖ ile İsrail arasındaki görüşme çağrıları oldu.Bazı kaynaklar,ABD'nin Filistin Kurtuluş Örgütünü tanıması halinde,FKÖ'nün de İsrail'le görüşmeye hazır olduğunu açıkladılar.Bunun hemen ardından Amerika'da Andrew Young olayı patlak verdi.ABD'nin,BM temsilcisi olan,arkasında önemli bir zenci çoğunluğunu bulunduran ve Carter'in en iyi devlet adamlarından biri olarak nitelediği Andrew Young'un bir süredir FKÖ temsilcisi ile görüşmelerde bulunduğu ortaya çıktı.Amerikalı bazı çevrelerin etkisiyle Andrew Young BM'deki görevinden istifa etti.Bundan sonra İsrail yetkililerne yapılan açıklamalarda İsrail Dışişleri Bakanı Moşe Dayan ile FKÖ'nün bir üyesi arasında Gazze'de görüşmeler yapılmış olduğu belirtildi.Dayan,verdiği bir demeçte,İsrail'i tanıdığı takdirde FKÖ ile görüşme yapmalarının mümkün olduğunu söyledi.Bu sorunu biraz sonra ele almak üzere şimdi de İsrail-Mısır ilişkilerini ele alalım: Geçen ay,Mısır Devlet Başkanı Sedat İsrail'e gitti ve sıcak bir ilgi ile karşılandı.Görüşmelerde bir Filistin devleti kurulması sorununda konuşulduğu belirtildi.Ancak özellikle Enver Sedat bu konuda bir açıklama yapmaktan kaçındı. Bu arada İsrail,Sina bölgesinin onda birini daha terketti.Olayı tek tek taraflar açısından ele alırsak,durum şöyledir:

ABD: Bugün ABD'nin dünya imparatorluğu yıkılmaya yüz tutmuştur.(Bu kaçınılmazdır) ABD emperyalizmi Uzak-Doğu'da,Afrika'da ve son olarak İran'da Şah'ın düşmesiyle de Orta-Doğu'da büyük darbeler yemiştir. Bunun dışında ABD bugün,bölgesel büyük çelişkileri,çok uzun bir süre ayakta tutabilecek ve İsrail gibi faşist devletleri,tamamen destekleyebilecek,güçlendirecek durumda değildir.Bütün bunlara bağlı olarak şunu söyleyebiliriz.ABD emperyalizmi Orta-Doğu'da kendi lehine

bir barışı sağlamak ve yıllardır süren bu bunalımı kazasız belasız atlatmak istemektedir. Diğer yandan, böyle bir çözüm, Orta-Doğu'da, Arap ülkeleri ile ilişkilerini iyileştirecek ve petrol sorununun bu yoldan çözümünü sağlayacaktır. ABD'nin 1977 yılından beri İsrail üzerinde kurmaya çalıştığı baskının sebepleri bunlardır.

İSRAİL: İsrail, son yıllarda gittikçe dünyada daha çok tecrit olma durumundadır. Özellikle Avusturya, İspanya, Federal Almanya gibi ülkelerin dahi FKÖ ile ilişkiye girmesi bunun bir işaretidir. Arap ülkelerinden gelen tehditler sonucu ABD'nin İsrail'le zaman zaman giriştiği sert tartışmalar bunun sonucudur. Diğer yandan ekonomik durumunu zorlamaktadır. Sürekli bir savaş ekonomisi, enflasyonu arttırmakta, kitlelerin mücadelesinin temellerini hazırlamaktadır. Huzursuzluğun sürekli olması heran yeni bir savaş tehlikesinin varlığı gibi önemli sorunlar da bu sonucu sağlamaktadır. İsrail açısından sorun şudur; FKÖ'nün azami gücüne eriştiğini ve ortadan kaldırılamayacağını artık tamamen kavramış ve bu ona oldukça pahallıya mal olmuştur. Lübnan iç savaşı, Tel El Zaatar katliamları, 1967 ve 1973 savaşları, hiç bir şey FKÖ'yü ortadan kaldıramamıştır.

FKÖ: FKÖ yöneticileri, kuşkusuz ki bu kadar güçlü, sağlam temellere dayalı bir örgütü, aynı zamanda maceracılığa ve tüm amacı, bazı sloganlara feda etme anlayışına karşı mücadele içinde kurabildiler. FKÖ bugün İsrail'in varlığının bir gerçek olduğunun ve bunun belli isteklerle de kaldırılamayacağını bilincindedir. Dünya ve Orta-Doğu şartları bunun için bazı geri adımların atılması, bazı tavizler verilmesi bazen gerekebilir. Bugün, FKÖ böyle bir durum ile karşı karşıyadır. FKÖ'nün ilk başta küçük de olsa bir devlet yapısına ve kendi toprağına sahip olabilmesi, onun bugünkü temel sorunudur. Budu Filistin devriminin yerleşmesini ve kalıcılığını sağlayacaktır. Diğer yandan FKÖ'nün Arap devletlerinin baskısından kurtulmasını, bunlara karşı mücadele edebilmesini ve güçlenmesini sağlayacaktır. Bu aşamada bazı Arap devletlerinin FKÖ'ye karşı çıkmasında bu etken yatmaktadır. Özellikle 1970 Ürdün olayları, 1975 Lübnan iç savaşı ve Suriye'nin katliam politikası ve son olarakta Irak Baas'ının 1978 de FKÖ'ye karşı giriştiği sabotaj ve suikastler hatırlanmalıdır. Ancak FKÖ'nün yine bunlara taviz vermek zorunda kaldığı unutulmamalıdır.

MİSİR: Mısır, özellikle ABD ve İsrail ile giriştiği ilişkiler sonucu Arap ülkelerinden tamamen tecrit oldu. Ama Mısır Arap ülkelerine karşı, Filistin haklarını satmadığını(!) ve başından beri adil ve şerefli bir barış istediğini ortaya koymak istemektedir. Mısır bu tutumuyla iki yüzlü bir tavır içerisindedir. Bir yandan emperyalizme bağımlı

olan ekonomisini kısa bir dönemde olsa rahatlatmak ve diğer yandan Filistin halkının mücadelesi ile kendi içindeki problemlerin üstünü örtmek istemektedir. Bunun için sık sık barıştan söz ettiğini ve Filistin halkının haklarını savunduğunu iddia etmektedir. Bizce barış ancak Filistin halkı tüm ulusal demokratik hakları ile kendi yurduna kavuşmasıdır. Eğer bu anlamda bir barış gerçekleşirse, bu Orta-Doğu'daki devrim sürecini ve Kürt, Eritre, Dofar, Beluci halklarının mücadelesinin gelişmesini sağlayacaktır.

BLOKSUZLAR: Bloksuzlar Zirve toplantısı geçtiğimiz dönemde Küba'nın başkenti Havana'da toplandı. Birçok sorunların tartışıldığı toplantıda, özellikle Fidel Kastro ve Tito'nun görüşleri, Bloksuzlar hareketinin geleceği ile ilgili sorunlar ele alındı. Fidel Kastro bloksuzluk hareketinin Sovyetlere ve Doğu blokuna yaklaşması gerektiğini savundu ve ABD ve Çin'i sert bir şekilde eleştirdi. Buna karşılık Tito ise Bloksuzlar hareketinin iki blok arasında tarafsız kalmasının gerektiğini belirtti ve bu görüş toplantıda ağırlık kazandı. Bu arada toplantıya en çok meşgul eden sorun Mısır ve Kamboçya sorunu idi. Küba,

Viyetnam ve diğer bazı ülkeler, Kamboçya'nın yeni Heng Samrin rejimince temsilini istediler. Ancak toplantı Kamboçya'nın yerinin boş bırakılması kararına aldı. Arap ülkeleri ve Küba ise Mısır'ın bloksuzlar zirvesinden atılmasını istediler. Ancak bu öneride kabul edilmedi. Zirvenin diğer önemli bir olayı da toplantıya Kipriano yönetiminin kabul edilmesi ve Kıbrıs'taki Türk işgalinin kınanması idi. Yeni zirvenin 1981'de Irak'ın başkenti Bağdat'ta toplanması kararlaştırıldı. Bu arada çeşitli ülkelerin Zirve hakkındaki görüşleri de ayrı ayrı oldu. ABD konu ile ilgili resmi bir açıklama yapmazken, Sovyetler Birliği zirvenin başarıyla sonuçlandığını açıkladı. Çin ise Küba ve Viyetnam'ın provakasyonlarının zirvenin tam başarılı olmasını engellediğini belirtti.

KÜBA: 1962 yılında patlak veren Küba krizi tam 17 yıl sonra yeniden dünya kamuoyunda gündeme geldi. ABD'nin özellikle, SALT-2 antlaşmasına karşı olan senatörleri, Küba'da 3 bin Sovyet askerinin bulunduğunu açıkladılar ve ABD yöneticileri de bunun doğru olduğunu belirttiler. Özellikle, ABD kamuoyunda büyük tepkiler doğuran bu olay konusunda, Carter sorunun önemli olduğunu, ancak diplomatik yollardan çözümünün mümkün olduğunu açıkladı. Sovyetler Birliği yöneticileri ise bu kuvvetin 17 yıldır orada bulunduğunu ve ABD'nin varlığını tehdit etmediğini belirttiler. Yorum hazırlandığında, SALT-2 arifesinde SALT'ın onaylanmasında önemli bir engel olarak ortaya çıkan bu sorunun, diplomatik yollardan çözümü için ABD ve Sovyetler arasındaki görüşmeler sürüyordu.

AFRİKA; Afrika'da geçtiğimiz dönemde,Uganda'daki yeni rejim ülkede kısmi de olsa bir etkinlik sağlayabildi ve Tanzanya askerlerinin bir kısmını geri çekti.

Bu arada Ekvator Ginesin'de Francisco Macias Nguemas devrilerek kurşuna dizildi ve yerini yeni bir iktidara bıraktı.Bu olaylardan kısa bir süre sonra Orta Afrika imparatorluğunun 14 yıllık diktatörü Bokassa bir darbe ile iktidardan uzaklaştırıldı.Son dönemde 100 den fazla çocuğu okul önlüklerini giymedikleri için öldüren Bokassa ülke bütçesinin yarısını altın tacının yapımına ayırmıştı.Adı yeniden "Orta Afrika Cumhuriyeti" olarak değiştirilen bu ülke,özellikle yeraltı madenleri bakımından çok zengindir.Ülkenin en çok Fransa ile ilişkileri bulunmakta,son darbeye de Fransa'nın önemli etkinliği olduğu bildirilmektedir.Şöyleki;Fransız emperyalistleri,kendi çıkarlarını korumak için eski piyonlarını askeri darbe ile yakarak yerine yeni birini getirdiler.Bu bir taraftan geri kalmış ülkelere yardım eder gibi görünerek kendi çıkarlarını eski sömürgeci yöntemi ile ucuza kapatmaktadır.Diğer yandan Fransa (emperyalist sistemde) kendisini süper güç olarak gösterme çabasındadır.Orta Afrikadaki değişikliklerden sonra yönetim bir başka biçimde yine onların kontrolüne girmiştir.

AFGANİSTAN; Uzun zamandan beri islamcı gerillaların hükümete karşı giriştikleri savaşın sürdüğü Afganistan'da Sovyet yanlısı Tarakki hükümeti bir askeri darbe ile yıkıldı.Ve yerine yine Sovyet yanlısı Amin hükümeti kuruldu.1978'de bir darbeyle iktidara gelen Tarakki, ülkedeki iç sorunları çözememiş ve ülkenin büyük kısmını kontrolü altında bulduran müslüman gerillalara karşı başarı kazanamamıştı. Son aylarda başkent Kabul'de çok büyük silahlı çatışmalar çıkmış ve çatışmalarda 400 kişi öldürülmüştü.Çoğu yerde feodalizmin hüküm sürdüğü Afganistan'da 78 darbesinden sonra Batının yardımı kesilmişti.Yeni hükümet Sovyetlerle deha sıkı ilişkiler kurulmasından yanadır.Ancak gözlemciler,yeni hükümetin de ülkedeki karışıklıkları durdurabilmesinin ve gerillaları yenebilmesinin zor olduğunu belirttikler.

ÇİN-SOVYETLER; Çin ile Sovyetler arasında 1949 yılında imzalanan 30 yıllık antlaşmanın süresi bu yıl doldu.Bu arada özellikle 1960'lardan sonra iki ülke arasındaki ilişkiler alabildiğine gerginleşmiş ve zaman zaman sınır çatışmalarına bile yol açmıştı.Geçtiğimiz ay içinde iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşmesi amacı ile görüşmeler başladı.Pekin'den kalabalık bir Çin heyeti bu amaçla Moskova'ya gitti.Yorum hazırlandığı sıralarda konuyla ilgili resmi bir açıklama henüz yapılmamıştı.Ancak gözlemciler bu iki ülke arasında

bir normalleşmenin güç olduğunu belirtmekte. Bu konu ile ilgili ayrıntılı bilgiyi gelecek sayımızda vereceğimizi umuyoruz.

ZİMBABVE(RODEZYA); İki gerilla örgütünün liderleri ile İngiltere ve Rodezya'nın yeni "siyah" iktidarı arasında bir anlaşma sağlanması amacıyla, geçtiğimiz ay Londra'da görüşmelere başlandı. Oldukça uzun bir süre devam eden görüşmeler, birçok kez çıkmaza girmesine rağmen, sonuç olarak taraflar, Beyaz azınlığında mecliste temsil edilmesi konusunda ortak bir görüşe vardılar. Ancak gözlemciler bu kararın pek büyük bir anlam taşıyamayacağını ve ülkedeki gerilla savaşının süreceğini belirtmekte. Bu arada "siyah" Rodezya yönetiminin, büyük kuvvetlerle Angola ve Mozambik içlerine yaptığı saldırılar da devam etti ve bu saldırılarda çok sayıda sivil can verdi.

BASRA KÖRFEZİNDEN HABERLER: Körfez ülkelerinin ortak pazar kurma eğilimlerinin ilanından sonra Arap Emirlikleri Devletleri birliği başkanı Şeyh Zaid bin Sultan Al Niheyyan bir teklifte bulunarak Körfezdeki Arap ülkelerinin bir zirve toplantısı yapmasını, bölgedeki siyasi gelişmeleri, enerji sorunlarını ve petrol için ortak bir stratejinin tesbitini önerdi.

Bu açıklama üzerine Suudi Arabistan planlama Başkanı Huşam Nazir bir açıklama yaparak Arap yarımadası ülkelerinin ortak bir ekonomiye sahip olduklarını ve tüm sorunların yanı sıra siyasi, askeri ve güvenlik yönlerinden güçlü bir ilişki içinde bulduklarını beyan etmiştir. Siyasi gözlemciler Suudi Arabistan planlama Başkanı'nın bu demeci üzerine Suudi Arabistan'ın Arap yarımadasındaki Arap ülkelerinin kendi insiyatifleri altında toplanmaları uğrunda çabaların ilk nişanı olarak yorumlanmaktadır. Sebebi ise bu ülkenin dünyada petrol ihraç eden ülkeler arasında birinci sırada bulunmasıdır ve ABD petrol tekellerinin bölgedeki etkinliğidir.

- Bilindiği gibi 6 ve 13 Haziran'da ABD'nin en yüksek yönetici üyeleri arasında Orta-Doğu ve Körfez'deki Amerikan askeri varlığının arttırılması konusunda çok gizli bir toplantının yapılacağını Washington Post gazetesi 3.6.1979 tarihinde yazdı. Gazeteye göre şu nakateler ele alındı.

1-Yeni bağımsız bir askeri gücün Orta-Doğu için oluşturulması (100 bin kişilik), bu gücün ayrı bir komutanlığa bağlanması idi. (Şimdiye kadar Batı Avrupa'daki komutanlık bu işi yükümleniyordu)

2-Özel bir paraşütçü birliği kurarak petrol bölgelerinin herhangi bir saldırıya karşı korunmasıdır. Yeni ordunun komutanlığına ise General Ralf Laurens düşünülüyor. Adı geçen General son 3 aydır Suudi Arabistan'da bulunmaktaydı. Suudi Arabistan savunma Bakanlığını yeniden organize etme işi ile meşguldü.

Arap Denizi ve Hint Okyanusunun Kuzey batısındaki Denizci birliğin arttırılması ve sürekli olarak orada bulunması ve giderek Amerikan 5. filosunun oluşturulması.

3-Amerikan kuvvet komutanlarının toplantılarının daha sık yapılması ve bu toplantıların Orta-Doğu'yu içermesidir.(Pravda 6 Haziran) Bu teklifler daha ziyade ABD güvenlik sorunları danışmanı Brzezinski tarafından yapılmıştır ki,o da Amerika'nın bölgeye direkt müdahalesini önermektedir.

Hürmüz boğazının savunulması ile ilgili Oman teklifi Iran'ca red edildi.Bu teklife göre Japonya,Amerika ve Avrupa ülkelerince ortak bir savunma öneriliyordu.Iran'ın teklifi red etmesinin sebebi şimdilik Iran'ın büyük devletlerin rekabetinden uzak kalmak istemesidir.Sudan'dan bir askeri kuvvetin Oman Sultanlığına gideceği muhtemeldir.Amaç Mısır kuvvetlerine yardım etmek ve Oman'da PFLO(Oman halk kurtuluş cephesi) öncülüğünde verilen halk hareketini kırmaktır.Yapılan açıklamalara göre Sultan Kabus'un isteği ve Enver Sedat'ın rızasıyla bunun gerçekleştirileceği söylenmektedir.

Numeyri hükümetinin Camp David antlaşmasından sonra Mısır ile ilişkilerinin güçlendiği açıktır.Sultan Kabus ise Arap dünyasında Enver Sedat'ın teslimiyetçi politikasını onaylayan gözde arap devlet adamıdır.

---

9 Haziran Oman halk kurtuluş hareketi 14. yıldönümünü geçtiğimiz aylarda doldurdu.1975 sonlarında geçici bir yenilgiye uğradı.Daha sonra yapılan geçici program bu yenilginin nedenlerini eleştirdi ve olumsuzlukları düzeltme yolunda sağlam adımlar attı.PFLO(Oman Halk Kurtuluş Cephesi) için iki yol vardı,ya teslimiyetçilik yada devrimci bir yol.Geçici program bunlardan ikincisini yani devrimci yolu seçti.Yeni programları siyasi,askeri ve ideolojik sorunlara cevap vermekte,pratik hayatta ifadesini bulmaktadır.İki yıldan uzun bir zamandır halk arasında,sendikalarda,demokratik kitle örgütlerinde çalışarak daha da güçlenme ve hareketin kalıcı olması emperyalizme ve bölge gericiliğine darbeler vurmaya hazırlanmaktadır.PFLO ülke halkının ekonomik ve siyasal dertlerine çözüm bulmaya çalışmaktadır. Diğer yandan geçmiş hataları görerek bunların tekrarlanmaması için mücadele ve tedbir almaktadır.

PIRSNASIYA KOVARA PALE

- Al : Bayrak
 Aheng : Şenlik,şölen,tören
 Armanç : Amaç,hedef
 Alîkar : Yardım eden,yardım
 Alîkarî : Yardım
 Alîkarî kirin : Yardım etmek
 Alîkarvan : Yardımcı,yardım eden
 Alîkarî dayîn : Yardım etmek
 Ajawe : Anarşi,kargaşalık
 Ajawexwaz : Anarşistlik
 Ajawexwazî : Anarşizm
 Bişkiwîn : Çiceklerin açılması,sökülme,çiçeklenme
 Bal : Dikkat,bakma,bakış,nazarı dikkat
 Bala xwe dayîn : Beklemek,dikkat etmek
 Bal kişandin : Dikkatını çekmek,nazarı dikkatını celbetmek
 Baledar : Dikkatlı
 Baledarî : Dikkatlilik,dikkatlı olma
 Bi cîh anin : İcra etmek,yerine getirmek
 Bervajî : Ters,aksi
 Bi bervajî : Tersine,aksine
 Belengaz : Fakir,yoksul
 Belengazî : Fakirlik,yoksulluk
 Bêçare : Çaresiz
 Bêçareyi : Çaresizlik
 Bêçare bûn : Çaresiz olmak
 Bêçare kirin : Çaresiz etmek
 Bi çar ve kirin : İdam etmek,asmak
 Bêrûmet : Şerefsiz,onursuz,haysiyetsiz
 Bang : Çağrı,demeç,ezan,seda
 Bang dan : Ezan okumak,ses vermek
 Bang kirin : Çağırarak,(horozların)ötmek,seslenmek
 Binerd : Yeraltı
 Binerdî : Yeraltı,kanun dışı,illegal,kanunsuz
 Binerdin : Yeraltı,illegal,kanunsuz
 Bi ser ketin : Üstesinden gelmek,başarmak,başarılı olmak,üstün gelmek,zafer kazanmak,galip olmak
 Bi bin ketin : Yenilmek,yenik düşmek,mağlup olmak
 Binketin : Yenilgi,mağlubiyet
 Bela kirin : Dağıtmak,yaymak
 Baregeh : Karargah,garnizon
 Ço : Değenek,sopa
 Çare : Çare,çıkartma,yol
 Çilmisînn : solmak
 Çilmisandin : soldurmak
 Çek : Silah,elbise,giyim
 Çekdar : Silahlı
 Çekdarî : Silahlı
 Çavsor : Azgın,saldırgan,gözü dönmüş
 Çavsorî : Azgınlık,saldırganlık
 Çareser : Çözüm
 Çareserî : Çözüm yolu
 Çareser kirin : Çözmek,çare bulmak,hal etmek
 Çemin : Eğmek,bükme
 Çemandin : Eğdirmek,büktürmek,eğmek,bükme
 Desteberak : Kan kardeşi
 Dongî : Netice,sonuç
 Dirixî : Taksir,kusurda bulunma
 Dirixî kirin : Taksir etmek,kusurda bulunmak
 Dilsoz : Muhlis,temiz yürekli,ardniyetsiz

Daxwaz : İstek,dilek,arzu
 Dozdar : Davacı
 Dagirtin : Doldurmak
 Danezan : Muhtıra,deklarasyon,beyanname,bildirim
 Dirêj : Uzun
 Dirêjahî : Uzunluk
 -bi dirêjahî : Uzunluğuna,boyunca,boyuna
 Dubendî : İkilik,iki guruba ayrılma,bölünmek
 Darmêwe : Meyve ağacı
 Derbihar : Bahar mevsimi
 Derew : Yalan
 Derewîn : Yalancı,yalan
 Derewkar : Yalancı,yalanı kendisine sanat edinen
 Derewkarî : Yalancılık
 Dem : Zaman,vakit,dem(çay)
 Demî : Geçici,muvakkat,eğreti
 Destûr : Kanun,anayasa
 Destûra demî : Geçici anayasa
 Dawî : Son
 Dawîn : Sonuncu,son
 Dawî anîn : Sonunu getirmek
 Dawî hatin : Son bulmak
 Dijwar : Zor,güç,çetin
 Dûmahik : Devama
 Dilşa : Memnun,hoşnut,neşeli
 Daxuyanî : İlan,bildirim,duyuru
 Daxuyanî kirin : İlan etmek,bildirmek,duyurmak,açıklamak
 Êriş : Hücum,atılma,üşüşme,saldırı,saldırış
 Êriş kirin : Hücum etmek
 Êriş birin : Hücum götürmek
 Êrişsaz : Saldıran,hücum eden,saldırgan
 Ferheng : Sözlük
 Fer : Tek,çiftin karşıtı
 Gazî : Çağır,anons
 Gazî kirin : Çağırarak,anons etmek
 Girêdan : Bağlamak,iliştirmek,ilikleme,irtibat,bağlantı
 Girêdayî : Bağlı,irtibatlı,ilişkili
 Gorî : Kurban,feda
 Gorî bûn : Kurban olmak,feda olmak
 Gorî kirin : Kurban etmek,feda etmek
 Gihandin : Yetiştirmek,kavuşturmak,ulaştırmak
 Gihîn(gihiştin) : Yetişmek,kavuşturmak,ulaştırmak
 Gilî : Şikayet,ihbar
 Gilîdar : Şikayetçi,ihbarcı
 Gilî kirin : Şikayet etmek,ihbar etmek
 Gazin : Şikayet,yakınma,dertlenme
 Gazindar : Yakınan,şikayetçi,dertlenen
 Gazin kirin : Yakınmak,şikayet etmek,dertlenmek
 Giregir : İleri gelen,asil,mütegalibe
 Gurmîn : gürültü,patırtı,ses,seda
 Gurmînî : Gürültü,gürleme
 Hilweşîn : Yakılmak,çökmek
 Hilweşandin : Yıkma,yıktırma
 Hawar : İmdat
 Hebûn : Malik olmak,sahip olmak,varlık
 Hêzên asmanî : Hava kuvvetleri
 Hêzên bejî : Kara kuvvetleri
 Hejar : Fakir,yoksul
 Heyam : Çağ,dönem,devre

Jehr : Zehir
 Jehrî : Zehirli
 Jehrîn : Zehirli
 Jehrî bûn : Zehirli olmak, zehirlenmek
 Jehr kirin : Zehirlemek
 -bi jehrî ketin : Zehirlenmek
 Jehr dan : Zehir vermek
 Jehirdar : Zehir saçan
 Ji hev derxistin : Tahlil etmek, analiz etmek, sökmek, biri birinden çıkarmak, fark etmek
 Jiheyderxistin : Tahlil analiz
 Ji mêj ve : Çoktan, çoktan beri
 Kirîn : Satın almak
 Kiryar : Alıcı
 Kiryarî : Alım, abone
 Kelem : Diken
 Kelem : Lahana
 Karker : İşçi, sanayi işçisi
 Kêş : Fırsat
 Kêşperest : Fırsatçı, oportünist
 Kam : Arzu, dilek, istek
 Kêşperestî : Fırsatçılık, oportünizm
 Li hember : Karşı
 Leşker : Ordu, asker, er
 Leşkerî : Askeri, askersel
 Li ber xwe dan : Direnmek, mukavemet etmek
 Lê borîn : Af etmek
 Lêborîn : Af
 Lawaz : Zayıf, cılız, güçsüz, kuvvetsiz
 Lê pirsîn : Sormak, soruşturmak, aramak, tahkik etmek, sorguya çekmek
 Lê pirsîn : Soruşturma, tahkikat, sorgu
 Lêpîrs : Soruşturmacı, soruşturan, savcı
 Mêr : Erkek
 Mêrxas : Yiğit, Güçlü ve yürekli, cesaret sahibi
 Mertal : Kalkan
 Mox : Oda, odacık
 Mirov : İnsan, adam, insanlık
 Mirovî : İnsanca, insani, insanîyet
 Merc : Şart, koşul
 Nîr : boyunduruk, baskı, şart, koşul
 Nemir : Ölümsüz
 Neçar : Mecbur, yükümlü, zorunlu
 Neçarî : Mecburiyet, mecburi, zorunluluk, zaruri, zaruret
 Neçar bûn : Mecbur olmak, ...zorunda olmak
 Neçar kirin : Mecbur etmek, mecbur kılmak, ...zorunda bırakmak
 Nijadî : Irki, ırk ve soya ait
 Nijedperestî : Irkçılık, kafatasçılık
 Nûçeguhêz : Haber ajansı, ajans
 Paşnav : Soyadı
 Parêzger : Koruyucu, koruyan, muhafaza eden
 Paxav : Endişe, merak, tasa, kaygı, düşünce
 Perwa : Çekinme, sakınma, korku, perwa
 Piv : Tehlike
 Pirik : Motiv, desen
 Pîj : Diken, sivri uc, taş ve ağaçların kırık parçaları, inşaatta kullanılan ufak taşlar
 Pêtî : Alev, ateş parçası, kıvılcım
 Pîrbendî : Bölünme, guruplaşma, klikleşme, anlaşmazlık, intilaf

Qad : Meydan, saha, alan
Qada şerî : Savaş meydanı
Qels : Zayıf, cılız, güçsüz, halsiz, zayıf iradeli
Qenc : İyi, güzel
Qir : Kiran (hastalık), zemheri, soğuk, hasar, ölüm, mahvolma
Qir bûn : Mahvolmak, yokolmak
Qir kirin : Toptan öldürmek, katletmek, mahvetmek
Qirkirin : Katliam, soykırım, jenosit
Raman : İdeoloji, fikir
Ramangir : İdeolog
Rexne : Tenkit, eleştiri, eleştirme
Rexne li xwe girtin : Öz eleştiri, kendi kendini eleştirme
Rexne lê girtin : Tenkit etmek, eleştirmek
Rexnegir : Tenkitçi, eleştirici, eleştirmeci
Rexnegirî : Tenkitçilik, eleştiricilik, eleştirmecilik
Rêdan : İzin, müsaade, ruhsat
Saz : Saz (müzik aleti)
Sazî : Örgüt, organizasyon
Saz bûn : Olmak, oluşmak, yapılmak
Saman : Mülk, mal
Saz kirin : Tamir etmek, kurmak, onarmak, meydana getirmek, düzeltmek, uzlaştırmak, hazırlamak
Sermaye : Kapital
Sermayedar : Kapitalist
Sermayedarî : Kapitalizm
Sêdare : İdam sehpa
Şer : Savaş, kavga, mücadele
Şer kirin : Savaşmak, kavga etmek, mücadele
Şerkar : Savaşçı
Şervan : Savaşçı, savaşan
Şêlandin : Soymak, soygun yapmak, soygun
Şin : Matem, yas
Şînî : Matemli, yaslı
Şa kirin : Sevindirmek
Şa bûn : Sevinmek
Talan : Yağma, çapul
Talanker : Yağmacı, çapulcu
Tajan : Talan, yağma, çapul
Taybetî : Özel, hususî
Têkûz : Güçlü, kuvvetli
Tengasî : Darlık, meşakkat
Tevdarek : Hazırlık
Tevkarî : İşbirliği, çalışma ortaklığı
Temen : Ömür, yaş
Tirs : Korku, endişe
Vekîşîn : Çekilmek, çekilme, geri çekilme
Vekîşandin : Geri çekmek, geri çektirmek
Veqetîn : Ayrılmak, ayırmak, ayrılma
Veqetandin : Ayırmak, parçalamak, bölmek, ayırma
Veqetandinxwez : Ayırıcı, bölücü
Veqetandinxwazî : Ayırıcılık, bölücülük
Vexwendin : Davet etmek, çağırma, çağrı
Wergirtin : Almak, ele geçirmek, iktisap etmek, iktibas etmek
Wêrin : Cesaret etmek, yüreklenmek
Wêran : Viran, yıkık, harap, virane
Wêran kirin : Yıkma, harap etmek, viran etmek, mahfetmek
Wêran bûn : Yıkılmak, harap olmak
Yekdestî : Elbirliği, birlik, beraberlik
Yekane : Tek, biricik, yegâne, eşsiz, emsalsiz

WEŞANÊN PALE

Dîwana CEGERXWÎN

Dîwana helbestvanê bi nav û deng Cegerxwîn ya didwan SEWRA AZADÎ hat weşandin. 224 rûpel, bîha 10.- DM

Lêzenên KURDISTANÊ

8 lib dêmenên Kurdistanê, bi reş û spî û cûrbecûr hatin weşandin. Liba wan bi 1.- DM e.

STRANÊN REWANÊ

Stran û meqamên govendê yên Kurdên Sovyetistanê. 3 cûre, liba kasêtan bi 7,5 DM an e.

XWEŞXWAN û STRANÊN ŞORESÎN

Stran û xweşxwanên kurdi yên şoresîn ji hevalê hunermend DILGEŞ, kasêt, bîha 7,5 DM

PALE YAYINLARI

CEGERXWÎN'IN ŞIIRLERI

Ünlü Kürt şairi Cegerxwîn'in şairlerini içeren SEWRA AZADÎ (Özgürlük Devrimi) adlı divanı yayımlandı. 224 sayfa, fiyatı 10.- DM

KURDISTAN'DAN MANZARALAR

Siyah-beyaz olarak basılan 8 çeşit kartpostal, tanesi 1.- DM

KÜRTÇE TÜRKÜLER

Sovyetler Birliği'nde yaşayan Kürtlerin müziği, 3 kaset, tanesi 7,5 DM

DEVİRİMCİ MARŞLAR VE KÜRT HALK TÜRKÜLERİ

Kürt ozanı DILGEŞ'ten devrimci marşlar ve Kürt halk türkülleri, kaset, fiyatı 7,5 DM

PALE, li benda alîkariya te ya bi her rengî ye. Piştâ xebat û têkoşîna wê bigre û xwe jê dîr mexe!

postgirokonto . 431 60 94.4

PALE'nin mücadelesini destekle ve çalışmalarına yardımcı ol. PALE'ye her türlü yardımını esirgeme!

www.arsivakurdi.org